

Date Printed: 04/23/2009

JTS Box Number: IFES_73
Tab Number: 15
Document Title: NO DOCUMENT TITLE INFORMATION
Document Date: 1995
Document Country: Thailand
Document Language: Thai
IFES ID: CE01896

* 1 C 4 E A 8 B A - 9 4 D 3 - 4 2 6 5 - A 4 9 7 - 8 F B 6 D C C D 7 7 5 B *

- Check your name on the list at the nearest polling station. Then, check the name, look at the picture and remember the number of the candidate for whom you would like to vote.
- Show your I.D. to the election official.
- After receiving the ballot, go to the voting booth.
- Mark the “X” next to the right number of candidates for whom you would like to vote.
- Take the ballot back to the official to put it back to the election box.

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕
แก้ไขเพิ่มเติมโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘
- กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘
- พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม
- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๓๘

กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. ๒๕๓๘

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๔
แก้ไขเพิ่มเติมโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๖๘
- กฎหมายและระเบียบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘
- พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม
- พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ. ๒๕๓๘

กรมการปกครอง

กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. ๒๕๖๙

คำนำ

นับตั้งแต่ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ส่งผลให้รัฐบาลกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในวันอาทิตย์ที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อให้ประชาชนได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบการเลือกตั้งทั่วไปครั้งนี้ จึงได้รวบรวมกฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นับถึงปัจจุบัน เป็นรูปเล่มเพื่อแจกจ่ายให้หน่วยงานที่ดำเนินการเลือกตั้งในระดับต่างๆ ได้ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติและอ้างอิง

กรมการปกครองหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะใช้เป็นประโยชน์แก่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและผู้สนใจทั่วไป

(นายชนะศักดิ์ ชูบูรณ์)
อธิบดีกรมการปกครอง

สารบัญ

คำนำ

หน้า

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘	๑
หมวด ๑ บททั่วไป	๓
หมวด ๒ พระมหากษัตริย์	๓
หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	๖
หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย	๑๑
หมวด ๕ แนวนโยบายแห่งรัฐ	๑๑
หมวด ๖ รัฐสภา	๑๔
หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี	๓๑
หมวด ๘ ศาล	๓๕
หมวด ๙ การปกครองส่วนท้องถิ่น	๓๖
หมวด ๑๐ ตลาการรัฐธรรมนูญ	๓๖
หมวด ๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	๓๘
บทเฉพาะกาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕	๓๙
บทเฉพาะกาล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘	๔๑
เหตุผลในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘	๔๓
๒. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติม	๔๕
หมวด ๑ บททั่วไป	๔๗
หมวด ๒ สิทธิเลือกตั้งและการรับสมัครรับเลือกตั้ง	๕๐
หมวด ๓ บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง	๕๒
หมวด ๔ ค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้ง	๕๕
หมวด ๕ หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง	๕๖
หมวด ๖ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน	๕๘
หมวด ๗ การลงคะแนนเลือกตั้ง	๖๐

หมวด ๘ การตรวจและการรวมคะแนน	๖๒
หมวด ๙ การคัดค้านการเลือกตั้ง	๖๕
หมวด ๑๐ บทกำหนดโทษ	๖๖
บทเฉพาะกาล	๖๗
๓. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๘	๗๑
๔. กฎกระทรวง (พ.ศ.๒๕๒๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติม	๗๗
๕. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติม	๘๗
ส่วนที่ ๑ การเตรียมการเลือกตั้ง	๘๗
ส่วนที่ ๒ สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง	๙๔
ส่วนที่ ๓ การกำหนดเขตท้องที่หรือสถานที่ในการหาเสียงเลือกตั้ง	๙๘
ส่วนที่ ๔ การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	๙๘
ส่วนที่ ๕ การดำเนินการเลือกตั้ง	๙๙
ส่วนที่ ๖ ค่าธรรมเนียมการสมัครรับเลือกตั้ง	๑๐๘
ส่วนที่ ๗ แบบพิมพ์	๑๐๙
๖. แบบพิมพ์ที่ใช้สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	๑๑๐
๗. พระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๒๔ รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม	๑๕๕
๘. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๒๔ พ.ศ.๒๕๓๘	๑๗๓
๙. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ.๒๕๓๕	๑๗๕

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔

เป็นปีที่ ๔๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาค ๒๕๓๔ พรรษา ปัจจุบันสมัย จันทรคตินิยม มัถกฏสม
พัตสร มิคสิรมาส ศุกลปักข์ ดติยาติถิ สूरियคตติกาล ธันวาคมมาส นวามสุรทิน จันทรवार โดยกาลบริเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามิน
ทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ได้นำความกราบบังคมทูลว่า จำเดิมแต่สมเด็จพระบรมปิตุลาธิราชพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและประกาศใช้
รัฐธรรมนูญ และธรรมนูญการปกครองประเทศอีกหลายฉบับ เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะการณ์
บ้านเมืองที่ผันแปรเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย บรรดารัฐธรรมนูญและธรรมนูญการปกครองประเทศที่
ได้มีมาทุกฉบับ มีสาระสำคัญเหมือนกันที่ยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข โดยทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และ
ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล จะมีเนื้อหาแตกต่างกันก็แต่เฉพาะในเรื่องสภาพของรัฐบาลและ
สัมพันธ์ภาพระหว่างอำนาจนิติบัญญัติกับอำนาจบริหาร เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ของบ้านเมืองใน
ขณะนั้น ๆ ทั้งนี้ย่อมแสดงให้เห็นแน่ชัดว่า ปวงชนชาวไทยมีศรัทธาเลื่อมใสในการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สมดังพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้พระราชทานพระราชอำนาจในการปกครองแผ่นดินให้แก่ปวงชนชาวไทย ความยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้มีสืบทอดมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน แม้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ก็ได้ประกาศเจตนารมณ์เช่นนั้นไว้ และได้มอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้น เมื่อร่างเสร็จแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญเป็นสามวาระตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ในการพิจารณาวาระที่หนึ่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้รับร่างไว้พิจารณาและแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญดำเนินการจนเสร็จสิ้นแล้วนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาต่อไปในวาระที่สองและสาม

การพิจารณาทุกขั้นตอนได้ยึดถือพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช ที่พระราชทานพระราชอำนาจการปกครองแผ่นดินให้แก่ปวงชนชาวไทย ประกอบกับเจตนารมณ์และความศรัทธาของประชาชนชาวไทยในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการทั้งได้สดับตรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ และศึกษาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ แล้วคัดเลือกบทบัญญัติที่เห็นว่าเหมาะสมมาใช้ในการเรียบเรียงบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของประชาชนชาวไทยในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ การพิทักษ์รักษาศาสนา ให้สถิตสถาพรการเทิดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นมิ่งขวัญของปวงชน การยึดถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นวิถีทางในการปกครองประเทศ การยืนยันยอมรับและพิทักษ์รักษาสีทิวและเสรีภาพของชนชาวไทย และการร่วมกันสร้างความเป็นธรรม ความเจริญ ความผาสุกर्मเย็นให้เกิดแก่ประชาชนทั่วหน้ากัน

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบคอบประกอบกับสถานการณ์ของประเทศแล้ว ได้ลงมติเห็นชอบให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

เมื่อได้ทรงพระราชวินิจฉัยร่างรัฐธรรมนูญโดยถ้อยวันทั่วกระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติตามมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งได้ตราไว้ ณ วันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมจิตร่วมใจสมัครสมนัสเป็นเอกฉันท์ ในอันที่จะปฏิบัติตาม และพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อธำรงคงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยกับทั้งอำนาจอธิปไตยที่มาจากปวงชน เป็นบ่อเกิดและนำมาซึ่งความผาสุกสิริสวัสดิ์พัฒนาชัยมงคลเนกคุณผลสกลเกียรติยศสถาพร แก่อาณาประชาราษฎร์ทั่วรัฐสีมา สมดังพระบรมราชปณิธานปรารภนาจงทุกประการ เทอญ

หมวด ๑ บททั่วไป

- มาตรา ๑** ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้
- มาตรา ๒** ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- มาตรา ๓** อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
- มาตรา ๔** ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาโดยย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน
- มาตรา ๕** บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

หมวด ๒ พระมหากษัตริย์

- มาตรา ๖** องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้
- มาตรา ๗** พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก
- มาตรา ๘** พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย
- มาตรา ๙** พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- มาตรา ๑๐** พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี
- คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้
- มาตรา ๑๑** การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ดี การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ดี ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย
- ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรีหรือให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
- ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่นหรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง
- มาตรา ๑๒** องคมนตรีต้องไม่เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๑๓ ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้ และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๔ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อดาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๕ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย

มาตรา ๑๖ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดหนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๖ ก็ดี ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ดี ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดหนึ่งที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวาระหนึ่ง

มาตรา ๑๘ ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวาระหนึ่งก็ดี ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวาระสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

มาตรา ๑๙ ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภาด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้ และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๒๐ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๑ การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เมื่อมีพระราชดำริประการใด ให้คณะองคมนตรีจัดร่างกฎมณเฑียรบาลแก้ไขเพิ่มเติมกฎมณเฑียรบาลเดิม ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระราชวินิจฉัยเมื่อทรงเห็นชอบและทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ให้ประธานองคมนตรีดำเนินการแจ้งประธานรัฐสภา เพื่อให้ประธานรัฐสภาแจ้งให้รัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามกฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบ และให้ประธานรัฐสภาเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อรับทราบและให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์พระรัชทายาทขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง และเป็นกรณีที่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงแต่งตั้งพระรัชทายาทไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามมาตรา ๒๐ ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ ในการนี้ จะเสนอพระนามพระราชธิดาก็ได้ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการรับทราบตามวรรคหนึ่ง หรือให้ความเห็นชอบตามวรรคสอง

มาตรา ๒๒ ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาท หรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ตามมาตรา ๒๑ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่างที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตาม มาตรา ๑๖ หรือมาตรา ๑๗ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้ จนกว่าจะได้ประกาศอัญเชิญองค์พระรัชทายาทหรือองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไปตามวรรคหนึ่ง ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่ง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามวรรคสอง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘ วรรคสามมาใช้บังคับ

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คณะองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๒๑ วรรคสอง หรือประธานองคมนตรีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา ๒๒ วรรคสอง และอยู่ในระหว่างที่ไม่มีประธานองคมนตรีหรือมีแต่ปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ให้คณะองคมนตรีที่เหลืออยู่เลือกองคมนตรีคนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ประธานองคมนตรี หรือปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือตามมาตรา ๒๒ วรรคสาม แล้วแต่กรณี

หมวด ๓*

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา ๒๔ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การกำจัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรา ๒๕ บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา ๒๖ บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง

การใช้สิทธิทางการเมือง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น

มาตรา ๒๘ บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำความผิดมิได้

* ความเต็มในหมวด ๓ ถึงหมวด ๑๑ มาตรา ๒๕ ถึงมาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๓๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๓๕ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๕๓๕ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๕ และให้ใช้ความใหม่แทนดังที่พิมพ์ไว้

มาตรา ๒๙ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็ว

สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร

มาตรา ๓๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นตัวบุคคล ไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งข้อหาหรือเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

การแจ้งข้อหาแก่บุคคลใด ๆ จะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นว่านี้ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เห็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

มาตรา ๓๑ ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

มาตรา ๓๒ ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐด้วยการจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในคดีแพ่ง บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๓ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะไม่ได้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา

ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกทรมาน ขู่ขู่ขู่ หรือใช้กำลังบังคับ หรือถ้อยคำที่เกิดจากการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เป็นไปโดยไม่สมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา ๓๔ บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่หรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาลิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๕ การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๓๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๓๗ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

การสืบทอดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดกย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๘ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกันตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืน และกำหนดระยะเวลาการเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้เจ้าของเดิมหรือทายาท เว้นแต่จะนำไปใช้เพื่อการอื่นตามวรรคหนึ่ง และโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดเชยไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๓๙ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นโดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์ อันเป็นการบั่นรอนเสรีภาพตามมาตรานี้ โดยไม่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล จะกระทำมิได้

การให้เสนอข่าวหรือบทความในหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนโฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

มาตรา ๔๐ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

เสรีภาพในวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง

มาตรา ๔๑ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องจัดทำบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน และต้องแสดงโดยเปิดเผยซึ่งที่มาของรายได้และการใช้จ่าย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอันใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

มาตรา ๔๖ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทาง และมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

มาตรา ๔๗ สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัว ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ หรือชื่อเสียงและความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

มาตรา ๔๘ บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๘ ทวิ บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูล หรือข่าวสารจากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพื่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ในเมื่อการนั้นมีหรืออาจจะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๘ ตริ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา ๔๘ จัตวา บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ และข้าราชการอื่น พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานองค์การของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมาย หรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ หรือวินัย

มาตรา ๔๘ เบญจ สิทธิของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขัน โดยเสรีอย่างเป็นธรรม ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การจำกัดสิทธิตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐ หรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชน ในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาด หรือการขจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน

มาตรา ๕๘ ฉ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ มิได้

หมวด ๔

หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๕๙ บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่ที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งโดยสุจริต

มาตรา ๕๑ บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

มาตรา ๕๒ บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๓ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา ๕๔ บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๕ บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๖ บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรมตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๗ บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์และปกป้องศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา ๕๗ ทวิ บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๕

แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๕๘ บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนด นโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ

มาตรา ๕๙ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่ง อาณาเขต

มาตรา ๖๐ รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ และผลประโยชน์ แห่งชาติ

กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงครามและการป้องกันป้อมมิให้เกิดสงคราม เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อปราบหรือป้องปรามการกบฏและการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๖๑ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

มาตรา ๖๒ รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน

มาตรา ๖๓ รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ จัดชั้นตอนที่ไม่ว่าจำเป็น และกำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ชัดเจน และพึงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการเลือกปฏิบัติหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

มาตรา ๖๔ รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนเท่าเทียมกันโดยทั่วถึง และให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

มาตรา ๖๕ รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรมและการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการของประเทศ และพึงส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมทุกระดับตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ

การศึกษาอบรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนและโดยทั่วถึงอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาอบรมขั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดให้สถานศึกษาดำเนินกิจการได้โดยอิสระภายในขอบเขตตามที่กฎหมายบัญญัติ

รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมและการฝึกอบรม

มาตรา ๖๖ รัฐพึงสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ และพึงส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ ในการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๖๗ รัฐพึงรักษา ส่งเสริม และพัฒนาความเสมอภาคของชายและหญิง

มาตรา ๖๘ รัฐพึงสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพลเมืองของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และจริยธรรม

มาตรา ๖๙ รัฐพึงส่งเสริมประชาชนให้เข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในการปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดทั้งสนับสนุนท้องถิ่นให้มีสิทธิปกครองตนเอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๗๐ รัฐพึงจัดให้มีแผนพัฒนาการเมืองที่สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๗๑ รัฐต้องดำเนินการและสนับสนุนให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาท้องถิ่นตลอดจนการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๗๒ รัฐพึงส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจทางการคลังแก่ท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดเก็บรายได้ และการบริหารรายได้เพื่อประโยชน์ในการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

มาตรา ๗๓ รัฐพึงจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานไปยังชนบทอย่างทั่วถึง จริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นธรรม

มาตรา ๗๔ รัฐต้องกระจายรายได้ ไปสู่ชนบทอย่างทั่วถึง

มาตรา ๗๕ รัฐจะต้องสงวนอาชีพบางประเภทที่สำคัญให้แก่คนไทย

มาตรา ๗๖ รัฐพึงรักษาและส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา ๗๗ รัฐพึงส่งเสริมการกีฬา การท่องเที่ยว และนันทนาการ

มาตรา ๗๘ รัฐพึงบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพึงป้องกันและขจัดมลพิษ และวางแผนการใช้ดินและน้ำให้เหมาะสม

มาตรา ๗๙ รัฐพึงดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการดำรงชีวิตของบุคคลให้สูงขึ้น

มาตรา ๘๐ รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์

มาตรา ๘๑ รัฐพึงจัดระบบการถือกรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินเพื่อประโยชน์แห่งการอยู่อาศัย การส่งเสริมเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หรือพาณิชย์กรรมหรือเพื่อการอย่างอื่น และพึงกำหนดพันธะให้เจ้าของสิทธิในที่ดินใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมแก่สภาพของที่ดิน

มาตรา ๘๒ รัฐพึงดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินอย่างทั่วถึงเพื่อประกอบเกษตรกรรมโดยการปฏิรูปที่ดิน การจัดรูปที่ดินหรือวิธีอื่น

รัฐพึงจัดหาน้ำและดูแลการใช้น้ำให้มีเพียงพอและเหมาะสมแก่เกษตรกรรม

มาตรา ๘๓ รัฐพึงส่งเสริมคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิต การเก็บรักษาและการจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนที่เป็นธรรม และพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ดังกล่าวโดยจัดตั้งเป็นสหกรณ์หรือวิธีอื่น

มาตรา ๘๔ รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทในทางเศรษฐกิจ

มาตรา ๘๕ รัฐไม่พึงประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นธุรกิจหรือเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณสุขปลอดภัย

มาตรา ๘๖ รับฟังวางมาตรการให้มี การผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจโดยเอกชนซึ่งมิได้ อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ทั้งนี้ ไม่ว่าการผูกขาดตัดต่อนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

มาตรา ๘๗ รัฐพึงวางนโยบายประชากรที่เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคม และความเจริญในทางวิทยาการเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความ มั่นคงของรัฐ

มาตรา ๘๘ รัฐพึงสงเคราะห์ผู้ประสบภัยเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประเทศชาติ หรือในการ ช่วยเหลือราชการ หรือปฏิบัติตามหน้าที่มนุษยธรรม หรือเนื่องจากสาธารณภัย

มาตรา ๘๙ รัฐพึงจัดให้มีการสังคมสงเคราะห์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมใน การสังคมสงเคราะห์

มาตรา ๙๐ ทวี รัฐพึงช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีสุขภาพ กำลังใจ และ ความหวังในชีวิตเพื่อสามารถดำรงตนอยู่ได้ตามสมควร

มาตรา ๙๑ ตริ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ และพึงคุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะ แรงงานเด็กและแรงงานหญิงกับจัดระบบแรงงานสัมพันธ์ รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

มาตรา ๙๒ จิตวา รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานโดยทั่วถึง และพึงให้การรักษา พยาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า และพึงส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้

การป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทัน ต่อเหตุการณ์

หมวด ๖

รัฐสภา

ส่วนที่ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๙๐ รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร

รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๙๑ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธาน รัฐสภา

ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ที่ประธานรัฐสภาได้ ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ที่ประธานรัฐสภาแทน

ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้และดำเนินการของรัฐสภา ในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามข้อบังคับ

รองประธานรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และตามที่ประธานรัฐสภา มอบหมาย

มาตรา ๙๒ ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของ รัฐสภา

มาตรา ๙๓ ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้น ทูลเกล้า ฯ ถวาย ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากรัฐสภาเพื่อพระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๙๔ ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย และพระราชทานคืนมา ยังรัฐสภา หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษา ร่างพระราชบัญญัติ นั้นใหม่ ถ้ารัฐสกาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานคืนมาภายในสามสิบวัน ให้นายกรัฐมนตรี นำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

มาตรา ๙๕ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๙๖ บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันมิได้

มาตรา ๙๗ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของ จำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๒๐ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี และให้ ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพ ของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้น ไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวรรคหนึ่ง

มติของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคสอง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวน ตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งหมด

มาตรา ๙๘ ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดกระทำการหรือมีพฤติการณ์ อันเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือมีลักษณะเป็นความผิดต่อเจ้าพนักงานในส่วนที่เกี่ยวกับ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ หรือเป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก เพื่อให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้สมาชิกผู้นั้นพ้นจากสมาชิกภาพได้

มติของวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรให้สมาชิกพ้นจากสมาชิกภาพตามวรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา

มาตรา ๙๙ การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายหลังวันที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำให้ไปหน้าที่สมาชิก รวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

ส่วนที่ ๒

วุฒิสภา

มาตรา ๑๐๐ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดินในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ ไม่เป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้ง และไม่เคยถูกคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๗ เพราะเหตุตามมาตรา ๑๐๓ (๗) อันเนื่องจากเหตุตามมาตรา ๑๑๓ (๗) (๘) หรือ (๑๒)

สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้ามีเศษให้ปัดทิ้ง

ในกรณีที่ทำตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่มีอยู่

ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๑๐๑ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลาคราวละสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

สมาชิกวุฒิสภาที่พ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะทรงแต่งตั้งผู้ที่ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกก็ได้

มาตรา ๑๐๒ สมาชิกวุฒิสภาต้อง

(๑) ไม่รับสัมปทานจากภาครัฐหรือหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจหรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยงานของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม

(๒) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๔ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐๓ สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาลิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เสียสัญชาติไทย

(๕) เป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่หรือที่ปรึกษาของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง

(๖) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งได้รับเลือกตั้ง

(๗) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๗) (๘) หรือ (๑๒)

(๘) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๒

(๙) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๘ หรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๗ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่วุฒิสภาหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติ

(๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๑๑) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๐๔ เมื่อตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามวาระพระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๐ เข้ามาเป็นสมาชิกแทนสมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ส่วนที่ ๓

สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๐๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๖

มาตรา ๑๐๖ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัดตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปีสุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง หนึ่งแสนห้าหมื่นคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคน

ก็ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนหัวหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนหัวหมื่นถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนหัวหมื่น

จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคนให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่จะแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่งให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

มาตรา ๑๐๗ จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

มาตรา ๑๐๘ ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ ในเขตเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

มาตรา ๑๐๙ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทยมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง และ

(๓) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๐ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(๑) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๒) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย

(๔) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

มาตรา ๑๑๑ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๒ หรือพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๒๑ พรรคสอง พรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่พรรคเดียว

(๔) มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง หรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในจังหวัดนั้น

(ค) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ง) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปีการศึกษา

(จ) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสองปี

มาตรา ๑๑๒ ในการเลือกตั้งทั่วไป พรรคการเมืองที่สมาชิกจะเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๑ (๓) ได้ ต้องเป็นพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น และในแต่ละเขตเลือกตั้งที่พรรคการเมืองดังกล่าวส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้ง และจะส่งได้คะแนนเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต

เมื่อพรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งแล้ว พรรคการเมืองนั้นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้น จะถอนการสมัครรับเลือกตั้งมิได้

เมื่อพรรคการเมืองใดได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามวรรคหนึ่งแล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่าจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองนั้นได้ลดลงไปจนไม่ครบจำนวนไม่ว่าเพราะเหตุใด ๆ ก็ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งครบจำนวนตามวรรคหนึ่งแล้ว

มาตรา ๑๑๓ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

(๑) ดิตยาเสพตติให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๑๐ (๑) (๒) หรือ (๔)

(๔) เป็นบุคคลหูหนวกและเป็นใบ้

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก และถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๖) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๗) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เพราะร่ำรวยผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๙) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(๑๐) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๑) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๑๒) เคยถูกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๘ โดยยังไม่พ้นกำหนดสี่ปีนับแต่วันสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมิตจนถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๕ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้อง

(๑) ไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้น หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจอันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการของรัฐสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดินในกรณีที่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง

มาตรา ๑๑๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อกำกับดูแลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้บริสุทธิ์และยุติธรรม

คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง และการให้กรรมการการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๑๖ อายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๑๗ เมื่ออายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่อายุของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

มาตรา ๑๑๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในหกสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

มาตรา ๑๑๙ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๒๐ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๑ (๑) (๒) หรือ (๔)

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๗) (๘) (๙) (๑๐) (๑๑) หรือ (๑๒)

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๔

(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกหรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้นให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ

(๘) สภาผู้แทนราษฎรมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๘ หรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติให้พ้นจากสมาชิกภาพตามมาตรา ๙๗ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรหรือคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีมติ

(๙) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นที่มีสมาชิกของพรรคการเมืองนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๑๐) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๑) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๒๑ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาสี่สิบห้าวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่แล้วจากการเลือกตั้งทั่วไป และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

มาตรา ๑๒๒ ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้วพระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้งเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง

ส่วนที่ ๔

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

มาตรา ๑๒๓ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย และต้องปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๑๒๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๒๕ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธานสภาคนหนึ่งและรองประธานคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

มาตรา ๑๒๖ ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำทุกสองปี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรงตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภาหรือมีการยุบสภา ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรยอมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามวาระหนึ่งหรือวาระสอง แล้วแต่กรณี เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๑๒๗ ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ รองประธานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ประธานมอบหมาย และปฏิบัติหน้าที่ที่แทนประธาน เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๑๒๘ เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๑๒๙ การประชุมวุฒิสภาก็ดี การประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ดี ต้องมีสมาชิกร่วมประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา ๑๕๕ สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

มาตรา ๑๓๐ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนนถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๓๑ ในที่ประชุมวุฒิสภาก็ดี ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ดี ที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาก็ดี สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์ตามวาระหนึ่งไม่คุ้มครองสมาชิกผู้กล่าวถ้อยคำในการประชุมที่มีการถ่ายทอดทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ หากถ้อยคำที่กล่าวในที่ประชุมไปปรากฏนอกบริเวณรัฐสภาและการกล่าวถ้อยคำนั้นมิมีลักษณะเป็นความผิดทางอาญาหรือละเมิดสิทธิในทางแพ่งต่อบุคคลอื่น

มาตรา ๑๓๒ เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุมตามข้อบังคับของรัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี และคุ้มครองไปถึงบุคคลซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม ตลอดจนผู้ดำเนินการถ่ายทอดการประชุมสภาทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาตจากประธานแห่งสภานั้น ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๓ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิกได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสองสมัย

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็นวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง ส่วนวันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งที่สองของรัฐสภาให้สภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนด

มาตรา ๑๓๔ สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวัน จะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๓๕ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภา ทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำรัฐพิธีเปิดประชุมสมัยประชุมสามัญประจำปีครั้งแรกตามมาตรา ๑๓๓ วรรคหนึ่งด้วยพระองค์เอง หรือจะโปรดเกล้า ฯ ให้พระรัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำรัฐพิธีก็ได้

มาตรา ๑๓๖ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

มาตรา ๑๓๗ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้นำความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลและลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๓๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๗ การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๓๙ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขังหรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกหรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำความผิด

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะที่กระทำความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจสั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้

มาตรา ๑๔๐ ในกรณีที่มีการฟ้องร้องสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีอาญา ไม่ว่าจะฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้นในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือเป็นคดีอันเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การพิจารณาคดีต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาประชุมสภา

การพิจารณาที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งยอมเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๑๕๑ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้ร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

มาตรา ๑๕๒ ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภามิได้ เว้นแต่เป็นการประชุมที่ให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๗ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๑๘๐ โดยถือคะแนนเสียงจากจำนวนสมาชิกของวุฒิสภา

มาตรา ๑๕๓ ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้น ไม่น้อยกว่ายี่สิบคนรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้

(๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อน หรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร

(๒) การจัดสรร รับ รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

(๓) การจัดตั้งหน่วยงานอันมีผลให้ต้องมีงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินเพิ่มขึ้น

(๔) การกู้เงิน หรือการค้ำประกัน หรือการใช้เงินกู้

(๕) เงินตรา

ในกรณีที่เป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้อง มีคำรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

มาตรา ๑๕๔ ร่างพระราชบัญญัติใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอและในขั้นรับหลักการ ไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติมและประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการพิจารณาไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรองให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัตินั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา ๑๕๕ ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

มาตรา ๑๕๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๒ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๕๔ และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสัปดาห์ แต่ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสัปดาห์ ทั้งนี้ เว้นแต่วุฒิสภาจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษซึ่งต้องไม่เกินสามสัปดาห์ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๔๙

ถ้าวุฒิสภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

มาตรา ๑๕๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๒ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ถ้าสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่ามิได้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมในสาระสำคัญและเห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓ ถ้าเป็นกรณีอื่นให้แต่ละสภาตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกัน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้คณะกรรมการร่วมกันรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันอาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติได้และเอกสารที่รับได้เป็นไปตามมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำการนั้นที่ตามมาตรา ๑๖๑ นี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๘ ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ได้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๗ นั้น สภาผู้แทนราษฎร จะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันได้ล่วงพ้นไปนับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎรสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๔๗ (๒) และนับแต่วันที่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยสำหรับกรณีการยับยั้งตามมาตรา ๑๔๗ (๓) ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓

ถ้าร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎร อาจยกร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาและให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓

มาตรา ๑๔๙ ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติใดตามมาตรา ๑๔๗ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้มิได้

ในกรณีที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา ๑๕๐ ในกรณีที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมหรือบรรดาร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

มาตรา ๑๕๑ งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๑๕๒ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในหนึ่งร้อยห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึงสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นไม่เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาของวุฒิสภา วุฒิสภาจะต้องให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใด ๆ ก็ได้ ถ้าพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๓

ถ้าร่างพระราชบัญญัตินั้นวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๔ วรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะแปรญัตติเพิ่มเติมรายการหรือจำนวนในรายการใดมิได้ แต่อาจแปรญัตติได้ในทางลดหรือตัดทอนรายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายตามข้อผูกพันอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) เงินสงฆ์ใช้คืนเงินกู้
- (๒) ดอกเบี้ยเงินกู้
- (๓) เงินที่กำหนดให้จ่ายตามกฎหมาย

มาตรา ๑๕๓ การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวด้วยการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วนจะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชดใช้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่ายหรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณถัดไป

มาตรา ๑๕๔ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๕ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

การตอบกระทู้ถามของสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีข้อด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไปให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้มีให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุดมติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่มีมติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

มาตรา ๑๕๗ การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมแต่ละสภา แต่ถ้าหากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือสมาชิกของทั้งสองสภาาร่วมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา หรือของจำนวนสมาชิกของทั้งสองสภาเท่าที่มีอยู่ร่วมกันแล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับก็ให้ประชุมลับ

มาตรา ๑๕๘ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาดังเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกดังเป็นคณะกรรมการสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

กรรมการสามัญที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๕๙ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคสาม

มาตรา ๑๕๙ วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา และกรรมการองค์ประชุมของคณะกรรมการวิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๙ ทวิ ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาเห็นว่าข้อบังคับแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก หรือข้อบังคับของรัฐสภาในเรื่องใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ให้เสนอความเห็นต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยแล้วให้แจ้งไปยังประธานแห่งสภาที่เป็นผู้ตราข้อบังคับนั้นทราบเพื่อดำเนินการต่อไป

ส่วนที่ ๔

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

มาตรา ๑๖๐ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๗
- (๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาตามมาตรา ๑๙
- (๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช

๒๔๖๗ ตามมาตรา ๒๐

- (๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๑
- (๕) การพิจาราร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๙๔
- (๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๓๔
- (๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๕
- (๘) การร่างข้อบังคับตามมาตรา ๑๖๑
- (๙) การพิจารณาเสนอแนะบุคคลเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจการรัฐสภาตาม

มาตรา ๑๖๒ ทวิ

- (๑๐) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๖๙
- (๑๑) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๗๑
- (๑๒) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม ตามมาตรา ๑๘๐
- (๑๓) การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๘๑
- (๑๔) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๑

มาตรา ๑๖๑ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรโดยอนุโลมไปพลางก่อน

มาตรา ๑๖๒ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบทที่ใช้แก่สภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในเรื่องการตั้งคณะกรรมการการ กรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา

มาตรา ๑๖๒ ทวิ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภาที่มีจำนวนไม่เกินห้าคนตามมติของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้ตรวจการรัฐสภา
คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการแต่งตั้ง การถอดถอน และอำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๗ คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๖๓ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน สี่สิบแปดคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๑๖๔ ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำ ดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ”

มาตรา ๑๖๕ รัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) คุณสมบัติสำหรับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ตามมาตรา ๑๑๑ (๑)

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

(๓) ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๓ (๑) (๒) (๓) (๔) (๗) (๘) หรือ (๑๒)

(๔) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีก่อนได้รับ แต่งตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

มาตรา ๑๖๖ รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการ การเมืองมิได้

มาตรา ๑๖๗ รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรดำรงหรือกระทำตามที่บัญญัติให้มาตรา ๑๑๔ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย และจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจเพื่อค้ากำไรก็ได้ด้วย

มาตรา ๑๖๘ รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นใน ที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑ และมาตรา ๑๓๒ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖๙ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดย ไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

มาตรา ๑๗๐ ในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้ตามมาตรา ๑๖๙ และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ ของตน รวมทั้งต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

รัฐมนตรีต้องยื่นบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๗๑ ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานรัฐสภา ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

มาตรา ๑๗๒ รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๖
- (๒) อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก
- (๔) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๗๓

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๗๓ ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ดาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๕
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๖
- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๗
- (๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๗๔

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๗ มาตรา ๙๘ และมาตรา ๙๙ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

มาตรา ๑๗๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

มาตรา ๑๗๕ ในกรณีเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

การตราพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าอยู่นอกสมัยประชุมและการรอกการเปิดสมัยประชุมสามัญจะเป็นการชักช้า คณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาสามัญวิสามัญ เพื่อพิจารณานอมนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดโดยเร็ว ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแต่วุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทน

ราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

หากพระราชกำหนดตามวรรคหนึ่งมีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด และพระราชกำหนดนั้นต้องตกไปตามวรรคสาม ให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกมีผลใช้บังคับต่อไปนับแต่วันที่การไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นมีผล

ถ้าวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร ให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด ให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎรในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องกระทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

มาตรา ๑๗๖ ก่อนที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรจะได้อนุมัติพระราชกำหนดใดตามมาตรา ๑๗๔ วรรคสาม สมาชิกวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง และให้ประธานสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้วให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นนั้นมา

เมื่อประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้รอการพิจารณาพระราชกำหนดนั้นไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง

ในกรณีที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง ให้พระราชกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับมาแต่ต้น

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าพระราชกำหนดใดไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง ต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนตุลาการรัฐธรรมนูญทั้งหมด

มาตรา ๑๗๗ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตราซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับ ดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

พระราชกำหนดที่ได้ตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้องนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสามวัน นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๗๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๘ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๗๗ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้และเลิกใช้กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

มาตรา ๑๘๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความ เห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

ในระหว่างที่อายุสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ ให้วุฒิสภำทำหน้าที่ รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่ง และการลงมติดังต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสาม ของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

มาตรา ๑๘๑ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญา สงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐหรือจะต้องออกพระราช บัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มาตรา ๑๘๒ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๑๘๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืน เครื่องราชอิสริยาภรณ์

มาตรา ๑๘๔ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนตำแหน่ง ปลัดกระทรวง อธิบดีและเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา ๑๘๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘๔ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อน ตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการ ให้เป็นไปตามที่กฎหมาย บัญญัติ

มาตรา ๑๘๕ ทวิ ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และมีใช้ราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๘๕ ตริ เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นขององคมนตรี ประธาน และรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการรัฐสภาและตุลาการ รัฐธรรมนูญ ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๘๕ จัตวา บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับ ราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ในรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๘

ศาล

มาตรา ๑๘๖ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

มาตรา ๑๘๗ บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๘๘ การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือคดีที่มีข้อหาฐานใด ฐานหนึ่งโดยเฉพาะแทนศาลที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะกระทำมิได้

มาตรา ๑๘๙ การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วย ธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะจะกระทำมิได้

มาตรา ๑๙๐ ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตาม กฎหมาย

มาตรา ๑๙๑ ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

มาตรา ๑๙๒ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่ง ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำที่ คณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการกำหนด

มาตรา ๑๙๓ การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมพ้นจากตำแหน่งต้องได้รับความ เห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้วจึงนำ ความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม ต้องได้รับความ เห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๑๙๔ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๙๕ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๙๕ ทวิ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ตุลาการในศาลปกครองพ้นจากตำแหน่ง ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรกตุลาการในศาลปกครองต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ด้วย ถ้อยคำตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๙๕ ตริ การแต่งตั้งและการให้ตุลาการในศาลปกครองพ้นจากตำแหน่งต้องได้รับความ เห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการ ศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติแล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษตุลาการในศาลปกครอง ต้องได้รับความ เห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๑๕๕ จัตวา การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาหรือตุลาการในศาลอื่นนอกจากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหารพ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนอำนาจพิพากษาคดีและวิธีพิจารณาของศาลดังกล่าว ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

มาตรา ๑๕๕ เบญจ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

หมวด ๙

การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๑๕๖ ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง มีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองท้องถิ่นของตน และมีอิสระในทางการภาษีอากรและการเงินแห่งท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็น เพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม

มาตรา ๑๕๗ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง

มาตรา ๑๕๘ สมาชิกสภาท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งสมาชิกจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นอย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๑ (๑) และ (๒) ด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๕๘ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๕๙ คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งเป็นหลัก การแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่จำเป็นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรา ๑๕๙ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๐

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๐๐ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด และผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันนิติศาสตร์หรือสาขาวิชารัฐศาสตร์อีกหกคนซึ่งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งสภาละสามคน

ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้ตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยตำแหน่งตามวาระหนึ่ง ประกอบด้วย ประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา และอัยการสูงสุด ในกรณี เช่นนั้นให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๐๑ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

มาตรา ๒๐๒ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งมีวาระการดำรงตำแหน่งสี่ปี แต่อาจได้รับการแต่งตั้งใหม่ได้

ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระต้องปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้ง ตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่

มาตรา ๒๐๓ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๑
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๒๐๔ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งว่างลง เพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แต่งตั้ง ตุลาการรัฐธรรมนูญสำหรับตำแหน่งที่ว่างลงภายในสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่งให้ตุลาการรัฐธรรมนูญที่เหลืออยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้

มาตรา ๒๐๕ เมื่อร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วก่อนที่นายกรัฐมนตรี จะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๙๓

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แล้ว ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

มาตรา ๒๐๖ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งโดยศาลเห็นว่ามิเหตุผลอันสมควรว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๕ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ ในคดีทั้งปวงแต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๒๐๗ ในกรณีที่คณะรัฐมนตรี รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎรมีมติว่ากรณีมีปัญหาที่จะต้องตีความรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ส่งเรื่องให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

มาตรา ๒๐๘ การประชุมคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญมาประชุมไม่น้อยกว่าหกคน จึงจะเป็นองค์ประชุม

มติของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๐๙ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๑๐ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๑๑

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๑๑ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำก็ได้ก็แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอหรือร่วมเสนอญัตติดังกล่าวได้ เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัดมีมติให้เสนอได้

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๓ และมาตรา ๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๒๑๒ นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้จนถึงวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๘ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แต่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะเสนอร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๓๗ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา ๒๑๑ ตั้งกระทู้ถามตามมาตรา ๑๔๙ หรือเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๕๐ หรือมาตรา ๑๕๑ มิได้

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๖ และมาตรา ๑๐๘ มาใช้บังคับแก่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๒๑๓ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๒๕ มาตรา ๑๒๖ มาตรา ๑๓๓ มาตรา ๑๓๔ และมาตรา ๑๓๕ มาใช้บังคับแก่สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา ๒๑๒ ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๔ ให้คณะองคมนตรีที่ดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ เป็นคณะองคมนตรีตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๑๕ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้เป็นคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญนี้ และมีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๒ และมาตรา ๑๖๓ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรีตามมาตรา

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๘ แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวาระหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘๓ และมาตรา ๑๘๑ มาใช้บังคับแก่ข้าราชการ ซึ่งดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองอยู่ก่อนวันที่คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๒๑๖ เมื่อใช้รัฐธรรมนูญนี้แล้ว ให้บทบัญญัติมาตรา ๗ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๒๑๗ และให้บทบัญญัติ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๐ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๓ ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา ๒๑๗ ในวาระเริ่มแรก พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๔ วาระหนึ่ง จำนวนตามมาตรา ๙๔ วาระสอง เป็นสมาชิกวุฒิสภาในวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๘

ให้ประธานสภาการศึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามาตรา ๒๑๗

ให้สมาชิกวุฒิสภามาตรา ๒๑๗ มีวาระอยู่ในตำแหน่งสี่ปี และในระหว่างเวลาดังกล่าวให้นำมาตรา ๙๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๘ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๑๙* (ยกเลิกหมดทั้งมาตรา)

มาตรา ๒๒๐ ในวาระเริ่มแรก ให้วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๐ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสามัญของรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๘

มาตรา ๒๒๑* (ยกเลิกหมดทั้งมาตรา)

มาตรา ๒๒๒ บรรดาประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือกฎหมายที่มีผลเป็นการแก้ไข หรือเพิ่มเติมประกาศหรือคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติหรือหัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติที่ออกใช้บังคับก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคำสั่งของนายกรัฐมนตรีหรือประธานสภาการศึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร

*มาตรา ๒๑๙ ยกเลิกหมดทั้งมาตราโดยมาตรา ๓ ของ ร.ถ.น. ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๕

*มาตรา ๒๒๑ ยกเลิกหมดทั้งมาตราโดยมาตรา ๓ ของ ร.ถ.น. ๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๕

พุทธศักราช ๒๕๓๔ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมิผลใช้บังคับในทางนิติบัญญัติ ทางบริหาร หรือทางตุลาการ บรรดาที่ยังมิผลใช้บังคับอยู่จนถึงวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้มิผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป และถ้าประกาศหรือคำสั่งดังกล่าวมิผลบังคับในทางนิติบัญญัติหรือในทางตุลาการ การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงประกาศ หรือคำสั่งดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ การตราพระราชบัญญัติตามมาตรานี้ไม่มีผลกระทบต่อกรปฏิบัติงานของบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งได้กระทำไปตามประกาศหรือคำสั่งดังกล่าว และให้บุคคลหรือคณะบุคคลนั้นได้รับความคุ้มครอง ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องในทางใดมิได้

มาตรา ๒๒๓ ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้การกระทำใดต้องได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบของรัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร เมื่อการนั้นได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔ หรือมาตรา ๒๑๖ ของรัฐธรรมนูญนี้แล้ว ให้ถือว่ารัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี ได้ให้ความยินยอมหรือเห็นชอบตามกฎหมายนั้นแล้ว

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔ ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะครบวาระสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

มาตรา ๕ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นคู่สัญญากับรัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ถ้าได้รับสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญาอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้คงถือไว้ซึ่งสัมปทานหรือเป็นคู่สัญญานั้นได้ต่อไปจนกว่าจะครบอายุสัมปทาน หรือครบอายุสัญญาหรือจนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลง

มาตรา ๖ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

บทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ มาตรา ๑๐๖ และมาตรา ๑๐๗ (๒) ให้ใช้บังคับกับการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกที่จะพึงมีขึ้นภายหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อแทนตำแหน่งที่ว่างก่อนการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกตามวรรคสองให้ดำเนินการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔

มาตรา ๗ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งมิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑๕ วรคสองและวรรคสาม ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๘ ให้ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๙ ให้ประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นประธานวุฒิสภาและรองประธานวุฒิสภาจนกว่าอายุของวุฒิสภาตามมาตรา ๔ แห่งรัฐธรรมนูญนี้จะสิ้นสุดลง หรือพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระตามมาตรา ๑๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๐ ให้คณะกรรมการการตามมาตรา ๑๔๑ มาตรา ๑๕๓ และมาตรา ๑๕๔ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๕๔ และข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาตามมาตรา ๑๕๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ คงเป็นคณะกรรมการการตามมาตรา ๑๔๗ มาตรา ๑๕๔ และมาตรา ๑๖๒ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๕๙ และข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาตามมาตรา ๑๖๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๑ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๒ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๙๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าจะมีกฎหมายอนุวัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๙๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสี่ปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๓ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ คงเป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญนี้

เหตุผลในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘

โดยที่ในขณะนี้มีการเรียกร้องให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในประเด็นต่าง ๆ หลายประเด็น และได้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนหนึ่งเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม ประเด็นและฉบับซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวจะทำให้เกิดความขัดแย้งในบทบัญญัติต่าง ๆ ที่มีได้แก้ไขเพิ่มเติม และโดยเหตุที่ในปัจจุบันมีผู้เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่สมควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเป็นการสมควรที่จะได้ดำเนินการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใหม่ในส่วนสำคัญ ๆ ทั้งฉบับให้เกิดความสมานฉันท์ เป็นการแสดงถึงความรักสามัคคีของคนในชาติ ดังกระแสพระราชดำรัสซึ่งได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยทั้งชาติ จึงจำเป็นต้องตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้ขึ้น

พระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๒

(รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติม ถึง พ.ศ. ๒๕๓๘)*

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒
เป็นปีที่ ๓๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

*รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมโดย

๑. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓
๒. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖
๓. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙
๔. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๔
๕. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘

มาตรา ๓ บรรดากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

(มาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “นายอำเภอ” และ “ที่ว่าการอำเภอ” แก้ไขเพิ่มเติมโดย มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนแล้ว)

มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

“หน่วยเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องถิ่นที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“ที่เลือกตั้ง” หมายความว่า สถานที่ที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง และให้หมายความรวมถึงบริเวณที่กำหนดขึ้นโดยรอบที่เลือกตั้ง

“วันเลือกตั้ง” หมายความว่า วันที่กำหนดให้ทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

“เขตเลือกตั้ง” หมายความว่า ท้องที่ซึ่งจัดเป็นเขตอันจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

“ผู้สมัคร” หมายความว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

“ผู้เลือกตั้ง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

“นายอำเภอ” หมายความว่า ผู้อำนวยการเขต และปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

“นายกเทศมนตรี” หมายความว่า รวมถึง ปลัดเมืองพัทยา

“กำนัน” หมายความว่า รวมถึง หัวหน้าแขวง

“ศาลากลางจังหวัด” หมายความว่า การกรุงเทพมหานคร

“ที่ว่าการอำเภอ” หมายความว่า รวมถึง สำนักงานเขต และที่ว่าการกิ่งอำเภอ

“สำนักงานเทศบาล” หมายความว่า รวมถึง ศาลาว่าการเมืองพัทยา

“ที่ทำการกำนัน” หมายความว่า รวมถึง ที่ทำการหัวหน้าแขวง

“จังหวัด” หมายความว่า รวมถึง กรุงเทพมหานคร

“อำเภอ” หมายความว่า รวมถึง เขต และกิ่งอำเภอ

“เทศบาล” หมายความว่า รวมถึง เมืองพัทยา

“ตำบล” หมายความว่า รวมถึง แขวง

(มาตรา ๕ ทวิ ต่อไปนี้ บัญญัติเพิ่มเติมโดย มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๕ ทวิ บรรดาอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด ตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีกรุงเทพมหานครให้เป็นอำนาจหน้าที่ของปลัดกรุงเทพมหานครและให้ถือว่าเป็นการปฏิบัติการแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่ปลัดกรุงเทพมหานครไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้มีอำนาจกล่าวโทษและให้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแทนผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงหรือระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

(ความในมาตรา ๖ เดิม ถูกยกเลิกโดย มาตรา ๓ แห่งพระราชกำหนด แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๙ มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๕ และมาตรา ๓ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เกณฑ์การคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ถ้าการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น
- (๒) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี
- (๓) จำนวนเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละเขต
- (๔) จำนวนราษฎรของแต่ละเขตเลือกตั้ง และ
- (๕) จำนวนอำเภอและตำบลรวมเป็นเขตเลือกตั้งแต่ละเขต

(ความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา ๖ ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๖ ทวิ การกำหนดเขตเลือกตั้งให้ถือตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้กำหนดท้องที่ทั้งหมดของอำเภออยู่ในเขตเลือกตั้งเดียวกัน

(๒) ในกรณีที่อำเภออาจดำเนินการตาม (๑) ได้ จะแยกตำบลของอำเภอหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่งที่มีพื้นที่ติดต่อกันก็ได้ แต่ต้องไม่นำพื้นที่เพียงบางส่วนของตำบลหนึ่งไปรวมกับอีกเขตเลือกตั้งหนึ่ง

มาตรา ๗ ในเขตเลือกตั้งใด ถ้ามีผู้สมัครไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จะมีการเลือกตั้งได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ถือว่าผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งโดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๘ นายจ้างทั้งปวงต้องให้ความสะดวกพอสมควรแก่ลูกจ้างในอันที่จะใช้สิทธิเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้ง

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับแก่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๙ ผู้เลือกตั้งไม่จำเป็นต้องให้ถ้อยคำว่าตนได้ลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่ หรือลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด หรือพรรคการเมืองใด ไม่ว่าในกรณีใด

(ความในมาตรา ๑๐ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๑๐ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ไม่ให้นำมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ. ๒๕๐๓ มาใช้บังคับสำหรับในกรณีที่น่าสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์แผ่นประกาศหรือสิ่งอื่น
มาโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง

การโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งต้องไม่กระทำโดยวิธีหา ฟัน หรือระบายสี ซึ่งข้อความ ภาพ หรือ
รูปรอยใด ๆ ณ ที่รั้ว กำแพง ผนังอาคาร สะพาน เสาไฟฟ้า หรือต้นไม้ บรรดาซึ่งเป็นทรัพย์สินของทาง
ราชการหรือ ณ บริเวณที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินทำป้ายห้ามปิดประกาศไว้ และต้องไม่กระทำ
โดยวิธีปิดประกาศ ณ ทรัพย์สินดังกล่าวของทางราชการที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล หรือบริเวณที่
เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินทำป้ายห้ามปิดประกาศไว้

ในกรณีที่มีการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งอันเป็นการฝ่าฝืนวรรคสองให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตาม
กฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองมีอำนาจและหน้าที่
ทำลาย ปกปิด ลบ หรือล้างข้อความ ภาพ หรือรูปรอยดังกล่าว แต่ในกรณีที่มีใช้เป็นทรัพย์สินของทาง
ราชการเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะมีอำนาจดังกล่าวเมื่อได้รับคำร้องขอจากเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

มาตรา ๑๐ ทวิ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดแล้ว
ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ
บ้านเมืองกำหนดสถานที่เพื่อการปิดประกาศโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งไว้ตามสมควร

เมื่อมีการกำหนดสถานที่ตามวรรคหนึ่งแล้ว มิให้นำความในวรรคสองของมาตรา ๑๐ มาใช้
บังคับกับการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งโดยวิธีปิดประกาศสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ในสถานที่
ที่ได้จัดไว้ให้

มาตรา ๑๑ เมื่อได้มีประกาศระบุที่เลือกตั้งตามมาตรา ๓๙ วรรคสองแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดนำสิ่งพิมพ์
ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นมาโฆษณาหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อประโยชน์ของผู้สมัคร
หรือพรรคการเมืองภายในที่เลือกตั้ง

ในกรณีที่มีสิ่งพิมพ์ตามกฎหมายว่าด้วยการพิมพ์ แผ่นประกาศ หรือสิ่งอื่นใดอันเป็นคุณหรือ
เป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองภายในที่เลือกตั้งอยู่แล้วก่อนหรือในวันเลือกตั้ง ให้เจ้าพนักงาน
ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนน มีอำนาจและหน้าที่ทำลาย ปกปิด
หรือนำออกไปไว้นอกที่เลือกตั้งดังกล่าว

มาตรา ๑๒ นับตั้งแต่วันที่เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง
ห้ามมิให้ผู้ใดทำการโฆษณาไม่ว่าโดยวิธีใด อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง หรือ
ทำด้วยประการใดอันเป็นการรบกวนหรือเป็นอุปสรรคแก่การเลือกตั้ง

มาตรา ๑๓ นับตั้งแต่วันที่เวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา ของวันก่อนวันเลือกตั้งหนึ่งวันจนถึงวันเลือกตั้ง
ห้ามมิให้ผู้ใดขาย จำหน่าย แจกจ่าย หรือจัดเลี้ยงสุราทุกชนิดในเขตเลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒)
พ.ศ. ๒๕๒๓ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา ๑๓ ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๑๓ ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดเล่น หรือจัดให้มีการเล่นการพนันขันต่อ ว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด
แพ้หรือชนะ หรือได้คะแนนเท่าใด และได้รับเลือกตั้งหรือไม่ได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งจำนวนเท่าใด

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยกระทำการใดเพื่อประโยชน์แห่งการเลือกตั้งโดยประการที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง และห้ามมิให้เข้ามีส่วนช่วยเหลือในการเลือกตั้งด้วยประการใด ๆ ทั้งนี้ เว้นแต่การกระทำนั้นเป็นการช่วยราชการ หรือเป็นการประกอบอาชีพตามปกติโดยสุจริตของผู้นั้น

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายเทศมนตรี นายการเมืองพัทยา เทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสุขาภิบาล หรือกรรมการสภาตำบล ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด

(ความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็น มาตรา ๑๕ ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๑๕ ทวิ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและยุติธรรม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีข้าราชการการเมือง นายเทศมนตรี นายการเมืองพัทยา หรือเทศมนตรี กระทำการช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดโดยมิชอบ ให้แจ้งต่อบุคคลดังกล่าวนั้นให้ยุติหรือระงับการกระทำในลักษณะดังกล่าว ถ้าไม่เชื่อฟัง ให้แจ้งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามกฎหมาย

(๒) ในกรณีที่บุคคลตามมาตรา ๑๕ นอกจากบุคคลตาม (๑) มีพฤติการณ์ผิดใฝ่หรือกระทำการช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดให้ส่งบุคคลซึ่งกระทำการดังกล่าวข้างต้นไปประจำศาลากลางจังหวัดหรือที่ว่าการอำเภอ แล้วแต่กรณี ในระหว่างที่มีการดำเนินการตาม (๓) และ

(๓) แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาการกระทำของบุคคลตาม (๒) ถ้าปรากฏว่ามีมูลเป็นความผิด ให้ส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้น เพื่อดำเนินการทางปกครองหรือทางวินัย หรือแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป ในการนี้ให้คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรณีความผิดดังกล่าวข้างต้นมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาได้

มาตรา ๑๖ ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับ การเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม

นอกจากหน้าที่ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ พนักงานฝ่ายปกครอง และตำรวจ มีหน้าที่จัดการให้ความสะดวกและรักษาความสงบเรียบร้อยในการเลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา ๑๖ ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๑๖ ทวิ ในการสอบสวนคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ หรือได้รับแจ้งให้ดำเนินการทางคดีอาญาตามมาตรา ๑๕ ทวิ (๓) ถ้าไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวให้ขอขยายเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งการและควบคุมการสอบสวนคดีความผิดตามวรรคหนึ่งได้ตามที่กำหนดในข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทย

หมวด ๒

สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๑๗ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๑๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ บุคคลมีสิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(ความในมาตรา ๑๘ เดิมแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ และถูกยกเลิกโดย มาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕)

(ความในมาตรา ๑๙ เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ และมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๑๙ บุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวจะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ต้องมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) เป็นผู้ได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนตามกำหนดเวลาและสอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ หรือได้เข้าเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาอื่นในประเทศตามกำหนดเวลาโดยตลอดไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกระบบโรงเรียนจนมีความรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเทียบเท่าหรือรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ

(๒) ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาชั้นสูงในประเทศ ตามหลักสูตรจนเป็นผู้สอบไล่ได้ไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

มาตรา ๒๐ ห้ามมิให้ผู้ใดสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินหนึ่งเขตเลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๒๑ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่พรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตใด พรรคการเมืองนั้นต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้นและจะส่งได้คณะเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต

(ความในมาตรา ๒๒ เดิมแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖ และถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๒ ผู้สมัครแต่ละพรรคการเมืองต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีที่จังหวัดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคน ให้ยื่นเป็นคณะ ทั้งนี้ตามชื่อหรือรายชื่อในหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ณ ศาลากลางจังหวัดแห่งจังหวัดที่เขตเลือกตั้งที่ตนสมัครนั้นตั้งอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา พร้อมกับหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น และค่าธรรมเนียมคนละหนึ่งหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเอง ขนาดกว้างประมาณ ๔.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๓.๕ เซนติเมตร มีจำนวนตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด และต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับใบสมัครแล้ว ให้ลงบันทึกการรับใบสมัครไว้เป็นหลักฐานและออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้น และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบหลักฐานคุณสมบัติของผู้สมัครและสอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ให้เสร็จภายในเจ็ดวันนับแต่วันเปิดการรับสมัคร ถ้าได้ ก็ให้ประกาศรับสมัครไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งสำเนาหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งรับรองการสมัครรับเลือกตั้งไปให้กระทรวงมหาดไทยทราบ และแจ้งการรับสมัครหรือไม่รับสมัครให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว

ประกาศตามารรสอง ให้มีชื่อผู้สมัครและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร อันประกอบด้วยเลขหมายประจำตัวผู้สมัครและจำนวนจุดเท่ากับเลขหมายซึ่งจะใช้ในการลงคะแนนและรูปผู้สมัคร ทั้งนี้ ให้ปิดไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งผู้นั้นสมัครโดยเร็ว วิธีการให้เลขหมายประจำตัวผู้สมัครให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่เป็นารเลือกตั้งทั่วไป ถ้าพรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศถอนการสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกพรรคการเมืองนั้น

(ความในมาตรา ๒๓ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙ และให้ใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๓ การสมัครรับเลือกตั้งตามมาตรา ๒๒ ผู้สมัครจะต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นคณะเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตเลือกตั้ง และให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

มาตรา ๒๔ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกใบรับให้แก่ผู้สมัครตามมาตรา ๒๒ วรรคสองแล้ว ให้ค่าธรรมเนียมตกเป็นของรัฐ และไม่มีค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้สมัครไม่ว่าในกรณีใด

มาตรา ๒๕ ถ้าผู้สมัครผู้ใดไม่มีรายชื่อเป็นผู้สมัครในประกาศของผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรา ๒๒ ผู้สมัครมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดนั้น หรือต่อศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานครได้ภายในเจ็ดวันนับจากวันที่ประกาศนั้นโดยมีต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ศาลวินิจฉัยว่าให้รับสมัครหรือไม่ คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด และให้ศาลแจ้งคำสั่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเร็ว

ในกรณีที่ศาลสั่งให้รับสมัคร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติตามคำสั่งศาล และให้นำมาตรา ๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม และถ้าได้จัดตั้งกรรมการตรวจคะแนนขึ้นแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งคำสั่งศาลให้คณะกรรมการตรวจคะแนนทราบโดยเร็ว

การใดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดและกรรมการตรวจคะแนนได้ปฏิบัติไปตามคำสั่งเดิมของผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้น เป็นอันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

มาตรา ๒๖ ห้ามมิให้ผู้ใดซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเข้าสมัครรับเลือกตั้ง

หมวด ๓

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๒๗ วรรคสาม เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๘ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ พ.ศ.๒๕๒๖ และมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๓ ให้เพิ่มความวรรคสามและวรรคสี่ และใช้ความใหม่แทนและเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๗ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้นายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาลที่สาธารณชนที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอคัดรายชื่อผู้เลือกตั้งจากทะเบียนบ้าน เว้นแต่ในเขตเทศบาล ให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

ในการคัดรายชื่อผู้เลือกตั้งตามวรรคสอง ถ้าปรากฏว่ามีบุคคลสัญชาติไทยผู้ใดได้สัญชาติไทย โดยการแปลงสัญชาติ และมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการเลือกตั้ง ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอหรือเทศบาล แล้วแต่กรณี ทำการตรวจสอบว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เลือกตั้งหรือไม่ ถ้าเป็นก็ให้บันทึกไว้เป็นหลักฐานและคัดชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ในกรณีมีความจำเป็น ต้องสอบถามบุคคลดังกล่าวให้นายอำเภอหรือเทศบาล แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ไปสอบถามบุคคลนั้น ณ ที่บ้านที่ปรากฏตามทะเบียน

เพื่อประโยชน์ในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง ให้นายอำเภอ หรือเทศบาล จัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งไว้เป็นประจำ และแก้ไขให้ถูกต้องทุกปี บัญชีดังกล่าวผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิ ตรวจสอบ และขอยื่นคำร้องแก้ไขให้ถูกต้องได้ โดยนำความในมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(ความในมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖ และ ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๔ เมื่อได้ประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่งแล้ว ผู้เลือกตั้ง หรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าตนหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อ ผู้เลือกตั้งแห่ง หนวยเลือกตั้งที่ตนหรือผู้นั้นสมควรมีชื่อเป็นผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น มีสิทธิยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายอำเภอตรวจสอบหลักฐานและถ้าเห็นว่าผู้ยื่นคำร้อง หรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้เลือกตั้ง ก็ให้ส่งเดิมชื่อตามที่ยื่นคำร้องลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งโดย ไม่ชักช้า ถ้านายอำเภอเห็นว่าผู้ยื่นคำร้องหรือผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นผู้ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ให้ส่ง ยกคำร้องและให้แจ้งให้ผู้ยื่นคำร้องทราบภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

เมื่อได้รับคำแจ้งตามวรรคสองแล้ว ผู้ยื่นคำร้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับผู้ที่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำแจ้ง เพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจะให้ลงชื่อตาม ที่ ยื่นคำร้องในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งหรือไม่

เมื่อศาลได้รับคำร้องตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้นำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด และให้ศาลแจ้ง คำสั่งไปยังนายอำเภอเพื่อปฏิบัติการตามคำสั่งโดยเร็วที่สุด และในกรณีที่มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ไปก่อนได้รับคำสั่งศาล ให้กับบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วย

การใดที่ไปปฏิบัติไปตามคำสั่งเดิมของนายอำเภอก่อนได้รับทราบคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่นนั้นเป็น อันสมบูรณ์ตามกฎหมาย

(ความในมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่ง เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และ พ.ศ. ๒๕๒๖ และ ใช้ความใหม่ แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่ผู้เลือกตั้งเป็นทหารประจำการ ทหารกองประจำการ ตำรวจ สมาชิก กองอาสารักษาดินแดน หรือข้าราชการ และได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ไปปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนอกที่ตั้งปกติที่ตนมีภูมิลำเนา ถ้าผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าวตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพัน หรือเทียบเท่าขึ้นไปเห็นว่าบุคคลดังกล่าวไม่อาจไปลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่บุคคลนั้นมีสิทธิได้ ให้จัดทำบัญชีรายชื่อตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และยื่นต่อนายอำเภอท้องที่ที่บุคคลดังกล่าวปฏิบัติหน้าที่อยู่เพื่อให้ออกทะเบียนบ้านชั่วคราวให้แก่บุคคลเหล่านั้น และเพิ่มชื่อบุคคลเหล่านั้นในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งโดยให้ยื่นบัญชีรายชื่อก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน

เมื่อนายอำเภอเห็นว่าบุคคลเหล่านั้นเป็นผู้เลือกตั้งก็ให้ออกทะเบียนบ้านชั่วคราว และเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งโดยไม่ชักช้า และให้แจ้งนายอำเภอท้องที่ที่ผู้เลือกตั้งมีภูมิลำเนาทราบเพื่อหมายเหตุในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ถ้านายอำเภอเห็นว่าบุคคลเหล่านั้นผู้ใดไม่ใช่ผู้เลือกตั้งให้แจ้งให้ผู้ยื่นทราบภายในสามวันนับแต่วันได้รับบัญชีรายชื่อ โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย และให้นำความในมาตรา ๒๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ทะเบียนบ้านชั่วคราวให้ทำตามแบบทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรโดยอนุโลม และเมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งแล้วให้ทะเบียนบ้านชั่วคราวดังกล่าวเป็นอันยกเลิก

(ความในมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๓๐ ผู้เลือกตั้งผู้ใดเห็นว่าบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งที่ได้ประกาศตามมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง มีชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้หรือเจ้าบ้านผู้ใดเห็นว่าในบัญชีเลือกตั้งปรากฏชื่อบุคคลใดว่าอยู่ในทะเบียนบ้านของตนโดยที่ผู้นั้นมิได้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านดังกล่าวจริง ผู้เลือกตั้งหรือเจ้าบ้านผู้นั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน เพื่อให้ถอนชื่อผู้ซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งดังกล่าว

เมื่อนายอำเภอพิจารณาแล้วเห็นว่าสมควรสั่งถอนชื่อผู้นั้น หรือสมควรยกคำร้องก็ให้มีคำสั่งถอนชื่อผู้นั้นหรือยกคำร้อง แล้วแต่กรณี และให้แจ้งคำสั่งให้ผู้นั้นทราบ และให้นำมาตรา ๒๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๑ เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและคดีถึงที่สุดแล้วให้ศาลแจ้งไปยังเทศบาลหรือนายอำเภอ ซึ่งผู้นั้นมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านโดยไม่ชักช้า เพื่อบันทึกลงไว้ในทะเบียนบ้าน และให้เทศบาลหรือนายอำเภอประกาศการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามคำสั่งศาลปิดไว้ ณ สำนักงานเทศบาลหรือที่ว่าการอำเภอ

ในกรณีที่ได้มีการประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแล้ว ให้นายอำเภอประกาศถอนชื่อผู้นั้นออกจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกฉบับให้ถูกต้องด้วยและให้นำมาตรา ๒๘ วรรคห้า มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(ความในมาตรา ๓๒ ววรรคหนึ่ง เดิมถูกยกเลิก โดยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

หมวด ๔ ค่าใช้จ่ายและการหาเสียงเลือกตั้ง

มาตรา ๓๒ เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใด ผู้สมัครแต่ละคนจะใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกินหนึ่งล้านบาทไม่ได้ ทั้งนี้ ไม่รวมค่าธรรมเนียมการสมัคร

ค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงบรรดาเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่พรรคการเมืองหรือบุคคลอื่นใดจ่าย หรือรับว่าจะจ่ายแทนหรือนำมาให้ใช้โดยไม่คิดค่าตอบแทน เพื่อประโยชน์ในการหาเสียงเลือกตั้ง ในกรณีนำทรัพย์สินมาให้ใช้ ให้คำนวณตามอัตราค่าเช่าหรือค่าตอบแทนตามปกติในท้องถิ่นนั้น ๆ

มาตรา ๓๓ การใช้จ่ายตามมาตรา ๓๒ ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะค่าใช้จ่าย ดังต่อไปนี้

- (๑) การโฆษณากระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชนอื่น
- (๒) การพิมพ์ การโฆษณา แจกจ่าย ประกาศ แผ่นป้าย ใบปลิว และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
- (๓) การจัดหาเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ไปรษณียากร โทรเลข โทรศัพท์ และการสื่อสารอื่นใด
- (๔) การซื้อ เช่า หรือยืมสำนักงาน สถานที่ ยานพาหนะ วัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (๕) การว่าจ้างแรงงานทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- (๖) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อการเลือกตั้ง
- (๗) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการหาเสียงเลือกตั้งที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๓๔ ภายในกำหนดสามเดือนหลังจากวันประกาศผลการเลือกตั้ง ผู้สมัครต้องยื่นรายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้ถูกต้องตามความเป็นจริงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดที่ตนสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งได้แก่

- (๑) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้จ่ายไปแล้ว
- (๒) ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ยังค้างชำระ
- (๓) หลักฐานการจ่ายเงินตาม (๑) และหลักฐานการค้างชำระตาม (๒) ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายการแสดงชื่อและที่อยู่ของผู้รับหรือเจ้าหนี้

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานตามวรรคหนึ่ง มีกำหนดหกเดือน นับแต่วันที่ประกาศผลการเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งที่กระทำในเขตเลือกตั้งใด ว่าผู้สมัครใช้จ่ายเงินเกินกว่าที่กำหนด ให้เก็บรักษารายการค่าใช้จ่ายและหลักฐานดังกล่าวไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด

การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่ายตามวรรคหนึ่ง จะกระทำได้แต่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง โดยยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและเสียค่าธรรมเนียมตามระเบียบของทางราชการ

มาตรา ๓๕ เมื่อได้มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดจนถึงวันเลือกตั้ง ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะจูงใจให้ผู้เลือกตั้งลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นมิให้ลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครใดด้วยวิธีการดังนี้

(๑) จัดทำ ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(๒) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม แก่ สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถานสงเคราะห์อื่นใด

(๓) ทำการโฆษณาหาเสียงด้วยการจัดให้มีมหรสพและการรื่นเริงต่าง ๆ

(๔) ทำสิ่งอันเป็นสาธารณประโยชน์หรือสิ่งอื่นใดเพื่อประโยชน์ของบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา หรือสถาบันอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ก็ตาม

(๕) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด

(ความในมาตรา ๓๖ ยกเลิกโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓)

มาตรา ๓๗ ห้ามมิให้ผู้สมัครผู้ใดจัดยานพาหนะนำผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง เพื่อการเลือกตั้ง หรือนำกลับไปจากที่เลือกตั้ง หรือจัดให้ผู้เลือกตั้งไปยังที่เลือกตั้ง หรือกลับไปจากที่เลือกตั้ง โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารยานพาหนะหรือค่าจ้าง ซึ่งต้องเสียตามปกติ หรือผู้ใดกระทำการเช่นนั้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้สมัครใด

หมวด ๔

หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๓๘ วรรคท้าย เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖ และวรรคสอง วรรคสาม เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ตามลำดับ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๓๘ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีในจังหวัดนั้น

ตามปกติให้ใช้เขตหมู่บ้านหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง ในกรณีที่หมู่บ้านใด มีผู้เลือกตั้งจำนวนน้อยจะให้รวมหมู่บ้านตั้งแต่สองหมู่บ้านเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่งก็ได้ สำหรับในเขตเทศบาล เขตกรุงเทพมหานคร เขตสุขาภิบาล หรือเขตชุมชนหนาแน่น ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจกำหนดให้ใช้แนวถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ แทนเขตหมู่บ้าน เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งได้

ให้ถือเกณฑ์จำนวนผู้เลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณ ในกรณีที่มีผู้เลือกตั้งเกินหนึ่งพันสองร้อยคนให้เพิ่มหน่วยเลือกตั้งขึ้นอีก ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าไม่เป็นการสะดวกหรือไม่ปลอดภัยในการไปลงคะแนนของผู้เลือกตั้ง จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นโดยไม่คำนึงถึงจำนวนผู้เลือกตั้งก็ได้

เมื่อได้กำหนดหน่วยเลือกตั้งขึ้นแล้ว ให้ประกาศหน่วยเลือกตั้ง ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน และสำนักงานเทศบาล แต่สำหรับตำบลในเขตเทศบาล ในกรุงเทพมหานคร หรือในบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่นนั้น ให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและระบุที่เลือกตั้งไว้ด้วย

การเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง จะกระทำได้โดยประกาศก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้นำความในวรรคสามไปบังคับโดยอนุโลม เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง หรือยุบ หรือรวมหน่วยเลือกตั้ง ก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบห้าวันก็ได้

(ความในมาตรา ๓๙ วรรคสอง เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๙ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๓๙ หน่วยเลือกตั้งหนึ่ง ให้มีที่เลือกตั้งแห่งหนึ่ง ที่เลือกตั้งนั้นต้องให้เป็นที่ยังประชาชนเข้าออกได้สะดวกเพื่อการลงคะแนนเลือกตั้งและในวันเลือกตั้งให้กรรมการตรวจคะแนนกำหนดบริเวณโดยรอบที่เลือกตั้ง โดยมีป้ายแสดงเขตบริเวณของที่เลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกตามลักษณะของท้องที่และภูมิประเทศในการลงคะแนนเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดให้นายอำเภอประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งที่อยู่ในท้องที่ของตนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง ประกาศของนายอำเภอดังกล่าวให้ปิด ณ ที่ว่าการอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่สาธารณะ ที่เห็นได้ง่าย และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้งในกรณีฉุกเฉินนายอำเภอจะประกาศเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้งเมื่อใดก็ได้

ในท้องที่ตำบลใด ถ้าเห็นว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เลือกตั้งหรือความปลอดภัยสาธารณะถูกคุกคาม นายอำเภอจะประกาศระบุที่เลือกตั้งนอกเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยเลือกตั้งนั้น

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เลือกตั้ง หรือกำหนดที่เลือกตั้งนอกเขตหน่วยเลือกตั้ง ให้นายอำเภอรายงานพร้อมส่งสำเนาประกาศไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยไม่ชักช้า

มาตรา ๔๐ ที่เลือกตั้งและบริเวณที่เลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยอนุโลม

มาตรา ๔๑ ห้ามมิให้ผู้ใดก่อให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในที่เลือกตั้งหรือในที่ประชาชนชุมนุมกันอยู่เพื่อรอการเข้าไปลงคะแนนเลือกตั้ง

หมวด ๖

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน
และเจ้าหน้าที่คะแนน

มาตรา ๔๒ ให้นายอำเภอแต่งตั้งข้าราชการ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง เพื่อมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

(ความในมาตรา ๔๓ วรรคสองเดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๔ และมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่งและวรรคสองเดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ พ.ศ.๒๕๒๖ และโดยมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๓ ตามลำดับ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๔๓ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน ให้นายอำเภอแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนอย่างน้อยเจ็ดคน และเจ้าหน้าที่คะแนนอย่างน้อยหนึ่งคน ประจำทุกหน่วยเลือกตั้งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

กรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยให้แต่งตั้งจากผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ และเป็นผู้ที่พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเสนอชื่อต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน

ให้พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง ๆ มีสิทธิเสนอชื่อบุคคลเพื่อให้นายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนตามวรรคหนึ่งได้ไม่เกินหน่วยละหนึ่งคน ในกรณีที่บุคคลซึ่งพรรคการเมืองเสนอชื่อสำหรับหน่วยเลือกตั้งใด มีจำนวนต่ำกว่าเจ็ดคน ให้นายอำเภอแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนจากผู้เลือกตั้ง ซึ่ง มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ เป็นกรรมการตรวจคะแนนได้

มาตรา ๔๔ ก่อนวันเลือกตั้งถ้าปรากฏว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้แต่งตั้งไว้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้นายอำเภอสั่งถอดถอนและแต่งตั้งผู้อื่นแทนได้ แต่ในกรณีที่ผู้ซึ่งถูกถอดถอนนั้นเป็นผู้ที่พรรคการเมืองใดเสนอชื่อ ให้นายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งพรรคการเมืองนั้นเสนอชื่อใหม่ และถ้าพรรคการเมืองนั้นไม่เสนอชื่อภายในเวลาที่นายอำเภอกำหนด ให้นำพรรคสามของมาตรา ๔๓ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๕ ก่อนเวลาเปิดการรับลงคะแนนครึ่งชั่วโมง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเลือกกรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งขึ้นเป็นประธานเมื่อประธานไม่อยู่ในที่เลือกตั้ง หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการตรวจคะแนนเลือกกรรมการตรวจคะแนนอื่นเป็นประธานไปพลางก่อนจนกว่าประธานที่ได้เลือกตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในการดำเนินการของคณะกรรมการตรวจคะแนนให้ถือว่ากรรมการตรวจคะแนนตั้งแต่กึ่งหนึ่งขึ้นไปเป็นองค์คณะ

ในกรณีที่กรรมการตรวจคะแนนมาไม่ครบจำนวน และกรรมการตรวจคะแนนที่เหลือมีจำนวนไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการตรวจคะแนนที่เหลือปฏิบัติหน้าที่ต่อไปโดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งผู้อื่นเป็นกรรมการตรวจคะแนนเพิ่มขึ้น แต่ถ้ากรรมการตรวจคะแนนมีน้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการตรวจคะแนนที่อยู่ในที่เลือกตั้งตั้งบุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ เป็นกรรมการตรวจคะแนนให้ครบเจ็ดคนไปพลางก่อนจนกว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้ตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติหน้าที่ ให้นายอำเภอหรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งมีอำนาจแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ คนหนึ่งเป็นกรรมการตรวจคะแนน และให้กรรมการตรวจคะแนนผู้นั้นแต่งตั้งผู้ซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ อีกหกคนเป็นกรรมการตรวจคะแนนไปพลางก่อน จนกว่ากรรมการตรวจคะแนนซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งไว้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๔๖ การลงมติวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจคะแนนให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

(ความในมาตรา ๔๗ วรรคสอง เดิมถูกยกเลิกโดย มาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๔๗ กรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนให้แต่งตั้งจากผู้เลือกตั้งซึ่งมีความประพฤติดี และสามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้

ห้ามมิให้แต่งตั้งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง นายกเทศมนตรี นายกเมืองพัทยา เทศมนตรี กรรมการสุขาภิบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือผู้สมัครเป็นกรรมการตรวจคะแนน

ห้ามมิให้แต่งตั้งผู้สมัครหรือกรรมการของพรรคการเมืองเป็นเจ้าหน้าที่คะแนน

มาตรา ๔๘ ให้ถือว่าเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญานับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งจนสิ้นสุดแห่งการงานในหน้าที่

มาตรา ๔๙ กรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง หากปรากฏว่าผู้ใดกระทำความผิดเป็นที่ขัดขวางรบกวนกิจการเลือกตั้งหรือจะทำความไม่เรียบร้อยขึ้น กรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นออกไปเสียจากที่เลือกตั้งได้ แต่ต้องมีให้ขัดต่อการที่ผู้เลือกตั้งจะใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

มาตรา ๕๐ หน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนน ในการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๑ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนน ผู้ใดจงใจนับบัตรเลือกตั้งหรือคะแนนในการเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริง หรือรวมคะแนนให้ผิดไป หรือ

กระทำด้วยประการใดโดยมิได้มีอำนาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหาย หรือให้เป็นบัตรเสีย หรือกระทำด้วยประการใดแก่บัตรเสียเพื่อให้เป็นบัตรที่ใช้ได้หรืออ่านบัตรเลือกตั้งให้ผิดไปจากความจริงหรือทำรายงานการเลือกตั้งไม่ตรงความจริง

มาตรา ๕๒ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่ คะแนนผู้ใดจงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือกระทำการอันใดเพื่อขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือคำสั่งของศาลอันเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๗

การลงคะแนนเลือกตั้ง

มาตรา ๕๓ บัตรเลือกตั้งและหีบบัตรเลือกตั้งให้มีลักษณะและขนาดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
มาตรา ๕๔ การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ใช้วิธีทำเครื่องหมายกากบาทลงในบัตรเลือกตั้ง ตามลักษณะ หลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๕ ในวันเลือกตั้ง ให้เปิดการลงคะแนนตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา

มาตรา ๕๖ ขณะจะเปิดการลงคะแนน ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง ในที่เปิดเผยแสดงให้ผู้เลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้นเห็นว่าเป็นหีบเปล่าและให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งใส่กุญแจ ประจำครั้งหีบกุญแจไว้ และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งตามมาตรา นี้ โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคน ซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

(ความในมาตรา ๕๗ วรรคสี่ เพิ่มโดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๕๗ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ให้ผู้เลือกตั้งที่จะลงคะแนนไปแสดงตนต่อกรรมการตรวจคะแนนโดยแสดงบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อให้ตรวจสอบชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเมื่อกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบถูกต้องแล้วให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้นั้นดัง ๆ ถ้าไม่มีผู้เลือกตั้ง ผู้สมัครหรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดทักท้วงให้หมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งโดยให้จดหมายเลขของบัตรประจำตัวประชาชน และสถานที่ออกบัตรประจำตัวประชาชน แต่ในกรณีผู้เลือกตั้งใช้ใบรับคำขอมิบัตรหรือเปลี่ยนบัตรใหม่ ให้ลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วแต่กรณี ลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงแล้วให้กรรมการตรวจคะแนนมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

ในกรณีที่ผู้เลือกตั้งผู้ใดเป็นบุคคลไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมายต้องแสดงหลักฐานอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงต่อกรรมการตรวจคะแนน และให้กรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติตามวรรคหนึ่งแล้วให้ผู้เลือกตั้งลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วแต่กรณีในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งไว้เป็นหลักฐานด้วย

หากมีผู้ทักท้วง หรือกรรมการตรวจคะแนนสงสัยว่าผู้เลือกตั้งที่มาแสดงตนนั้นไม่ใช่เป็นผู้มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยมีสิทธิลงคะแนนหรือไม่ คำชี้ขาดของคณะกรรมการตรวจคะแนนให้เป็นที่สุด ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจคะแนนวินิจฉัยว่าผู้ถูกทักท้วงหรือผู้ถูกสงสัยไม่มีสิทธิลงคะแนน ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกคำวินิจฉัยและลงลายมือชื่อไว้ด้วย

บัตรประจำตัวตามมาตรานี้ ให้หมายความรวมถึงบัตรประจำตัวประชาชนที่หมดอายุแล้วด้วย

มาตรา ๕๘ ผู้เลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้งใด ให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้นและให้ลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะแห่งเดียว

ผู้เลือกตั้งซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้งหรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นโดยไม่ต้องมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ถ้าหน่วยเลือกตั้งที่ตนประจำปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ตนมีสิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้เลือกตั้งตามวรรคสอง ซึ่งประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนต้องปฏิบัติหน้าที่ แสดงหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งต่อคณะกรรมการตรวจคะแนนก่อนทำการลงคะแนนเลือกตั้ง เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเพิ่มชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

มาตรา ๕๙ ผู้เลือกตั้งผู้ใดไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหน่วยเลือกตั้งใดก็ตาม ถ้าไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งและไม่ดำเนินการขอเพิ่มชื่อตามมาตรา ๒๘ ในหน่วยเลือกตั้งนั้น ให้ถือว่าผู้เลือกตั้งนั้นสละสิทธิลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

มาตรา ๖๐ ห้ามมิให้ผู้ใดลงคะแนนเลือกตั้งหรือพยายามลงคะแนนเลือกตั้งโดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งนั้น ได้ลงบัตรหรือพยายามลงบัตรหรือแสดงบัตรประจำตัวประชาชนหรือหลักฐานอื่นที่มีได้มิไว้สำหรับตนหรือที่ทำปลอมแปลงขึ้นต่อกรรมการตรวจคะแนนเพื่อลงคะแนนเลือกตั้ง

(ความในมาตรา ๖๑ เดิม ถูกยกเลิกโดย มาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๖๑ ผู้เลือกตั้งผู้ใดรับบัตรเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนแล้ว ถ้าไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย ให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ในคูหาลงคะแนน แล้วนำบัตรเลือกตั้งนั้นไปมอบแก่กรรมการตรวจคะแนน เพื่อใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าตน

มาตรา ๖๒ ห้ามมิให้ผู้เลือกตั้งผู้ใดใช้บัตรเลือกตั้ง ซึ่งมีใช้บัตรที่กรรมการตรวจคะแนนแห่งที่เลือกตั้งนั้นมอบให้ลงคะแนน หรือนำบัตรเลือกตั้งที่ไม่ใช้ลงคะแนนออกไปจากที่เลือกตั้ง

มาตรา ๖๓ ห้ามมิให้ผู้ใดทำเครื่องสังเกตุโดยวิธีใดไว้ที่บัตรเลือกตั้ง

มาตรา ๖๔ ห้ามมิให้ผู้ใดนำบัตรเลือกตั้งใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการใดในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเพื่อแสดงว่ามีผู้มาแสดงตนเพื่อลงคะแนนโดยผิดจากความจริงหรือกระทำการใดอันเป็นเหตุให้มีบัตรเลือกตั้งเพิ่มขึ้นจากความจริง

มาตรา ๖๕ ห้ามมิให้ผู้ใดโดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายกระทำการใดเพื่อขัดขวางหรือหน่วงเหนี่ยวมิให้ผู้เลือกตั้งไป ณ ที่เลือกตั้งหรือเข้าไป ณ ที่ลงคะแนน หรือมิให้ไปถึง ณ ที่ตั้งว่านั้นภายในกำหนดเวลาที่จะลงคะแนนเลือกตั้งได้

มาตรา ๖๖ ห้ามมิให้ผู้เลือกตั้งผู้ใดเรียกหรือรับทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เพื่อจะลงคะแนนเลือกตั้งหรืองดเว้นไม่ลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด

มาตรา ๖๗ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำให้ปรากฏด้วยวิธีใดอันเป็นการลวงผู้เลือกตั้งให้สำคัญผิดเกี่ยวกับผู้สมัคร หรือเลขหมายประจำตัวหรือการสังกัดพรรคของผู้สมัครคนใดหรือของตนเองในกรณีที่ดินเป็นผู้สมัครด้วย

มาตรา ๖๘ ระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้ปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นเกี่ยวกับอุปสรรคในการลงคะแนนอันจะหลีกเลี่ยงมิได้ จึงให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเปิดได้ โดยมีให้เอาบัตรเลือกตั้งออกจากหีบและให้ปิดไว้ตามเดิม ในกรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนกระทำต่อหน้าผู้เลือกตั้งซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้ง และให้บันทึกแสดงเหตุในการปิดหีบบัตรเลือกตั้ง โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

มาตรา ๖๙ ตั้งแต่เวลาที่ได้เปิดและปิดหีบบัตรเลือกตั้งที่ตั้งไว้เพื่อการลงคะแนนตามมาตรา ๕๖ แล้ว หรือภายหลังเวลาที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นเพื่อรักษาไว้เมื่อการเลือกตั้งได้เสร็จสิ้นแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดทำลาย ทำให้เสียหาย ทำให้เปลี่ยนสภาพ หรือทำให้ไร้ประโยชน์หรือลักพาไปซึ่งหีบบัตรเลือกตั้งหรือบัตรเลือกตั้ง โดยไม่มีอำนาจโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๗๐ ก่อนประกาศผลการนับคะแนน ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนน แจกแก่ผู้ใดให้ทราบจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนนไว้ หรือให้ทราบจำนวนคะแนนอันได้ลงไว้สำหรับบุคคลใด หรือให้ทราบว่ามีผู้ใดลงคะแนนหรือไม่

หมวด ๘

การตรวจและการรวมคะแนน

มาตรา ๗๑ เมื่อปิดการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนน นับคะแนนโดยเปิดเผยจนเสร็จในรวดเดียว ห้ามมิให้เลื่อนหรือประวิงการนับคะแนน

เมื่อการนับคะแนนเสร็จแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนประกาศผลของการนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้งนั้น และรับทำรายงานแสดงผลของการนับคะแนน และปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อส่งไปยังนายอำเภอโดยเร็ว

แบบประกาศผลของการนับคะแนน รายงานแสดงผลของการนับคะแนน วิธีนับคะแนน วิธีประกาศผลของการนับคะแนน และวิธีเก็บบัตรเลือกตั้งบรรจุหีบ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗๒ ถ้าการลงคะแนนหรือการนับคะแนน ณ ที่เลือกตั้งแห่งใดไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุนอกอำนาจอย่างอื่นให้คณะกรรมการตรวจคะแนนประกาศงดลงคะแนนหรือนับคะแนนสำหรับที่เลือกตั้งแห่งนั้น แล้วรายงานต่อนายอำเภอโดยด่วนในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศยกเลิกการลงคะแนนหรือการนับคะแนน และกำหนดวันลงคะแนนใหม่ในหน่วยเลือกตั้งนั้นภายในสามวันนับแต่วันได้รับทราบเหตุที่ได้สงบลงแล้ว และต้องประกาศก่อนวันลงคะแนนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่จำนวนผู้เลือกตั้งทั้งหมดของหน่วยเลือกตั้งซึ่งตวัดไปตามวรรคหนึ่ง จะไม่ทำให้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งนั้นเปลี่ยนแปลง ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่ต้องประกาศให้มีการเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง

(ความในมาตรา ๗๓ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๔ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้

มาตรา ๗๓ บัตรเลือกตั้งต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย คือ

- (๑) บัตรปลอม
- (๒) บัตรที่ทำเครื่องหมายเลือกตั้งเกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น
- (๓) บัตรที่มีได้ทำเครื่องหมายเลย
- (๔) บัตรที่ปรากฏว่าได้พับซ้อนกันมากกว่าหนึ่งบัตร
- (๕) บัตรที่มีเครื่องหมายหรือข้อความอื่นใด นอกจากที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
- (๖) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใดเว้นแต่เป็นบัตรเลือกตั้งตามวรรคสี่

บัตรดังกล่าวให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสีย” และให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรเสีย ให้แยกบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง และห้ามมิให้นับบัตรเสียเป็นคะแนนไม่ว่ากรณีใด

บัตรเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคนและบัตรเลือกตั้งนั้นมีทั้งเครื่องหมายที่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใดและที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใด ในกรณีนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสียเฉพาะเครื่องหมายที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใดเท่านั้น และให้นับคะแนนเฉพาะเครื่องหมายที่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครของพรรคการเมืองคนใด บัตรเลือกตั้งนี้ให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสียบางส่วน” โดยให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคน ลงลายมือชื่อกำกับไว้ และให้แยกบัตรเสียบางส่วนนี้ออกไว้เป็นอีกส่วนหนึ่ง

(ความในมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา ๗๓ ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๗๓ ทวิ บัตรเลือกตั้งที่มีการทำเครื่องหมายลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ตามมาตรา ๖๑ ไม่ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย เว้นแต่ถ้ามีการทำเครื่องหมายลงคะแนนให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดไว้ด้วย ให้ถือว่าเป็นบัตรเสีย

ในการนับคะแนน หากปรากฏว่ามีบัตรที่มีการทำเครื่องหมายลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” และมีใช่เป็นบัตรเสียตามวรรคหนึ่ง ให้แยกบัตรดังกล่าวออกไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากบัตรเสีย และห้ามมิให้นับบัตรนั้นเป็นคะแนนของผู้สมัครและให้ประกาศจำนวนบัตรดังกล่าวไว้ที่หน่วยลงคะแนนด้วย

(ความในมาตรา ๗๔ เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๗๔ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือเสียหายหรือให้เป็นบัตรเสีย

(ความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็น มาตรา ๗๔ ทวิ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๗๔ ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใด

(๑) กระทำด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเลือกตั้งที่เป็นบัตรเสีย ให้เป็นบัตรที่ใช้ได้

(๒) กระทำด้วยประการใด ๆ แก่บัตรเลือกตั้งที่ได้ทำเครื่องหมายลงคะแนนแล้วเป็นบัตรเสีย

มาตรา ๗๕ เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้ว นายอำเภอจะทำลายบัตรเลือกตั้งและเอกสารที่เก็บอยู่ในหีบบัตรเลือกตั้งนั้นได้ เมื่อพ้นระยะเวลาคัดค้านการเลือกตั้งตามมาตรา ๗๔ แล้วไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ในกรณีที่มีการคัดค้านการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใด ให้นายอำเภอเก็บรักษาหีบบัตรเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

มาตรา ๗๖ ให้นายอำเภอส่งรายงานการเลือกตั้งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยด่วนและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรวมยอดคะแนนการเลือกตั้ง และประกาศผลการเลือกตั้งโดยเร็วและให้รายงานไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อแจ้งต่อไปยังรัฐสภา

(ความในมาตรา ๗๗ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๗๗ ในเขตเลือกตั้งซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคน ผู้สมัครของพรรคการเมืองใดได้คะแนนมากที่สุด ให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ในกรณีที่คะแนนมากที่สุดเท่ากันให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองซึ่งได้คะแนนเท่ากันจับสลากกันว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ในเขตเลือกตั้งซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่าหนึ่งคน ให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองซึ่งได้คะแนนมากตามลำดับลงมาตามจำนวนที่จะพึงมีการเลือกตั้งได้ เป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ในกรณีที่มีผู้สมัครของพรรคการเมืองหลายคนได้คะแนนเท่ากันจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้งได้ตามวรรคสอง ให้ผู้สมัครที่ได้คะแนนเท่ากันนั้นจับสลากเพื่อให้ได้ผู้ได้รับเลือกตั้งครบจำนวนตามที่เขตเลือกตั้งนั้นจะพึงมีการเลือกตั้งได้

การจับสลากตามความในมาตรานี้ ให้กระทำต่อหน้าผู้ว่าราชการจังหวัดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๙

การคัดค้านการเลือกตั้ง

มาตรา ๗๘ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศผลการเลือกตั้งของเขตเลือกตั้งใด ผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น เห็นว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเห็นว่าการที่บุคคลใดได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๖ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๔ มาตรา ๕๑ หรือมาตรา ๕๒ ผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร หรือพรรคการเมือง มีสิทธิยื่นคำร้องคัดค้านต่อศาลจังหวัดที่เขตเลือกตั้งนั้นอยู่ หรือต่อศาลแพ่งสำหรับกรุงเทพมหานครภายในสามสิบวัน เว้นแต่เฉพาะกรณีร้องคัดค้านตามมาตรา ๓๒ หรือมาตรา ๓๔ ให้ยื่นคำร้องคัดค้านภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่

มาตรา ๗๙ เมื่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งได้รับคำร้องคัดค้านแล้วให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า และให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลมและให้ทำความเข้าใจและส่งสำนวนไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยและให้ศาลฎีกามีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยมิชอบสมควรจะให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านนั้นได้

(๒) ถ้าเห็นว่าการเลือกตั้งหรือการที่ผู้ใดได้รับการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือแม้มิชอบ แต่ไม่มีเหตุอันสมควรจะมีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือเฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกคัดค้านในเขตเลือกตั้งนั้น ให้มีคำสั่งยกคำร้องคัดค้านเสีย

มาตรา ๘๐ เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งอย่างใดแล้ว ให้ส่งสำเนาคำสั่งไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เพื่อแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยทราบ

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งถูกคัดค้านนั้นขาดจากสมาชิกภาพตั้งแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง คำสั่งของศาลฎีกาซึ่งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระเทือนกิจการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้รับแจ้งคำสั่ง

(ความในหมวด ๑๐ บทกำหนดโทษ มาตรา ๘๑ มาตรา ๘๑ ทวิ มาตรา ๘๒ มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ มาตรา ๘๙ มาตรา ๙๐ มาตรา ๙๑ มาตรา ๙๒ และมาตรา ๙๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

หมวด ๑๐ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๘๑ นายจ้างผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๘ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือปรับแห่งละหนึ่งพันบาท แล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่ากัน

ค่าปรับตามวรรคหนึ่งให้นำส่งเป็นรายได้ของราชการส่วนท้องถิ่นที่การกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้นเพื่อใช้ในการแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดนั้น

มาตรา ๘๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๙๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๓ ทวิ มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๕ หรือมาตรา ๖๖ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๘๕ ผู้ซึ่งมิได้มีสัญชาติไทยผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

มาตรา ๘๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๕๘ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๒ มาตรา ๖๔ มาตรา ๖๗ มาตรา ๖๘ มาตรา ๖๙ หรือมาตรา ๙๔ ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๘๗ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอซึ่งสั่งตามมาตรา ๑๕ ทวิ (๑) หรือ (๒) หรือคำสั่งของคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งสั่งตามมาตรา ๑๕ ทวิ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘๘ ผู้สมัครผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ หรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนนหรือเจ้าหน้าที่คะแนนผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๔๙ ผู้สมัครผู้ใดใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งเกินค่าใช้จ่ายที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๓๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๕๐ ผู้สมัครผู้ใดไม่ยื่นรายการค่าใช้จ่ายต่อผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนดตามมาตรา ๓๔ หรือยื่นรายการค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดห้าปี

มาตรา ๕๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๕๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของกรรมการตรวจคะแนนซึ่งสั่งตามมาตรา ๔๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ ทวิ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท และให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งมีกำหนดสิบปี

มาตรา ๕๓ ตริ เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน หรือเจ้าหน้าที่คะแนนผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๗๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๓ จัตวา ในกรณีมีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในเขตเลือกตั้งใด ให้ถือว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งนั้น เป็นผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๕๔ ก่อนครบกำหนดเวลาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การดำเนินการเลือกตั้งให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติดังต่อไปนี้

มาตรา ๕๔ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๒ เฉพาะที่เกี่ยวกับพรรคการเมืองและมาตรา ๒๓ มาใช้บังคับแก่การเลือกตั้ง

มาตรา ๕๖ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔ มาใช้บังคับแก่การแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน

ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่ายี่สิบวัน ให้นายอำเภอแต่งตั้งผู้เลือกตั้งซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ เป็นคณะกรรมการตรวจคะแนนประจำทุกหน่วยเลือกตั้งหน่วยละเจ็ดคน และให้นายอำเภอมีอำนาจถอดถอนและแต่งตั้งผู้อื่นแทนก่อนวันเลือกตั้งได้

มาตรา ๘๗ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๓ (๒) และ (๖) มาใช้บังคับกับบัตรเสีย บัตรเสียนอกจากเป็นบัตรที่มีลักษณะตามมาตรา ๗๓ (๑) (๓) (๔) หรือ (๕) แล้ว บัตรดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นบัตรเสียด้วย

- (๑) บัตรที่ทำเครื่องหมายเกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้ง
- (๒) บัตรที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครคนใด แต่ในกรณีที่ในเขตเลือกตั้งนั้น มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกิดหนึ่งคน ถ้าไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครคนใดเพียงบางคน ให้ถือว่าเป็นบัตรเสียเฉพาะเครื่องหมายที่ไม่อาจทราบได้ว่าลงคะแนนให้กับผู้สมัครคนใด

มาตรา ๘๘ ลักษณะของบัตรเลือกตั้งและการลงคะแนนเลือกตั้งให้มีลักษณะ ขนาด หลักเกณฑ์ และวิธีการ ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา ๘๙ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในปฏิศัปดาห์ก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง

หากจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินกว่าสามคน ให้แบ่งเขตจังหวัด ออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคน

ในกรณีที่ว่าจะแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละสองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่งให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

จังหวัดใดที่มีการแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งเขต ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัดอัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

มาตรา ๑๐๐ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๗ มาใช้บังคับ

ในเขตเลือกตั้งซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้หนึ่งคนผู้สมัครผู้ใดได้คะแนนมากที่สุด ให้ผู้สมัครนั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ในกรณีที่คะแนนมากที่สุดเท่ากัน ให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนเท่ากัน จับสลากกันว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ในเขตเลือกตั้งซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มากกว่าหนึ่งคน ให้ผู้สมัครซึ่งได้คะแนนมากที่สุดนับลงมาเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง

ภายในบังคับแห่งวรรคสาม ในกรณีที่ผู้สมัครหลายคนได้คะแนนเท่ากันจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้งได้ตามจำนวน ก็ให้ผู้ที่ได้คะแนนเท่ากันนั้นจับสลากเพื่อให้ได้จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งครบจำนวนที่เขตเลือกตั้งนั้นมีการเลือกตั้งได้

การจับสลากตามความในมาตรานี้ ให้กระทำต่อหน้าผู้ว่าราชการจังหวัดตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๐๑ พรรคการเมืองแต่ละพรรคและผู้สมัครแต่ละคนมีสิทธิแต่งตั้งผู้เลือกตั้งเป็นผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัครประจำอยู่ ณ ที่ซึ่งจัดไว้ในที่เลือกในวันเลือกตั้งได้หนึ่งคน
 ที่ซึ่งจัดไว้สำหรับผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัครในที่เลือกตั้งนั้น ให้อยู่ในลักษณะที่ผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัครจะต้องได้เห็นการปฏิบัติการของคณะกรรมการตรวจคะแนนได้โดยชัดเจน

หนังสือแต่งตั้งผู้แทนพรรคการเมืองและผู้แทนผู้สมัครให้ทำตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง
 ให้ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัครยื่นหนังสือแต่งตั้งผู้แทนก่อนนายอำเภอที่ที่เลือกตั้งนั้น ตั้งอยู่ไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันเลือกตั้ง ให้นายอำเภอบันทึกรับทราบพร้อมด้วยลงวัน เดือน ปี ในหนังสือแต่งตั้งนั้นแล้วมอบคืนก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามวัน

พรรคการเมืองหรือผู้สมัครมีสิทธิเพิกถอนผู้แทนซึ่งตนได้แต่งตั้งโดยยื่นเป็นหนังสือต่อนายอำเภอ ก่อนวันเลือกตั้ง หรือต่อคณะกรรมการตรวจคะแนนในวันเลือกตั้ง

มาตรา ๑๐๒ ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร ต้องได้รับความยินยอมให้ดูการดำเนินการเลือกตั้ง และมีสิทธิทักท้วงได้เมื่อเห็นว่ากรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยยื่นคำทักท้วงเป็นหนังสือต่อประธานกรรมการตรวจคะแนน ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนออกใบรับและนำเสนอคณะกรรมการตรวจคะแนนพิจารณาคำทักท้วงนั้น ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนบันทึกคำทักท้วงรวมทั้งพฤติการณ์และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตรวจคะแนนไว้ในรายงานแสดงผลของการนับคะแนน

ห้ามมิให้ผู้แทนพรรคการเมืองหรือผู้แทนผู้สมัคร กล่าวได้เกี่ยวกับกรรมการตรวจคะแนนหรือระหว่างกันเอง โดยประการที่เป็นอุปสรรคต่อกิจการที่กำลังดำเนินอยู่

บทบัญญัติตามมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่ผู้สมัครด้วยโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
 พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
 นายกรัฐมนตรี

พระราชกำหนด

แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓)

พ.ศ. ๒๕๓๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๘

เป็นปีที่ ๕๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้เรียกว่า “พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘”

มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๖ เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แล้วเกณฑ์การคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ถ้า การเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น
- (๒) จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมี
- (๓) จำนวนเขตเลือกตั้งของแต่ละจังหวัด และจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละเขต
- (๔) จำนวนราษฎรของแต่ละเขตเลือกตั้ง และ
- (๕) จำนวนอำเภอและตำบลรวมเป็นเขตเลือกตั้งแต่ละเขต”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๑ ในกรณีที่พรรคการเมืองใดส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตใด พรรคการเมืองนั้นต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งให้ครบจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น และจะส่งได้คณะเดียวในเขตเลือกตั้งหนึ่งเขต”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๓๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๒ ผู้สมัครแต่ละพรรคการเมืองต้องยื่นใบสมัครด้วยตนเองต่อหน้าผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่จังหวัดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินหนึ่งคน ให้ยื่นเป็นคณะ ทั้งนี้ ตามชื่อหรือรายชื่อในหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีถึงผู้ว่าราชการจังหวัด ณ ศาลากลางจังหวัดแห่งจังหวัดที่เขตเลือกตั้งที่ตนสมัครนั้นตั้งอยู่ภายในระยะเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา พร้อมกับหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น และค่าธรรมเนียมคนละหนึ่งหมื่นบาท หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของตนเอง ขนาดกว้างประมาณ ๔.๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๓.๕ เซนติเมตร มีจำนวนตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด และต้องปฏิบัติตามวิธีการเกี่ยวกับการสมัครรับเลือกตั้งที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับใบสมัครแล้ว ให้ลงบันทึกการรับใบสมัครไว้เป็นหลักฐานและออกใบรับให้แก่ผู้สมัครในวันนั้น และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบหลักฐานคุณสมบัติของผู้สมัคร และสอบสวนว่าผู้สมัครจะสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่ให้เสร็จภายในเจ็ดวันนับแต่วันเปิดการรับสมัคร ถ้าได้ก็ให้ประกาศรับสมัครไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งสำเนาหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งรับรองการสมัครรับเลือกตั้งไปให้กระทรวงมหาดไทยทราบ และแจ้งการรับสมัครหรือไม่รับสมัครให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว

ประกาศตามวรรคสอง ให้มีชื่อผู้สมัครและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร อันประกอบด้วย เลขหมายประจำตัวผู้สมัครและจำนวนจุดเท่ากับเลขหมายซึ่งจะใช้ในการลงคะแนนและรูปผู้สมัคร ทั้งนี้ให้ปิดไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงกับที่เลือกตั้ง ในเขตเลือกตั้งซึ่งผู้นั้นสมัครโดยเร็ว วิธีการให้เลขหมายประจำตัวผู้สมัครให้เป็นไปตามที่กำหนดใน กฎกระทรวง

ในกรณีที่เป็นารเลือกตั้งทั่วไป ถ้าพรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ให้กระทรวงมหาดไทยประกาศก่อน การสมัครรับเลือกตั้งของสมาชิกพรรคการเมืองนั้น”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในวรรคสามของมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในการคัดรายชื่อผู้เลือกตั้งตามวรรคสอง ถ้าปรากฏว่ามีบุคคลสัญชาติไทยผู้ใดได้สัญชาติ ไทยโดยการแปลงสัญชาติ และมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม ของปีที่มีการ เลือกตั้ง ให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอหรือเทศบาล แล้วแต่กรณี ทำการตรวจสอบว่า บุคคลนั้นเป็น ผู้เลือกตั้งหรือไม่ ถ้าเป็น ก็ให้บันทึกไว้เป็นหลักฐานและคัดชื่อลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ในกรณีมี ความจำเป็นต้องสอบถามบุคคลดังกล่าวให้นายอำเภอหรือเทศบาล แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ไป สอบถามบุคคลนั้น ณ ที่บ้านที่ปรากฏตามทะเบียน”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“กรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยให้แต่งตั้งจากผู้ที่มีคุณสมบัติและไม่มี ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ และเป็นผู้ที่พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขต เลือกตั้งนั้นเสนอชื่อต่อนายอำเภอก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หลักการและเหตุผล

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เกณฑ์คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีจำนวนสมาชิกที่พรรคการเมืองต้องส่งสมัครรับเลือกตั้ง และระยะเวลาในการดำเนินการเลือกตั้งใหม่ และเนื่องจากได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๓๘ ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ ๒ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๘ สมควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเลือกตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

กฎกระทรวง

(พ.ศ. ๒๕๒๒)

ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๒

(รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๘)*

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๒๒ มาตรา ๔๐ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ มาตรา ๕๗ มาตรา ๗๑ มาตรา ๗๗ มาตรา ๙๘ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๐๑ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ใช้ตามแบบ ส.ส. ๑ ท้ายกฎกระทรวงนี้ (ความในข้อ ๒ วรรคสี่ เดิมถูกยกเลิกโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๘) และข้อ ๑ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และความในข้อ ๒ วรรคหนึ่งเดิม ถูกยกเลิกโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๘) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และความในข้อ ๒ และข้อ ๓ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๑ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๒๙ ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒ การกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ให้กำหนดตามเลขที่ใบรับ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกให้แก่ผู้สมัครตามแบบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ทั้งนี้ เมื่อได้ตรวจสอบค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายหรือรูปภาพว่าถูกต้องครบถ้วนแล้ว

ในกรณีที่มีผู้สมัครแต่ละพรรคการเมืองยื่นสมัครหลายพรรคพร้อมกัน และแต่ละพรรคประสงค์จะให้รับค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายของตนก่อน ในกรณีเช่นนี้หากไม่อาจตกลงกันได้แล้ว ก็ให้ใช้วิธีการจับสลากตามข้อ ๓

*รวมการแก้ไขเพิ่มเติม

๑. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๖)
๒. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙)
๓. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๙)
๔. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๓๒)
๕. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕)
๖. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๘)

ผู้สมัครของพรรคการเมืองใดยื่นหลักฐานการสมัครไม่ครบถ้วนหรือขาดคุณสมบัติ หรือพรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งไม่ครบหรือเกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งการไม่รับสมัครให้ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้นทราบโดยเร็ว และตรวจสอบค่าธรรมเนียมหลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายหรือรูปภาพของผู้สมัครของพรรคการเมืองในลำดับถัดไปแทนที่

ในกรณีที่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานชื่อผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด พร้อมทั้งส่งสำเนาหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นได้ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยเร็วในวันปิดการรับสมัคร และเมื่อได้รับแจ้งจากกระทรวงมหาดไทยว่าพรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งการไม่รับสมัครให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองนั้นทราบโดยเร็ว

ข้อ ๓ การจับสลาก ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกระทำโดยเปิดเผย ณ ศาลากลางจังหวัด ต่อหน้าผู้สมัคร ผู้แทนพรรคการเมือง หรือผู้เลือกตั้ง

ในการจับสลาก ให้ผู้สมัครของพรรคการเมืองเดียวกันพรรคการเมืองละหนึ่งคน เป็นผู้จับสลาก ในนามของผู้สมัครทุกคนของพรรคการเมืองนั้น และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดบันทึกผลการจับสลากไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๔ ที่เลือกตั้งให้มีขนาดพอสมควรที่จะดำเนินการเลือกตั้งได้โดยสะดวกและในวันเลือกตั้งให้มีคูหาลงคะแนนสำหรับผู้เลือกตั้งลงคะแนนจำนวนห้าคูหาเป็นอย่างน้อย ถ้าหน่วยเลือกตั้งใดมีผู้เลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งพันคน ให้มีคูหาลงคะแนนเพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้เลือกตั้ง โดยถือเกณฑ์จำนวนผู้เลือกตั้งทุกสองร้อยคนต่อหนึ่งคูหา เศษของสองร้อยถ้าถึงหนึ่งร้อยให้นับเป็นสองร้อย

ลักษณะที่เลือกตั้ง ตลอดจนการจัดการจัดภายในบริเวณที่เลือกตั้ง ให้อนุโลมตามตัวอย่างแผนผังที่เลือกตั้งท้ายกฎกระทรวงนี้

(ความในข้อ ๕ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒)

ข้อ ๖ ให้มีเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างน้อยหน่วยละ ๑ คน มีอำนาจและหน้าที่ในการให้ความสะดวกแก่คณะกรรมการตรวจคะแนน ณ ที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้งและมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ข้อ ๗ คณะกรรมการตรวจคะแนน ให้แบ่งออกเป็นฝ่าย มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง ให้มีหน้าที่คอยจัดระเบียบและควบคุมดูแลให้ความสะดวกแก่ผู้เลือกตั้ง ที่มาแสดงตนเพื่อใช้สิทธิลงคะแนน เพื่อให้การดำเนินการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเป็นระเบียบ

(๒) ฝ่ายตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ให้มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งอ่านชื่อและหมายเหตุลงในบัญชีผู้เลือกตั้ง

(๓) ฝ่ายส่งบัตรเลือกตั้ง ให้มีหน้าที่ส่งบัตรเลือกตั้งให้กับผู้เลือกตั้งที่มาแสดงตนเพื่อใช้สิทธิลงคะแนนเมื่อได้ตรวจสอบรายชื่อผู้เลือกตั้งจากฝ่ายตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแล้ว

(๔) ฝ่ายควบคุมดูแลกลางคะแนน มีหน้าที่จัดระเบียบในการเข้าไปลงคะแนนในคูหาลงคะแนนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บริสุทธิ์และยุติธรรม

(๕) ฝ่ายรับบัตรเลือกตั้ง ให้มีหน้าที่รับบัตรเลือกตั้งซึ่งผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายเสร็จแล้วนำมาส่งให้ แล้วใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง

ข้อ ๘ เจ้าหน้าที่คะแนนมีอำนาจหน้าที่คอยสืบเปลี่ยนช่วยเหลือกรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกฎหมายมิได้บังคับว่ากรรมการตรวจคะแนนต้องกระทำเองเป็นการเฉพาะโดยให้อยู่ในความควบคุมและรับผิดชอบของคณะกรรมการตรวจคะแนน

(ความในข้อ ๙ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และโดยข้อ ๒ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๙ บัตรเลือกตั้งให้ใช้กระดาษสีขาว ขนาดกว้างยาวตามความจำเป็น

บัตรเลือกตั้งเมื่อพับแล้ว มีขนาดกว้างประมาณสิบสี่เซนติเมตร ด้านหน้ามีแถบสีและมีตราครุฑ และมีข้อความว่า “บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” และมีตราประจำตำแหน่งนายอำเภอท้องที่หรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอท้องที่ประทับพร้อมกันมีหมายเลขเรียงลำดับต่อท้ายข้อความว่า “บัตรเลขที่”

ด้านในของบัตรตอนบนมีช่อง “ไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย” ในช่องดังกล่าวมีข้อความว่า “ไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (เช่น x) ในช่อง “ไม่ลงคะแนน” นี้” และลูกศรสีแดงชี้ตรงช่องไม่ลงคะแนน สำหรับมุมขวาของช่องมีข้อความว่า “ช่องไม่ลงคะแนน” และช่องทำเครื่องหมายหนึ่งช่อง

ด้านในของบัตรตอนบนถัดจากช่อง “ไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย” มีข้อความว่า “ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (เช่น x) ไม่เกินจำนวนสมาชิกที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้งนี้ ในช่อง “ทำเครื่องหมาย” นี้” และลูกศรสีแดงชี้ตรงช่องทำเครื่องหมาย

ต่อลงไปให้แบ่งออกเป็นสองช่อง ช่องที่หนึ่งมีข้อความว่า “เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร” ช่องที่สองมีข้อความว่า “ช่องทำเครื่องหมาย”

ถัดลงไปให้แบ่งออกเป็นสามช่อง ช่องที่หนึ่งมีจุดเครื่องหมายสีดำบนพื้นสีขาวเรียงลำดับลงไป ช่องที่สองมีเลขเครื่องหมายสีดำบนพื้นสีขาวเรียงลำดับลงไปตรงกับจำนวนจุด ช่องที่สามปล่อยว่างไว้สำหรับทำเครื่องหมาย มีเส้นสีแดงคั่นระหว่างเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

จำนวนเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร แรกให้มีได้ไม่เกินยี่สิบสี่เครื่องหมาย ในกรณีที่จะต้องมีเกินยี่สิบสี่เครื่องหมาย ให้เพิ่มเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครแถวต่อ ๆ ไปทางขวามือ แต่เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่เพิ่มแถวหนึ่ง ๆ จะมีได้ไม่เกินสามสิบหกเครื่องหมาย

ทั้งนี้ ตามตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรท้ายกฎกระทรวงนี้

ข้อ ๑๐ ทึบบัตรเลือกตั้งให้ทำด้วยไม้หรือโลหะ มีฝาและกุญแจพร้อม ด้านหน้าใต้ที่ใส่กุญแจใช้วัตถุโปร่งแสงมองเห็นภายในทึบบัตรเลือกตั้งได้ และที่ฝามีช่องใส่บัตรเลือกตั้งตามแบบตัวอย่างท้ายกฎกระทรวงนี้

ทึบบัตรเลือกตั้งให้มีขนาดพอที่จะบรรจุบัตรเลือกตั้งของผู้เลือกตั้งทั้งหมดแห่งหน่วยเลือกตั้งนั้น และเมื่อใส่กุญแจแล้ว ถ้ามิได้ไขกุญแจออกจะเอาบัตรเลือกตั้งออกมิได้

(ความในข้อ ๑๑ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และโดยข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๑ การลงคะแนนเลือกตั้ง ให้ผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายกากบาทด้วยปากกา ดินสอ หรือสิ่งอื่นใดลงในช่อง “ทำเครื่องหมาย” ให้ตรงกับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ตนต้องการเลือกตั้งลงในบัตรเลือกตั้งด้านใน

ให้ทำเครื่องหมายได้ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ผู้เลือกตั้งคนใดได้รับบัตรเลือกตั้งแล้วถ้าไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย ให้ผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ซึ่งอยู่ในบัตรเลือกตั้งด้านในตอนบน

(ความในข้อ ๑๒ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และความในวรรคสาม ถูกยกเลิกโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๓๒) และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๒ ผู้เลือกตั้งผู้ใดใช้บัตรประจำตัวประชาชนเพื่อลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้กรรมการตรวจคะแนนจดหมายเลขของบัตรประจำตัวประชาชนและสถานที่ออกบัตรลงในบัญชีผู้เลือกตั้งไว้เป็นหลักฐาน ผู้เลือกตั้งผู้ใดใช้ใบรับคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชนหรือเปลี่ยนบัตรประจำตัวประชาชนใหม่เพื่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติเช่นเดียวกับวรรคหนึ่งและให้ผู้เลือกตั้งผู้นั้นลงลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือในบัญชีผู้เลือกตั้งเป็นหลักฐานเพิ่มขึ้นด้วย

ผู้เลือกตั้งซึ่งไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย ให้ใช้หลักฐาน ดังต่อไปนี้

(๑) บัตรประจำตัวข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ บำนาญ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการประธานสภากรุงเทพมหานคร เลขานุการรองประธานสภากรุงเทพมหานคร ประธานที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดเมืองพัทยา รองปลัดเมืองพัทยา พนักงานเมืองพัทยา พนักงานเทศบาล หรือพนักงานสุขาภิบาล

(๒) บัตรประจำตัวสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเมืองพัทยา สมาชิกสภาเทศบาล หรือกรรมการสุขาภิบาล

(๓) บัตรประจำตัวทหารกองประจำการ

(๔) บัตรประจำตัวลูกจ้างในสังกัดกระทรวงกลาโหม

- (๕) บัตรประจำตัวพนักงานองค์การของรัฐ
 (๖) บัตรประจำตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือสารวัตรกำนัน
 (๗) บัตรประจำตัวกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หรือ
 (๘) หลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้ซึ่งสามารถแสดงได้ว่า ผู้เลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีชื่อในบัญชี
 ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในกรณีและผู้เลือกตั้งนั้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย และไม่อาจมีบัตรตาม
 (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗)

ผู้เลือกตั้งผู้ใดใช้หลักฐานตามวรรคสามเพื่อการลงคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติ
 เช่นเดียวกับวรรคสอง

ข้อ ๑๓ เมื่อผู้เลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้งจากกรรมการตรวจคะแนนแล้ว ให้ตรงไปยังคูหาลง
 คะแนนที่วางอยู่คร่าวละหนึ่งคนเพื่อลงคะแนนโดยทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งแล้วพับบัตรเลือกตั้งนั้น
 ทั้งนี้ต้องกระทำให้เสร็จสิ้นภายในเวลาอันสมควร แล้วนำบัตรเลือกตั้งนั้นไปมอบแก่กรรมการตรวจคะแนน
 เพื่อใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าตน แล้วให้ออกไปจากที่เลือกตั้ง

ข้อ ๑๔ ถ้าผู้เลือกตั้งไม่สามารถลงคะแนนเลือกตั้งได้ เพราะบัตรเลือกตั้งบกพร่องหรือชำรุด
 ให้ส่งบัตรเลือกตั้งนั้นคืนแก่กรรมการตรวจคะแนน แล้วให้กรรมการตรวจคะแนนจ่ายบัตรเลือกตั้งให้แก่
 ผู้ใหม่

(ความในข้อ ๑๔ วรรคสองและวรรคสาม เพิ่มเติมโดยข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕)
 และข้อ ๑๕ เดิม ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดย ข้อ ๕ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๒๖) ออกตามความ
 ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๕ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้ง เว้นแต่ผู้มีหน้าที่
 ในการเลือกตั้งและผู้ที่จะเข้าไปเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอแห่งท้องที่นั้น รวมถึงผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจาก
 ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแห่งท้องที่นั้น มีสิทธิเข้าไปในที่เลือกตั้งเพื่อทำการสอดส่องดูแลหรือ
 แนะนำให้การปฏิบัติการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม

ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกเหตุการณ์ในกรณีที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจาก
 ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแห่งท้องที่เข้าไปในที่เลือกตั้งเพื่อทำการสอดส่องดูแลหรือแนะนำตาม
 วรรคสองลงไว้ในท้ายแบบรายงานแสดงผลของการนับคะแนน

ข้อ ๑๖ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในคูหาลงคะแนน เว้นแต่ผู้เลือกตั้ง
 ซึ่งเข้าไปเพื่อทำเครื่องหมายในบัตรเลือกตั้งของตน

ในกรณีจำเป็น กรรมการตรวจคะแนนจะเข้าไปในคูหาลงคะแนนก็ได้

(ความในข้อ ๑๗ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และโดย
 ข้อ ๕ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
 สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๗ เมื่อถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนประกาศปิดการลงคะแนน แล้วให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อดำเนินการต่อไป

ในการนับคะแนนให้กระทำโดยเปิดเผย โดยให้กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งหยิบบัตรเลือกตั้งที่ละบัตรออกมาจากหีบบัตรเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนวินิจฉัยว่าบัตรเลือกตั้งนั้นเป็น บัตรดี บัตรเสียบางส่วน หรือบัตรเสีย ถ้าเป็นบัตรดีหรือบัตรเสียบางส่วน ให้ดำเนินการนับคะแนนต่อไป ถ้าเป็นบัตรเสียบางส่วนหรือบัตรเสีย ให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสียบางส่วน” หรือ “เสีย” แล้วแต่กรณี และให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ ทั้งนี้ โดยให้แยก บัตรเสียบางส่วนออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง บัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง และบัตรที่ผู้เลือกตั้งใช้สิทธิทำเครื่องหมาย กากบาทลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ออกไว้เป็นส่วนอีกส่วนหนึ่ง

ข้อ ๑๘ ในการนับคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนเป็นผู้รอกคะแนนในแบบกรอกคะแนน และให้เจ้าหน้าที่คะแนนเป็นผู้รอกคะแนนบนกระดานกรอกคะแนน

ให้กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งเป็นผู้อ่านเลขหมายประจำตัวผู้สมัครที่ปรากฏมีการทำเครื่องหมาย กากบาทอยู่ในบัตรเลือกตั้ง โดยให้ออกเสียงดัง ๆ และให้กรรมการตรวจคะแนนที่ยังเหลืออยู่ ณ ที่นั้นได้เห็นด้วย เมื่อกรรมการตรวจคะแนนได้อ่านเลขหมายประจำตัวผู้สมัครใดแล้ว ให้ผู้รอกคะแนนขีดคะแนน หนึ่งขีดตรงช่องกรอกคะแนนของผู้สมัครที่เป็นเจ้าของเลขหมายประจำตัวผู้สมัครนั้น

เมื่อเสร็จการกรอกคะแนนแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนตรวจสอบ คะแนนให้ตรงกัน

ข้อ ๑๙ แบบกรอกคะแนนซึ่งได้ใช้กรอกคะแนนถูกต้องแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนและ เจ้าหน้าที่คะแนนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกแผ่น

(ความในข้อ ๒๐ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๖ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตาม ความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๐ เมื่อการนับคะแนนสิ้นสุดลงแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเก็บบัตรเลือกตั้งที่ใช้ นับคะแนนแล้ว รายงานแสดงผลของการนับคะแนนหนึ่งฉบับ ประกาศผลของการนับคะแนนหนึ่งฉบับ และแบบกรอกคะแนนที่ใช้กรอกคะแนนแล้วบรรจุในหีบบัตรเลือกตั้ง ส่วนบัตรเสียบางส่วนและบัตรเสียนั้น ให้บรรจุซองหรือห่อไว้เป็นส่วนต่างหาก โดยมีให้ปะปนกับบัตรเลือกตั้งอื่น และให้เก็บไว้ด้วยกันในหีบบัตรเลือกตั้ง แล้วปิดหีบบัตรเลือกตั้งใส่กุญแจ ประจำครั้งที่บรรจุกุญแจไว้ และให้เอากระดาษปิดทับช่องใส่บัตรเลือกตั้ง โดยมีลายมือชื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนกำกับไว้บนกระดาษนั้นด้วย ทั้งนี้ ให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น

รายงานแสดงผลของการนับคะแนน ให้ใช้แบบ ส.ส.๔ ท้ายกฎกระทรวงนี้

ประกาศผลของการนับคะแนน ให้ใช้แบบ ส.ส.๕ ท้ายกฎกระทรวงนี้

ข้อ ๒๑ เมื่อได้ปฏิบัติตามข้อ ๑๘ แล้ว ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนอ่านประกาศผล ของการนับคะแนนแก่ประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น แล้วปิดประกาศนั้นไว้ ณ ที่เลือกตั้งหนึ่งฉบับ

(ความในข้อ ๒๒ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๗ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่ผู้สมัครหลายคนได้คะแนนเท่ากันจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเรียงลำดับผู้ได้รับเลือกตั้งได้ตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เขตเลือกตั้งนั้นจะมีได้ ให้ทำการจับสลาก โดยทำสลากเท่าจำนวนผู้สมัครที่จะต้องจับสลาก เป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกตั้ง” เท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะพึงมีหรือยังขาดอยู่ นอกนั้นเป็นสลากซึ่งมีข้อความว่า “ไม่ได้รับเลือกตั้ง” ผู้ใดจับได้สลากซึ่งมีข้อความว่า “ได้รับเลือกตั้ง” ผู้นั้นเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การจับสลากให้กระทำ ณ ศาลากลางจังหวัด และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดบันทึกแสดงผลของการจับสลากไว้เป็นหลักฐาน

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒

ดารี น้อยมณี

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ รักษาราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ด้านนอกของบัตรเมื่อพับแล้ว

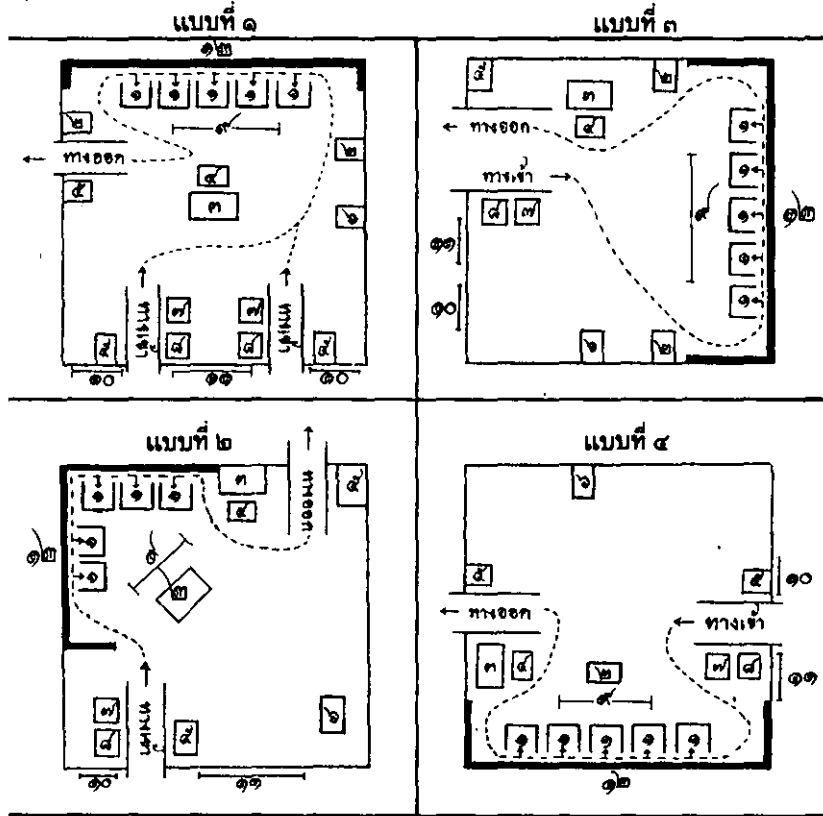
ประมาณ ๑๔ ซม.

ด้านในของบัตร

บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		ชื่อไม่ ลงคะแนน	ชื่อ เครื่อง หมาย
ไม่ประสงค์ที่จะลงคะแนนแต่ขอยื่นคำคัดค้าน ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (เช่น X) ในช่อง "ไม่ลงคะแนน" นี้			
ให้ทำเครื่องหมายกากบาท (เช่น X) ในดินจํานวนสมาชิกที่จะได้ในเขตเลือกตั้ง ในช่อง "ทำเครื่องหมาย" นี้			
เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร			
๐	๑	๒๕	
๒	๒	๒๖	
๓	๓	๒๗	
๔	๔	๒๘	
๕	๕	๒๙	
๖	๖	๓๐	
๗	๗	๓๑	
๘	๘	๓๒	
๙	๙	๓๓	
๑๐	๑๐	๓๔	
๑๑	๑๑	๓๕	
๑๒	๑๒	๓๖	
๑๓	๑๓	๓๗	
๑๔	๑๔	๓๘	
๑๕	๑๕	๓๙	
๑๖	๑๖	๔๐	
๑๗	๑๗	๔๑	
๑๘	๑๘	๔๒	
๑๙	๑๙	๔๓	
๒๐	๒๐	๔๔	
๒๑	๒๑	๔๕	
๒๒	๒๒	๔๖	
๒๓	๒๓	๔๗	
๒๔	๒๔	๔๘	
		๔๙	
		๕๐	

(ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) เดิมถูกยกเลิกโดย ข้อ ๗ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และโดยข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ตัวอย่างบัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ตัวอย่างแผนผังที่เลือกตั้ง

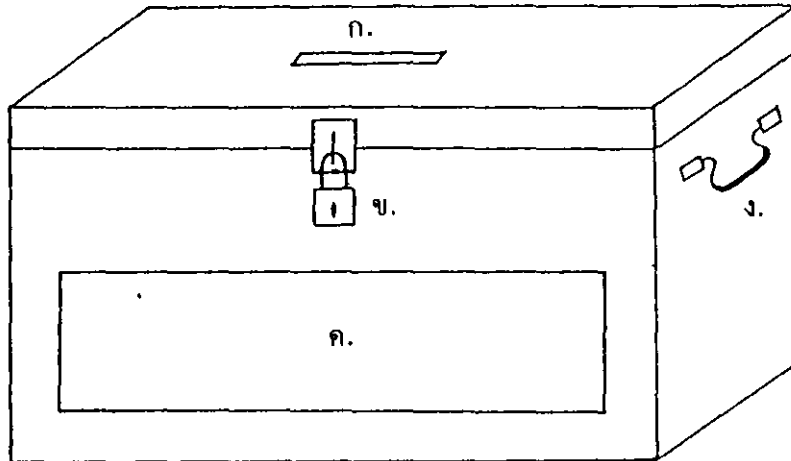
คำอธิบายประกอบแผนผัง

๑. คูหาลงคะแนน วางห่างกันแต่ละคูหาไม่น้อยกว่า ๕๐ ซม. และคูหาด้านล่างคะแนน ห่างจากฝ้าผนังหรือฉากทึบไม่น้อยกว่า ๑ เมตร
๒. กรรมการตรวจคะแนนฝ่ายควบคุมดูแลคูหาลงคะแนน
๓. กรรมการตรวจคะแนนฝ่ายรับบัตรเลือกตั้ง
๔. ที่วางหีบบัตรเลือกตั้ง
๕. เจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย
๖. กรรมการตรวจคะแนนฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง
๗. กรรมการตรวจคะแนนฝ่ายส่งบัตรเลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่คะแนน
๘. กรรมการตรวจคะแนนฝ่ายตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง หรือเจ้าหน้าที่คะแนน
๙. ป้ายปิดประกาศภายในที่เลือกตั้ง
๑๐. ป้ายปิดประกาศด้านหน้าที่เลือกตั้ง
๑๑. ป้ายบอกที่เลือกตั้ง
๑๒. ฝ้าผนัง หรือฉากทึบกัน สูงไม่น้อยกว่า ๑.๕ เมตร

(ตัวอย่างแผนผังที่เลือกตั้งท้ายกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๘ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) และโดยข้อ ๙ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้ตัวอย่างแผนผังที่เลือกตั้ง ดังปรากฏข้างบนนี้)

แบบหีบบัตรเลือกตั้ง

- หมายเหตุ ก. - ช่องใส่บัตรเลือกตั้ง
ข. - กุญแจ
ค. - วัตถุโปร่งแสง
ง. - หูสำหรับยกหีบบัตรเลือกตั้ง
วัสดุทำหีบบัตร เป็นไม้หรือโลหะ

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พ.ศ. ๒๕๒๒

(รวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๘)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ กระทรวงมหาดไทยจึงเห็นเป็นการสมควรวางระเบียบว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒”

ข้อ ๒ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๑๗ บรรดาระเบียบหรือคำสั่งอื่นใดที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ส่วนที่ ๑

การเตรียมการเลือกตั้ง

ตอนที่ ๑

เขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(ความในข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นวรรคสองของข้อ ๔ ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๔ เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเขตเลือกตั้ง จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีในแต่ละเขตเลือกตั้ง และท้องที่ที่ประกอบเป็นเขตเลือกตั้งของแต่ละเขตเลือกตั้งแล้ว ให้นายอำเภอประกาศชี้แจงแก่ราษฎรในเขตปกครองให้ทราบ ประกาศกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวโดยทั่วถึงกัน

*รวมการแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ โดย

๑. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖
๒. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖
๓. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙
๔. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕
๕. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๕
๖. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๓๕
๗. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๓๕
๘. ระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๘

ในการบริหารงานเลือกตั้ง ให้กระทรวงมหาดไทย จังหวัด อำเภอ และกิ่งอำเภอ จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเลือกตั้งขึ้น เพื่อให้การบริหารการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ตอนที่ ๒

ประกาศวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัคร

ข้อ ๕ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศวันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครตามพระราชกฤษฎีกานั้นให้ประชาชนทราบตามแบบ ส.ส.๖ และให้ปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล และที่สาธารณะ ซึ่งเห็นได้ง่ายในตำบลตามที่เห็นสมควรในเขตเลือกตั้งนั้นโดยเร็ว

(ความในข้อ ๖ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๖ นอกจากการปิดประกาศตามข้อ ๕ แล้ว ให้นายอำเภอดำเนินการโฆษณาให้ราษฎรได้ทราบโดยวิธีอื่นอีกเท่าที่จะทำได้ เช่น ประชุมชี้แจง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ไปชี้แจงแก่ราษฎรในเขตการปกครองของตนให้ทราบโดยทั่วถึงกัน การดำเนินการดังกล่าวควรกระทำล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง และเมื่อใกล้วันเลือกตั้งให้ดำเนินการซ้ำอีก

ตอนที่ ๓

หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง

(ความในข้อ ๗ วรรคแรก ถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และความในข้อ ๗ เดิม ถูกแก้ไขระยะเวลาโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๗ ในการกำหนดหน่วยเลือกตั้งที่จะพึงมีในจังหวัดใดตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งภายในจังหวัด โดยใช้แบบ ส.ส.๗ และปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ ที่ทำการกำนัน สำนักงานเทศบาล และที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงแล้วส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยทราบด้วย

หากมีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง ก็ให้กระทำได้ โดยประกาศตามแบบ ส.ส.๘ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินจะประกาศเปลี่ยนแปลงเขตของหน่วยเลือกตั้ง หรือยุบ หรือรวมหน่วยเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้งน้อยกว่าสิบห้าวันก็ได้ เมื่อประกาศเปลี่ยนแปลงแล้ว ให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่เดียวกับประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งตามวรรคหนึ่ง แล้วส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยโดยด่วน

การประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งภายในจังหวัดตามวรรคหนึ่งนั้น ควรประกาศพร้อมกัน

(ความในข้อ ๘ เดิมถูกยกเลิกโดย ข้อ ๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๘ การกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ให้ถือหลักเกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

(๑) ตามปกติให้ใช้เขตหมู่บ้านหนึ่งเป็นหน่วยเลือกตั้งหน่วยหนึ่ง

(๒) ถ้าหมู่บ้านใดมีผู้เลือกตั้งจำนวนน้อยจะให้รวมหมู่บ้านตั้งแต่สองหมู่บ้านเป็นหน่วยเลือกตั้งหนึ่งก็ได้ โดยถือเกณฑ์ผู้เลือกตั้งหน่วยละแปดร้อยคนเป็นประมาณในกรณีที่ผู้เลือกตั้งเกินหนึ่งพันสองร้อยคนให้เพิ่มหน่วยเลือกตั้งขึ้นอีก

(๓) ถ้าหมู่บ้านใดการคมนาคมไม่สะดวก หรือไม่ปลอดภัย แม้จำนวนผู้เลือกตั้งจะไม่ถึงแปดร้อยคน จะกำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรโดยไม่คำนึงถึงจำนวนผู้เลือกตั้งก็ได้ หรือไม่กำหนดหน่วยเลือกตั้งเพิ่มขึ้นก็ได้

(๔) ในเขตเทศบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตสุขาภิบาล หรือในเขตชุมชนหนาแน่น อาจกำหนดให้ใช้แนวหรือเขตถนน ตรอก ซอย คลอง หรือแม่น้ำ แทนเขตหมู่บ้าน เป็นเขตของหน่วยเลือกตั้งก็ได้

(ความในข้อ ๙ วรรคแรก เดิมถูกยกเลิกโดย ข้อ ๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๙ ถ้าหมู่บ้านใดมีหน่วยเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งหน่วย ให้กำหนดเป็นหน่วยเลือกตั้งที่ ๑, ๒, ๓ ฯลฯ เรียงไปตามลำดับ

ส่วนในเขตเทศบาลหรือในบริเวณที่มีชุมชนหนาแน่น ให้จัดทำแผนที่สังเขปแสดงเขตของหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วย ขนาดพอเห็นได้ชัดเจนประกอบไว้ด้วย การทำแผนที่นี้ต้องให้ใกล้เคียงกับความจริงที่สุด โดยแสดงเขตติดต่อกันทั้งสิ้น

(ความในข้อ ๑๐ เดิม ถูกแก้ไขระยะเวลาโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๐ เมื่อได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งใดแล้ว ให้นายอำเภอแห่งท้องที่ประกาศระบุที่เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้ง ตามมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยใช้แบบ ส.ส.๙ และให้ปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่สาธารณะที่เห็นได้ง่ายในเขตของหน่วยเลือกตั้ง และที่เลือกตั้งหรือบริเวณใกล้เคียงไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง

ข้อ ๑๑ ที่เลือกตั้ง ต้องเป็นที่ซึ่งประชาชนเข้าออกได้ง่าย มีความเหมาะสมและขนาดพอที่จะทำการเลือกตั้งได้สะดวก และควรตั้งอยู่ในย่านกลางของหน่วยเลือกตั้ง เพื่อผู้เลือกตั้งไปทำการเลือกตั้ง และตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งได้ง่าย ถ้าสามารถใช้สาธารณสถานได้ก็จะเป็นการเหมาะสม

ข้อ ๑๒ ให้นายอำเภอจัดเตรียมหาเครื่องประกอบสำหรับที่เลือกตั้งไว้ให้พร้อมก่อนวันเลือกตั้ง คือ โต๊ะ เก้าอี้ สำหรับคณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน ที่วางหีบบัตรเลือกตั้ง กระดานดำ หรือสิ่งอื่นที่ใช้แทนได้ ป้ายปิดประกาศรูปผู้สมัคร ป้ายบอกที่เลือกตั้งเครื่องประกอบคูหาลงคะแนน

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ให้นายอำเภอจัดหา น้ำหมึก ปากกา ดินสอ กระดาษ ขอลูก ครั่ง กาว หรือแปงเปียก และสิ่งอื่น ๆ ที่ต้องใช้ไว้ด้วย

ข้อ ๑๓ ให้นายอำเภอจัดทำเครื่องหมายแสดงบริเวณโดยรอบที่เลือกตั้ง โดยทำป้ายบอกบริเวณที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ใดชักชวน ขอคะแนนหรือทำการปิดประกาศโฆษณาเพื่อการเลือกตั้ง (ความในข้อ ๑๔ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๔ ป้ายบอกที่เลือกตั้ง ให้นายอำเภอปิดแสดงไว้ทางด้านหน้าของที่เลือกตั้ง โดยให้มีข้อความดังนี้ “ที่เลือกตั้งสำหรับหน่วยเลือกตั้ง..... หมู่ที่ (ถนน ตรอก หรือซอย ฯลฯ)..... ตำบล ..... อำเภอ..... จังหวัด.....”

(ความในข้อ ๑๕ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๘ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๕ ก่อนวันเลือกตั้งให้นายอำเภอจัดลักษณะที่เลือกตั้ง ตลอดจนการจัดภายในบริเวณที่เลือกตั้ง ให้อนุโลมตามตัวอย่างแผนผังที่เลือกตั้งท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๑๖ ในวันเลือกตั้ง ให้ชักธงชาติขึ้นที่ด้านหน้าของที่เลือกตั้ง เช่นเดียวกับการชักธงสถานที่ราชการต่าง ๆ เมื่อเสร็จการเลือกตั้งให้ชักธงลง

ตอนที่ ๔

การประชาสัมพันธ์

(ความในข้อ ๑๗ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๑๗ เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่น ตามกฎหมายว่าด้วยการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในกรณีกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรีในกรณีที่เป็นเทศบาล และประธานกรรมการสุขาภิบาลในกรณีที่เป็นสุขาภิบาล กำหนดสถานที่การปิดประกาศโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งไว้ตามสมควร และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ

ข้อ ๑๘ ก่อนวันเลือกตั้ง ให้นายอำเภอจัดให้มีการเชิญชวนผู้เลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยทั่วกัน และจัดให้มีการชี้แจงโดยวิธีการต่าง ๆ ตามสภาพของท้องที่ให้ราษฎรในเขตการปกครองมีความเข้าใจ ในวิธีการลงคะแนน และให้ทราบกำหนดวันเลือกตั้ง เขตของหน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้งด้วย

การเชิญชวนผู้เลือกตั้งในเขตเทศบาลหรือในเขตชุมชนที่เห็นสมควร ให้ทำเป็นหนังสือถึงเจ้าบ้านตามตัวอย่างแบบ ส.ส.๑๐

ข้อ ๑๙ ในการปิดประกาศต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เช่น ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้ง ประกาศระบุที่เลือกตั้ง และประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เป็นต้น ถ้าจะจัดให้มีการประชุมราษฎรเพื่อชี้แจงพร้อมกันไปด้วยก็จะเป็นการสมควร

ข้อ ๒๐ ก่อนวันเลือกตั้ง ให้นายอำเภอปิดบัตรเลือกตั้งตัวอย่างไว้ ณ ที่ซึ่งปิดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งทุกแห่ง
บัตรเลือกตั้งตัวอย่าง ให้มีลักษณะและขนาดเช่นเดียวกับบัตรเลือกตั้งของจริง แต่ให้ใช้กระดาษสีอื่น

ตอนที่ ๕

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง กรรมการตรวจคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนน

ข้อ ๒๑ ให้นายอำเภอแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งอย่างน้อยหน่วยละหนึ่งคน สำหรับจัดการให้ความสะดวกแก่คณะกรรมการตรวจคะแนน ณ ที่เลือกตั้ง ในวันเลือกตั้ง และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง ควรแต่งตั้งจากข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น

(ความในข้อ ๒๑ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๒ นอกจากเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งแล้ว ให้นายอำเภอแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รักษาความสงบไปประจำทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ณ ที่เลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งแห่งหนึ่งคนเป็นอย่างน้อย
เจ้าหน้าที่รักษาความสงบควรมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งนั้น

(ความในข้อ ๒๒ วรรคแรก ถูกยกเลิกโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๔ และโดยข้อ ๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และความในข้อ ๒๓ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และเพิ่มวรรคสาม โดยข้อ ๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทนและเพิ่มเติมดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๓ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน ให้นายอำเภอแต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งพรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเสนอชื่อต่อนายอำเภอ พรรคละไม่เกินหน่วยละหนึ่งคนก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบวัน เป็นกรรมการตรวจคะแนนประจำทุกหน่วยเลือกตั้ง หากปรากฏว่ามีพรรคการเมืองเสนอชื่อสำหรับหน่วยเลือกตั้งใดรวมกันแล้วมีจำนวนต่ำกว่าเจ็ดคน ให้อำเภอแต่งตั้งผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗

เป็นกรรมการตรวจคะแนนเพิ่มให้ครบจำนวนเจ็ดคน และให้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง หน่วยละหนึ่งคนเป็นอย่างน้อย

ถ้าบุคคลที่พรรคการเมืองเสนอชื่อให้นายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนเกินเจ็ดคนให้นายอำเภอแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นกรรมการตรวจคะแนนทั้งหมด

ให้นายอำเภอจัดทำแบบพิมพ์หนังสือขอแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนขึ้นเป็นตัวอย่างสำหรับให้แก่พรรคการเมืองที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งซึ่งร้องขอ โดยให้ใช้ตามแบบตัวอย่าง หนังสือขอแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนท้ายระเบียบนี้

(ความในข้อ ๒๔ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๔ การแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน ให้ประกาศตามแบบ ส.ส.๑๑ และมีหนังสือแจ้งให้พรรคการเมืองที่ส่งบุคคลให้นายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนน และผู้ได้รับการแต่งตั้งทราบตามแบบ ส.ส.๑๒ และ ส.ส.๑๒/๑ แล้วแต่กรณี

กรณีบุคคลที่พรรคการเมืองเสนอชื่อให้นายอำเภอเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้นายอำเภอแจ้งให้พรรคการเมืองนั้นทราบตามแบบ ส.ส.๑๒/๒ โดยเร็ว เพื่อเสนอชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติแทน

ให้นายอำเภอปิดประกาศแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอและที่เลือกตั้งของหน่วยเลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงกัน

(ความในข้อ ๒๕ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๘ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๕ การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คะแนน ให้นายอำเภอพิจารณาแต่งตั้งจากบุคคลที่เห็นว่าจะปฏิบัติหน้าที่ได้โดยไม่เสื่อมเสียแก่ความยุติธรรม และควรแต่งตั้งจากผู้เลือกตั้งซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มิลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ และควรแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น หรืออย่างน้อยก็ต้องเป็นผู้มีภูมิลำเนาในเขตเลือกตั้งนั้น

เจ้าหน้าที่คะแนนควรแต่งตั้งจากข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น หรือครู แต่ต้องพึงระมัดระวังในเรื่องความยุติธรรมเช่นเดียวกัน

(ความในข้อ ๒๖ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๒๖ กรรมการตรวจคะแนนผู้ใดซึ่งนายอำเภอได้ประกาศแต่งตั้งไว้แล้ว ต่อมาปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้นายอำเภอถอดถอนให้พ้นจากหน้าที่ และแต่งตั้งผู้อื่นแทนโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องประกาศก่อนวันเลือกตั้ง

ในกรณีที่กรรมการตรวจคะแนนผู้ใดซึ่งถูกถอดถอนและเป็นผู้ที่พรรคการเมืองเสนอให้นายอำเภอแจ้งให้พรรคการเมืองนั้นทราบ เพื่อเสนอชื่อบุคคลอื่นให้นายอำเภอแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนแทน โดยกำหนดระยะเวลาให้พรรคการเมืองเสนอชื่อใหม่ตามความเหมาะสมแต่ละสภาพท้องที่ ถ้าพรรคการเมืองนั้นไม่เสนอชื่อภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้นายอำเภอแต่งตั้งบุคคลอื่นที่มีคุณสมบัติครบถ้วนเป็นกรรมการตรวจคะแนนแทน

ประกาศถอดถอนกรรมการตรวจคะแนนและแต่งตั้งผู้อื่นแทน ให้ตัดแปลงใช้แบบ ส.ส.๑๑ โดยอนุโลม และให้ปิดประกาศไว้ ณ สถานที่แห่งเดียวกับที่ได้ประกาศแต่งตั้งครั้งแรก

ข้อ ๒๗ กรรมการตรวจคะแนนมีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในที่เลือกตั้ง และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ข้อ ๒๘ ในการดำเนินการของคณะกรรมการตรวจคะแนน ให้ถือว่ากรรมการตรวจคะแนนตั้งแต่กึ่งหนึ่งขึ้นไปเป็นองค์ดำเนินการได้

ข้อ ๒๙ ถ้ากรรมการตรวจคะแนนมาปฏิบัติหน้าที่น้อยกว่าเจ็ดคน ให้กรรมการตรวจคะแนนซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้ง ตั้งแต่บุคคลตามนัยมาตรา ๔๗ เป็นกรรมการตรวจคะแนนไปพลางก่อน จนกว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้ตั้งไว้จะมาปฏิบัติหน้าที่

ถ้ากรรมการตรวจคะแนนไม่มาปฏิบัติหน้าที่เลย ให้นายอำเภอ หรือเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งนั้นแต่งตั้งบุคคลตามนัยมาตรา ๔๗ ขึ้นคนหนึ่งเป็นกรรมการตรวจคะแนน และให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวแต่งตั้งบุคคลตามนัยมาตรา ๔๗ อีกหกคน เป็นกรรมการตรวจคะแนนไปพลางก่อนจนกว่ากรรมการตรวจคะแนนที่ได้ตั้งไว้จะมาปฏิบัติหน้าที่

ข้อ ๓๐ ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเลือกกรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งขึ้นเป็นประธาน การวินิจฉัยการใด ๆ ของคณะกรรมการตรวจคะแนนให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ถ้าจำนวนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๓๑ เจ้าหน้าที่คะแนนมีหน้าที่ชี้คะแนนบนกระดานดำในการนับคะแนนช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการตรวจคะแนน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ตอนที่ ๖

การอบรมเจ้าหน้าที่

ข้อ ๓๒ ก่อนวันเลือกตั้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอจัดให้มีการอบรมเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน ให้เข้าใจถึงหน้าที่ของตนตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ส่วนที่ ๒
สิทธิเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง

ตอนที่ ๑

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง

ข้อ ๓๓ เมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้นายอำเภอจัดทำประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของแต่ละหน่วยเลือกตั้งขึ้น สำหรับหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาล ให้นายอำเภอดำเนินการคัดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามหลักฐานในทะเบียนบ้าน เรียงตามลำดับเลขหมายประจำบ้านโดยแยกออกเป็นหมู่บ้าน และสำหรับหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่ในเขตเทศบาล ให้เทศบาลดำเนินการคัดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามหลักฐานในทะเบียนบ้าน ตามชื่อถนน ตรอก ซอย โดยให้เรียงลำดับตัวอักษรและตามลำดับเลขหมายประจำบ้าน

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งให้ใช้แบบ ส.ส.๑๓

(ความในข้อ ๓๔ เดิม ถูกแก้ไขระยะเวลาโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๓๔ ก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพัน หรือเทียบเท่าได้จัดทำบัญชีรายชื่อตามแบบ ส.ส.๓๓ ของผู้เลือกตั้งซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของทหารประจำการ ทหารกองประจำการ ตำรวจ สมาชิกกองอาสารักษาดินแดน หรือข้าราชการที่ได้รับคำสั่งจากทางราชการ ให้ไปปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย หรือเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ นอกที่ตั้งปกติที่ดินมีภูมิลำเนาตามนัยมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ให้นายอำเภอแห่งท้องที่ที่ได้รับบัญชีรายชื่อ (ส.ส.๓๓) จากผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าวจัดทำทะเบียนบ้านชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรแก่บุคคลเหล่านั้น และให้ดำเนินการคัดบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ส.ส.๑๓) แก่บุคคลเหล่านั้นโดยมิชักช้า เฉพาะบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งจากทะเบียนบ้านชั่วคราว และให้รีบแจ้งเทศบาลหรืออำเภอท้องที่ที่บุคคลเหล่านั้นมีภูมิลำเนา เพื่อให้หมายเหตุในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งกรณีที่บุคคลใดที่ไม่ใช่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้นายอำเภอแจ้งให้ผู้นั้นทราบภายในสามวันนับแต่ได้รับบัญชีรายชื่อ (ส.ส.๓๓) โดยแสดงเหตุผลไว้ด้วย

(ความในข้อ ๓๕ วรรคแรก และความในข้อ ๖ วรรคสาม ถูกยกเลิกและเพิ่มเติมโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๓๔ และข้อ ๓๕ เดิมถูกแก้ไขระยะเวลาโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๓๕ บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งตามข้อ ๓๓ และข้อ ๓๔ ให้จัดทำหน่วยเลือกตั้งละเจ็ดชุด สำหรับเทศบาลเมื่อจัดทำและตรวจสอบถูกต้องเสร็จแล้ว ให้ส่งมอบนายอำเภอตรวจสอบและลงลายมือชื่อเพื่อดำเนินการต่อไป

ในการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งนี้ ถ้าสามารถทำได้ให้ใช้วิธีพิมพ์ลงบนกระดาษไขและอัดสำเนา แทนการคัดด้วยมือ และสำหรับบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งที่จัดทำเสร็จแล้ว ให้ลงลายมือชื่อผู้พิมพ์หรือผู้คัด กับผู้ทาน และชื่อย่อของนายอำเภอกำกับไว้ทุกแผ่น

บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแต่ละชุดให้นายอำเภอดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. ชุดที่ ๑ ปิดในเขตหน่วยเลือกตั้ง โดยดำเนินการดังนี้

(๑) ในเขตเทศบาล ให้แบ่งบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งออกเป็นส่วนไม่น้อยกว่าสี่ส่วน แต่ละส่วนให้ ปิดไว้ ณ ที่ซึ่งเห็นได้ง่ายในเขตหน่วยเลือกตั้งนั้น บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแต่ละส่วนที่แบ่งออกไปนี้ ให้มีใบต้น ใบท้าย และลายมือชื่อนายอำเภอพร้อมประทับตราประจำตำแหน่งไว้ทุกส่วน

(๒) นอกเขตเทศบาล ให้แบ่งบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งออกเป็นหมู่บ้านบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งของ หมู่บ้านใดให้ปิดไว้ ณ ที่ซึ่งเห็นได้ง่ายในหมู่บ้านนั้น

ข. ชุดที่ ๒ ปิดไว้ ณ ที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียงแห่งหน่วยเลือกตั้งนั้น

ค. ชุดที่ ๓-๔ มอบให้คณะกรรมการตรวจคะแนนแห่งหน่วยเลือกตั้งนั้นสำหรับใช้ในการเลือกตั้ง ๑ ชุด สำรองไว้ปิด ณ ที่เลือกตั้งในวันเลือกตั้งอีก ๑ ชุด

ง. ชุดที่ ๕ ปิดไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ

จ. ชุดที่ ๖ เก็บไว้เป็นหลักฐาน ณ ที่ว่าการอำเภอ

ฉ. ชุดที่ ๗ เก็บสำรองไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ไว้ใช้ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ต่อทางราชการ

๖. การปิดประกาศบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งนี้ ให้กระทำไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันเลือกตั้ง

ข้อ ๓๖ ถ้าผู้มีร้องว่าตนควรมีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดตามนัยมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้ว ให้นายอำเภอ พิจารณาสอบสวนหลักฐาน ถ้าข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ร้องมีสิทธิเลือกตั้งได้ตามคำร้องก็ให้นายอำเภอเดิมชื่อ ผู้ร้องลงในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งโดยเร็ว ถ้านายอำเภอเห็นว่าผู้ร้องไม่มีสิทธิเลือกตั้งก็ให้ส่งยกคำร้องและ แจ้งให้ผู้ร้องทราบโดยเร็ว

คำสั่งดังกล่าวต้องสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร

ข้อ ๓๗ ในการที่นายอำเภอได้ส่งยกคำร้องของผู้ซึ่งร้องว่า ตนสมควรมีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง นั้น ถ้าหากผู้นั้นยังจิตใจสงสัยอยู่ ก็ให้แนะนำให้ไปยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดหรือศาลแพ่งในกรณีที่ไม่ มี ศาลจังหวัด เมื่อศาลสั่งอย่างไร ก็ให้ปฏิบัติตามนั้น

ข้อ ๓๘ ถ้ามีผู้ยื่นคำร้องต่อนายอำเภอว่า ตามบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งซึ่งนายอำเภอประกาศไว้ นั้น มีบุคคลซึ่งไม่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายขอให้ถอนชื่อบุคคลนั้นออกเสียจากบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ก็ให้ดำเนินการตามข้อ ๓๖ และข้อ ๓๗ โดยอนุโลม

ตอนที่ ๒

การสมัครรับเลือกตั้ง

(ความในข้อ ๓๙ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๘ ข้อ ๑๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๑๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้

ข้อ ๓๙ ในการสมัครรับเลือกตั้งให้ผู้สมัครยื่นใบสมัครตามแบบ ส.ส.๑ ตามเวลาปฏิบัติราชการ เว้นแต่กระทรวงมหาดไทยจะสั่งการเป็นอย่างอื่น พร้อมทั้งค่าธรรมเนียมการสมัคร หลักฐานสำเนาทะเบียนบ้าน รูปถ่ายหรือรูปภาพที่พิมพ์ชัดเจนเหมือนรูปถ่ายของผู้สมัครหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีถึงผู้ว่าราชการจังหวัด โดยระบุชื่อหรือรายชื่อผู้สมัครในนามของพรรคการเมือง และหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น รวมทั้งหลักฐานอื่นซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สมัครเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กำหนดไว้

(ความในข้อ ๔๐ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๔๐ ก่อนผู้ว่าราชการจังหวัดจะรับใบสมัครของผู้ใดหรือคณะใดให้ตรวจสอบค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายหรือรูปภาพ ว่าถูกต้องครบถ้วนและเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้หรือไม่

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบแล้วเห็นว่า ผู้ใดหรือคณะใดยื่นค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายหรือรูปภาพไม่ครบถ้วน หรือขาดคุณสมบัติสมัครรับเลือกตั้ง หรือสมัครในนามพรรคการเมืองใดที่ส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งไม่ครบถ้วน หรือเกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะถึงมีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งการไม่รับใบสมัคร และตรวจสอบค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายหรือรูปภาพของผู้สมัครของพรรคการเมือง ในลำดับถัดไปแทนที่

กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดตรวจสอบค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัครและรูปถ่ายหรือรูปภาพของผู้สมัครของพรรคการเมือง ว่าถูกต้องครบถ้วนและเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับการสมัครตามลำดับ และให้ออกใบรับตามแบบ ส.ส. ๑๔

(ความในข้อ ๔๑ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๔๑ ในกรณีที่มีผู้ใดหรือคณะใดประสงค์จะให้รับใบสมัครค่าธรรมเนียม หลักฐานการสมัคร และรูปถ่ายของตนก่อน ในกรณีเช่นนี้หากไม่อาจตกลงกันได้แล้วก็ให้ใช้วิธีการจับสลากตามความในข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ในกรณีจังหวัดใดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งเท่ากันทุกเขต ถ้าผู้สมัครทุกพรรคการเมืองที่มาพร้อมกันตกลงกันที่จะกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครของแต่ละพรรคให้

เหมือนกันทุกเขตเลือกตั้งในจังหวัดนั้นแล้ว ให้ผู้สมัครทุกคนทำบันทึกข้อตกลงและลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วมอบบันทึกนั้นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเก็บไว้เป็นหลักฐาน จากนั้นจึงจัดให้ผู้สมัครของแต่ละพรรคในแต่ละเขตยื่นใบสมัครพร้อมหลักฐานตามลำดับที่ได้ตกลงกันนั้น

ในกรณีจังหวัดใดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้งไม่เท่ากัน หากผู้สมัครที่มาพร้อมกับประสงค์จะกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครตามที่ตนต้องการ ให้ดำเนินการตามวรรคสองโดยอนุโลม

เมื่อรับสมัครแล้วให้ออกใบรับให้ตามข้อ ๔๐

(ความในข้อ ๔๒ วรรคแรก ถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๓๔ และข้อ ๔๒ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๔๒ ในกรณีที่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานชื่อผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด พร้อมกับส่งหนังสือของหัวหน้าพรรคการเมืองรับรองว่าพรรคการเมืองนั้นส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ให้กระทรวงมหาดไทยทราบโดยเร็วในวันเปิดรับการสมัคร และเมื่อได้รับแจ้งจากกระทรวงมหาดไทยว่า พรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งการไม่รับสมัครให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองนั้นทราบโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร

ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองใดมีคุณสมบัติครบถ้วน ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศตามแบบ ส.ส. ๑๕ และให้ปิดประกาศดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด แล้วทำหนังสือแจ้งให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองนั้นทราบโดยเร็วตามแบบ ส.ส. ๑๖ และ ส.ส. ๑๖/๑

(ความในข้อ ๔๓ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๑๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๔๓ กรณีเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับหลักฐานการสมัครแล้ว ให้ทำการสอบสวนคุณสมบัติของผู้สมัครโดยเร็ว แต่ทั้งนี้ให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันปิดการรับสมัคร ถ้าปรากฏว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองใดมีคุณสมบัติครบถ้วนและมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ ให้ประกาศรับสมัครตามแบบ ส.ส. ๑๕ และประกาศ ณ ศาลากลางจังหวัด แล้วทำหนังสือแจ้งให้ผู้สมัครและพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว ตามแบบ ส.ส. ๑๖ และ ส.ส. ๑๖/๑

กรณีขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งให้สั่งไม่รับสมัครและแจ้งการไม่รับสมัครนั้นทราบโดยเร็วตามแบบ ส.ส. ๑๗ และ ส.ส. ๑๗/๑

(ความในข้อ ๔๔ วรรคหนึ่ง เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๘ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๔๔ การกำหนดเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครให้เป็นไปตามข้อ ๒ หรือข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้วแต่กรณี และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศชื่อผู้สมัครตามแบบ ส.ส. ๑๘ ไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ และที่เลือกตั้ง หรือบริเวณใกล้เคียง ที่เลือกตั้งโดยเร็ว

เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครมีลักษณะเช่นเดียวกับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครในบัตรเลือกตั้ง คือ ด้านหน้าเป็นจำนวนจุดเท่ากับเลขหมาย ถัดไปเป็นตัวเลขไทย

(ความในข้อ ๔๕ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖)

(ความในข้อ ๔๖ วรรคสามและวรรคสี่ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖)

ข้อ ๔๖ เมื่อพ้นกำหนดเวลารับสมัครแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งตามแบบ ส.ส. ๒๐ ส่งไปยังนายอำเภอ เพื่อมอบแก่คณะกรรมการตรวจคะแนนหน่วยเลือกตั้งละ ๒ ฉบับ

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเปิดไว้ ณ ที่เห็นได้ง่ายหน้าที่เลือกตั้ง ๑ ฉบับ และให้เก็บไว้ใช้ตรวจสอบ ๑ ฉบับ

ส่วนที่ ๓

การกำหนดเขตท้องที่หรือสถานที่ในการหาเสียงเลือกตั้ง

(ความในข้อ ๔๗ และข้อ ๔๘ ถูกยกเลิกในข้อ ๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๖)

ส่วนที่ ๔

การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ข้อ ๔๙ การขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามความในหมวดนี้ให้กระทำได้แต่เฉพาะผู้สมัครหรือพรรคการเมืองเท่านั้น

ข้อ ๕๐ ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองประสงค์จะขอตรวจสอบหรือขอสำเนารายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครในเขตเลือกตั้งใดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเก็บรักษา ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองต้องยื่นคำร้องตามแบบ ส.ส. ๓๒ ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในเวลาราชการ เมื่อได้รับคำร้องแล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการโดยมิชักช้า และต้องอำนวยความสะดวกพอสมควรแก่ผู้ยื่นคำร้องด้วย

ในกรณีที่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองประสงค์จะให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสำเนารายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัครประเภทใด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการโดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมฉบับละ ๕ บาท และให้นำค่าธรรมเนียมดังกล่าวส่งเป็นรายได้ของแผ่นดิน
 ข้อ ๕๑ การสำเนารายการค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามข้อ ๕๐ ให้สำเนาจากต้นฉบับจริงที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเก็บรักษาเท่านั้น

ส่วนที่ ๕

การดำเนินการเลือกตั้ง

ข้อ ๕๒ นายอำเภอจะต้องประทับตราประจำตำแหน่งนายอำเภอ หรือเครื่องหมายอื่นของนายอำเภอ และลงหมายเลขเรียงตามลำดับข้อความ “บัตรเลขที่” ลงบนบัตรเลือกตั้งด้านนอกซึ่งมีตราครุฑและข้อความว่า “บัตรเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ทุกฉบับตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ข้อ ๙ และต้องตรวจดูให้ถูกต้องเรียบร้อยก่อนส่งมอบให้แก่คณะกรรมการตรวจคะแนนตามข้อ ๕๓

ข้อ ๕๓ นายอำเภอจะต้องมอบที่บัตรเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ส.ส. ๑๓) สำหรับหน่วยเลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ส.ส. ๒๐) ประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) รายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) แบบกรอกคะแนน (ส.ส. ๒๑) ป้ายสำหรับปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง (ส.ส. ๒๒) และอุปกรณ์การเลือกตั้งอื่น ๆ แก่คณะกรรมการตรวจคะแนนให้เสร็จเรียบร้อยก่อนการปิดการลงคะแนน โดยให้มีเวลาเพียงพอที่จะตรวจสอบและนับจำนวนบัตรเลือกตั้งแบบพิมพ์และอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในการเลือกตั้ง ทั้งนี้ ต้องพิจารณาและคำนวณด้วยความรอบคอบ ให้มีจำนวนเพียงพอที่จะใช้ในการลงคะแนนด้วย

(ความในข้อ ๕๔ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๖)

ข้อ ๕๔ ในวันเลือกตั้ง ผู้มีหน้าที่ไปประจำ ณ ที่เลือกตั้งตามข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ คณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนต้องไม่ไปถึงที่เลือกตั้งก่อนเวลา ๐๗.๐๐ นาฬิกา

ก่อนถึงเวลาเปิดการลงคะแนน คณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนต้องจัดแบ่งหน้าที่กันให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ข้อ ๗ และข้อ ๘

ข้อ ๕๖ ถ้าสามารถจะทำได้ ให้กรรมการตรวจคะแนนชี้แจงวิธีการลงคะแนนให้ผู้เลือกตั้งซึ่งมาใช้สิทธิลงคะแนนทราบ แต่พึงระวังอย่าชี้แจงให้เป็นเชิงแนะนำ สนับสนุนโดยบุคคลหรือเป็นพิเศษแก่ผู้สมัครผู้หนึ่งผู้ใดเป็นพิเศษ

ข้อ ๕๗ เมื่อถึงเวลา ๐๗.๕๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนเปิดที่บัตรแสดงให้ผู้เลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นเห็นว่าเป็นที่เปล่า แล้วปิดที่ใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจวางไว้ ณ ที่วางที่บัตรเลือกตั้งซึ่งได้จัดไว้ และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกการเปิดที่บัตรเลือกตั้งซึ่งไว้ในหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนนตามแบบ ส.ส. ๔ โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๒ คน ซึ่งอยู่ ณ ที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

ข้อ ๕๘ เมื่อถึงเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนกล่าวเปิดการลงคะแนน เช่น กล่าวว่ “บัดนี้ ถึงเวลาลงคะแนนแล้ว ขอเปิดการลงคะแนน” แล้วจึงเริ่มดำเนินการลงคะแนนต่อไป (ความในข้อ ๕๗ วรรคสี่ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และความในข้อ ๕๗ วรรคสี่ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๙ และวรรคหก เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๘ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๕๙ เมื่อผู้เลือกตั้งมาแสดงตนต่อกรรมการตรวจคะแนนพร้อมแสดงบัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเพื่อใช้สิทธิลงคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนตรวจบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง เมื่อพบชื่อและตรวจสอบถูกต้องแล้ว ให้อ่านชื่อและที่อยู่ของผู้นั้น ดัง ๆ ถ้าไม่มีผู้เลือกตั้ง ผู้สมัคร ผู้แทนผู้สมัคร หรือผู้แทนพรรคการเมืองผู้ใดหักห้าม ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนดำเนินการดังนี้

ผู้เลือกตั้งใดใช้บัตรประจำตัวประชาชนเพื่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ให้กรรมการตรวจคะแนนจดหมายเลขของบัตรประจำตัวประชาชน และสถานที่ออกบัตรลงในบัญชีผู้เลือกตั้งไว้เป็นหลักฐาน

ผู้เลือกตั้งผู้ใดใช้ใบรับคำขอมีบัตรหรือเปลี่ยนบัตรใหม่เพื่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้คณะกรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติเช่นเดียวกับวรรคสอง และให้ผู้เลือกตั้งผู้นั้นลงลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือในบัญชีผู้เลือกตั้งเพิ่มขึ้นด้วย

ผู้เลือกตั้งซึ่งไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย แต่ใช้หลักฐาน ดังต่อไปนี้

(๑) บัตรประจำตัวข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการกรุงเทพมหานคร รอง-ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการประธานสภากรุงเทพมหานคร เลขานุการรองประธานสภากรุงเทพมหานคร ประธานที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัด-เมืองพัทยา รองปลัดเมืองพัทยา พนักงานเมืองพัทยา พนักงานเทศบาล หรือพนักงานสุขาภิบาล

(๒) บัตรประจำตัวสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเมืองพัทยา สมาชิกสภาเทศบาล หรือกรรมการสุขาภิบาล

(๓) บัตรประจำตัวทหารกองประจำการ

(๔) บัตรประจำตัวลูกจ้างในสังกัดกระทรวงกลาโหม

(๕) บัตรประจำตัวพนักงานองค์การของรัฐ

(๖) บัตรประจำตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือสารวัตรกำนัน

(๗) บัตรประจำตัวกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย หรือกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

หรือ

(๘) หลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้ซึ่งสามารถแสดงได้ว่าผู้เลือกตั้งเป็นบุคคลที่มีชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในกรณีที่ผู้เลือกตั้งนั้นไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนตามกฎหมาย และไม่อาจมีบัตรตาม (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) และ (๗)

ผู้เลือกตั้งผู้ใดใช้หลักฐานตามวรรคสี่เพื่อการลงคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติเช่นเดียวกับวรรคสาม

เมื่อกรรมการตรวจคะแนนได้ปฏิบัติดังกล่าวข้างต้นแล้ว ให้มอบบัตรเลือกตั้ง ๑ ฉบับให้ผู้เลือกตั้งนั้น หากมีผู้ทักท้วงหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าผู้ที่เข้ามาแสดงตนนั้นมีผู้ใช้ผู้เลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง คณะกรรมการตรวจคะแนนจะสอบสวนโดยขอให้ผู้นั้นแสดงหลักฐานอื่นนอกจากที่ได้แสดงไว้ตามวรรคหนึ่ง เพื่อประกอบการวินิจฉัยว่าจะมอบหรือไม่มอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นก็ได้ และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกไว้ในด้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) ด้วย

ข้อ ๖๐ เมื่อผู้เลือกตั้งได้รับบัตรเลือกตั้งแล้ว ให้ไปยังคูหาลงคะแนนเพื่อลงคะแนนและนำบัตรเลือกตั้งมามอบให้กรรมการตรวจคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนรับบัตรเลือกตั้งไปลงในหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าผู้เลือกตั้งนั้นทันที

ข้อ ๖๑ ผู้ใดแสดงตนว่าเป็นผู้เลือกตั้ง แต่กรรมการตรวจคะแนนไม่พบชื่อผู้นั้นในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ให้แจ้งแก่ผู้นั้นว่า “ไม่มีสิทธิลงคะแนน” ห้ามมิให้กรรมการตรวจคะแนนเพิ่มชื่อนั้นลงไปโดยพลการ แม้จะทราบว่ามีคุณสมบัติเป็นผู้เลือกตั้งได้ก็ตาม

แต่ถ้าผู้นั้นยืนยันว่าตนมีสิทธิที่จะลงคะแนนได้ เช่น อ้างว่าได้ยื่นคำร้องต่อนายอำเภอหรือศาล และนายอำเภอหรือศาลได้สั่งให้ลงชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งแล้ว แต่นายอำเภอยังมิได้ลงชื่อให้ เป็นต้น ก็ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนสอบสวนหลักฐานแล้ววินิจฉัยชี้ขาดว่าจะให้ผู้นั้นลงคะแนนเลือกตั้งหรือไม่ และบันทึกไว้ในด้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔)

ในกรณีที่คณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดให้ผู้นั้นลงคะแนนได้ ให้คณะกรรมการหมายเหตุไว้ในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ส.ส. ๑๓) ด้วย

ข้อ ๖๒ ผู้ใดแสดงตนว่าเป็นผู้เลือกตั้งและมีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง แต่คำนำหน้าชื่อหรือรายการแสดงเพศในช่อง “เพศ” ผิดไปจากข้อเท็จจริง หรือการสะกดชื่อ สกุล ผิดในเรื่องตัวอักษร สระ หรือวรรณยุกต์ ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดว่าสมควรจะมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนนหรือไม่ แล้วบันทึกไว้ในด้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) ด้วย

ข้อ ๖๓ เมื่อผู้เลือกตั้งผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และไม่มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่ตนประจำอยู่ ประสงค์จะลงคะแนน ณ หน่วยเลือกตั้งนั้น ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนตรวจสอบหลักฐานคำสั่งแต่งตั้งของนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อตรวจสอบเห็นว่ามิสิทธิจะลงคะแนนได้ตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ก็ให้เพิ่มชื่อผู้นั้นในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก แล้วมอบบัตรเลือกตั้งให้แก่ผู้นั้นไปลงคะแนน

(ความในข้อ ๖๔ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๖๔ เมื่อปรากฏว่าผู้เลือกตั้งคนใดได้รับบัตรเลือกตั้งแล้ว ถ้าไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย ให้ผู้เลือกตั้งทำเครื่องหมายกากบาทลงในช่อง “ไม่ลงคะแนน” ซึ่งอยู่ในบัตรเลือกตั้ง

ด้านในคอนบน แล้วนำบัตรเลือกตั้งนั้นไปมอบแก่กรรมการตรวจคะแนน เพื่อใส่ลงในหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้าคน

ข้อ ๖๕ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน กรรมการตรวจคะแนนจะออกไปจากที่เลือกตั้งได้เพียงคราวละหนึ่งคน แต่ทั้งนี้ จะต้องมีการตรวจคะแนนอยู่ในที่เลือกตั้งไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

(ความในข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นวรรคสองและวรรคสาม ของข้อ ๖๖ ดังต่อไปนี้ และความในข้อ ๖๖ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๖๖ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน จะให้ผู้ใดเข้าไปในที่เลือกตั้งไม่ได้ เว้นแต่ผู้มีหน้าที่ในการเลือกตั้ง ผู้ที่เข้าไปเพื่อใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะที่คูหาลงคะแนนนอกจากผู้เลือกตั้งซึ่งไปทำเครื่องหมายลงในบัตรเลือกตั้งของตนแล้วผู้ใดจะเข้าไปไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีจำเป็น เช่น กรรมการตรวจคะแนนนำดินสอหรือปากกาไปแทนอันเดิมที่ใช้ไม่ได้ และให้บันทึกเหตุผลการจำเป็นไว้ในหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) ด้วย

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอแห่งท้องที่นั้น รวมถึงผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแห่งท้องที่นั้น มีสิทธิเข้าไปในที่เลือกตั้งเพื่อทำการสอดส่องดูแลหรือแนะนำให้การปฏิบัติการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม

ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนบันทึกเหตุการณ์ในกรณีที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอแห่งท้องที่เข้าไปในที่เลือกตั้งเพื่อทำการสอดส่องดูแลหรือแนะนำตามวรรคสองไว้ในท้ายแบบรายงานแสดงผลของการนับคะแนน

ข้อ ๖๗ ในระหว่างเวลาเปิดการลงคะแนน ห้ามมิให้เปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่จะมีความจำเป็นอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น มีบัตรคาวอยู่ที่ช่อง ใส่อีกไม่ลง ดังนี้เป็นเป็นต้น คณะกรรมการตรวจคะแนนจึงจะเปิดได้ แต่จะเอาบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรมิได้ และเมื่อเปิดแล้ว ก็ให้ปิดใส่กุญแจประจำ ครั้งทับกุญแจไว้ตามเดิม ทั้งนี้ คณะกรรมการตรวจคะแนนจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าผู้เลือกตั้งซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น และให้บันทึกแสดงผลในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งนั้นไว้ในด้านหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) ด้วย โดยให้ผู้เลือกตั้งไม่น้อยกว่าสองคนซึ่งอยู่ในที่เลือกตั้งในขณะนั้นลงลายมือชื่อในบันทึกนั้นด้วย

(ความในข้อ ๖๘ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙)

ข้อ ๖๙ เมื่อถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกาตรง ให้ประธานกรรมการตรวจคะแนนประกาศปิดการลงคะแนน เช่น กล่าวว่ “บัดนี้ ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกาแล้ว ให้ปิดการลงคะแนน”

ผู้เลือกตั้งคนใดที่ยังมิได้ลงคะแนนเป็นอันหมดสิทธิจะลงคะแนน แม้จะได้รับบัตรเลือกตั้งไปแล้ว แต่ยังไม่ทันลงคะแนนก็จะลงคะแนนไม่ได้ ต้องนำบัตรมาคืนคณะกรรมการตรวจคะแนนและให้คณะ

กรรมการตรวจคะแนนบันทึกไว้ในหลังรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) และในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง (ส.ส. ๑๓) ด้วย

ในกรณีที่ไม่สามารถจะลงคะแนนหรือนับคะแนนเนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย หรือเหตุนอกอำนาจอย่างอื่น ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนสั่งเลิกการลงคะแนนหรือนับคะแนนแล้วแต่กรณี แล้วรายงานนายอำเภอเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดำเนินการตามนัยมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยใช้แบบพิมพ์ ส.ส. ๒๔

ข้อ ๗๐ ก่อนเปิดการลงคะแนน ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนแบ่งหน้าที่ในการนับคะแนนกันให้เป็นส่วนสัด เช่น เจ้าหน้าที่คะแนนที่เป็นผู้กรอกคะแนนบนกระดานดำ กรรมการตรวจคะแนนสองคนแรกเป็นผู้กรอกคะแนนในแบบกรอกคะแนน (ส.ส. ๒๑) กรรมการตรวจคะแนนคนที่สามเป็นผู้อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ปรากฏอยู่ในบัตรเลือกตั้ง ส่วนกรรมการตรวจคะแนนที่เหลือให้ช่วยทำหน้าที่อื่นและคอยดูเครื่องหมายที่อ่านว่าถูกต้องหรือไม่

ข้อ ๗๑ เมื่อปิดการลงคะแนนแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนเปิดหีบบัตรเลือกตั้งออกเพื่อนับคะแนนทันที การเปิดหีบบัตรเลือกตั้งและนับคะแนนนี้ต้องกระทำโดยเปิดเผยและต้องให้เสร็จในรวดเดียว จะเลื่อนหรือประวิงเวลาไปไม่ได้

(ความในข้อ ๗๒ (๒) เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๗๒ การนับคะแนน ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนปฏิบัติดังนี้

(๑) ห้ามมิให้หีบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้ง

(๒) ในการนับคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนคนหนึ่งหยิบบัตรเลือกตั้งที่ละบัตรออกมาจากหีบบัตรเลือกตั้ง และให้คณะกรรมการตรวจคะแนนวินิจฉัยว่า บัตรเลือกตั้งนั้นเป็นบัตรดี บัตรเสียบางส่วนหรือบัตรเสีย ถ้าเป็นบัตรดีหรือบัตรเสียบางส่วน ให้ดำเนินการต่อไป ถ้าเป็นบัตรเสียบางส่วนหรือบัตรเสียตามมาตรา ๗๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙ ให้กรรมการตรวจคะแนนสลักหลังว่า “เสียบางส่วน” หรือ “เสีย” แล้วแต่กรณี และให้กรรมการตรวจคะแนนไม่น้อยกว่าสามคนลงลายมือชื่อกำกับไว้ โดยให้แยกบัตรเสียบางส่วนและบัตรเสียออกไว้เป็นส่วนหนึ่ง

(๓) การอ่านคะแนน ให้กรรมการตรวจคะแนนอ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครที่ปรากฏในบัตรเลือกตั้งนั้นดัง ๆ และขอให้กรรมการตรวจคะแนนคนอื่น ผู้สมัคร และประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นได้เห็นด้วย

(๔) เมื่ออ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครตามข้อ (๓) แล้ว ให้กรรมการตรวจคะแนนทำหน้าที่อ่าน วางบัตรเลือกตั้งลงในภาชนะที่จัดไว้สำหรับใส่บัตรเลือกตั้งเพื่อการนับคะแนน โดยจัดวางไว้ให้เป็นระเบียบ และระมัดระวังมิให้บัตรเลือกตั้งนั้นฉีกขาดหรือชำรุดหรือเลอะเลือน

(๕) เมื่อหยิบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้งหมดแล้ว ให้ถือว่าหีบบัตรเลือกตั้งต่อหน้ากรรมการตรวจคะแนน ผู้สมัคร และประชาชนซึ่งอยู่ ณ ที่นั้น เพื่อแสดงว่าได้หยิบบัตรเลือกตั้งออกจากหีบบัตรเลือกตั้งหมดแล้ว เสร็จแล้วจึงหยางหีบบัตรเลือกตั้งไว้ตามเดิม

ความในข้อ ๗๓ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้

ข้อ ๗๓ การสลักหลังบัตรเสียบางส่วน หรือบัตรเสีย ซึ่งได้แยกไว้ตามข้อ ๗๒ (๒) ให้สลักหลังที่บัตรเลือกตั้งด้านนอกตรงใต้ตราครุฑ

(ความในข้อ ๗๔ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๑๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๗๔ การวินิจฉัยบัตรเสียต้องเป็นไปตามตรา ๗๓ และมาตรา ๗๓ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕

ข้อ ๗๕ ในการนับคะแนนให้ใช้ทั้งแบบกรอกคะแนนตามแบบ ส.ส. ๒๑ และกระดานดำสำหรับขีดคะแนนควบคู่กันไปในขณะเดียวกัน โดยให้กรรมการตรวจคะแนนเป็นผู้กรอกคะแนนลงในแบบกรอกคะแนน และเจ้าหน้าที่คะแนนเป็นผู้กรอกคะแนนบนกระดานดำ

เมื่อกรรมการตรวจคะแนนผู้มีหน้าที่อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร ได้อ่านเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครคนใดแล้ว ให้ผู้มีหน้าที่กรอกคะแนนขีดคะแนนลงในแบบกรอกคะแนนและบนกระดานดำสำหรับกรอกคะแนนพร้อมกันคนละหนึ่งขีดต่อหนึ่งเครื่องหมาย โดยขีดคะแนนลงในช่องกรอกคะแนนของผู้สมัครที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายนั้น

ถ้าเป็นการกรอกคะแนนลงในแบบกรอกคะแนน ให้ขีดคะแนนตั้งต้นแต่ช่องที่ ๑ ของบรรทัดแรกเรียงต่อกันไปจนถึงช่องที่ ๕๐ เมื่อสุดช่องที่ ๕๐ แล้ว จึงเริ่มต้นบรรทัดที่ ๒ ตั้งแต่ช่องที่ ๑ ไปใหม่อีกทำนองเดียวกัน

สำหรับการกรอกคะแนนบนกระดานดำ ให้ใช้วิธีขีดโดยนับขีดหนึ่งต่อหนึ่งคะแนน แต่เมื่อถึงขีดที่ ๕ ให้ขีดขวางทับเส้น ๔ ขีดแรก ดังรูปนี้ เพื่อสะดวกแก่การนับคะแนน และให้ทำเช่นนี้เรื่อยไปทุก ๕ ขีด

ข้อ ๗๖ เมื่อเสร็จการกรอกคะแนนแล้ว ให้จัดการรวมคะแนน และตรวจสอบคะแนนบนกระดานดำกับคะแนนในแบบกรอกคะแนน ถ้าหากผลลัพธ์ตรงกันก็เป็นอันถูกต้อง ถ้าไม่ตรงกันให้ตรวจสอบจนกว่าจะถูกต้องตรงกัน แล้วเป็นอันสิ้นสุดแห่งการนับคะแนน

ข้อ ๗๗ เมื่อการนับคะแนนสิ้นสุดลงแล้ว ให้คณะกรรมการตรวจคะแนนจัดทำรายงานแสดงผลของการนับคะแนนตามแบบ ส.ส. ๔ และประกาศผลของการนับคะแนนตามแบบ ส.ส. ๕ จำนวนอย่างละห้าฉบับ

การจัดทำรายงานแสดงผลของการนับคะแนน และประกาศผลของการนับคะแนนตามวรรคหนึ่งนั้น ให้จัดเรียงตามลำดับเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

ข้อ ๗๘ การกรอกแบบรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) และประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) ห้ามมิให้ขูดลบหรือแก้ ถ้าจำเป็นเพราะเขียนผิดต้องใช้วิธีขีดฆ่าและเขียนใหม่ และให้กรรมการตรวจคะแนนอย่างน้อยหนึ่งคนลงลายมือชื่อกำกับตรงที่ขีดฆ่าและแก้ใหม่ทุกแห่ง

(ความใน (๔) ข้อ ๗๘ วรรคแรก เพิ่มเติมโดยข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ.๒๕๓๕ และข้อ ๗๘ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๙ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ.๒๕๓๕ และโดยข้อ ๑๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๗๘ เมื่อการนับคะแนนสิ้นสุดลงแล้ว คณะกรรมการตรวจคะแนนต้องเก็บบัตรเลือกตั้งที่ใช้ นับคะแนนแล้ว และสิ่งต่าง ๆ ลงในหีบบัตรเลือกตั้ง โดยปฏิบัติตามข้อ ๒๐ แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และตามมาตรา ๗๓ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ สิ่งที่จะต้องบรรจุลงในหีบบัตรเลือกตั้ง คือ

(๑) บัตรเลือกตั้งที่นับเป็นคะแนนแล้ว บัตรที่มีการทำเครื่องหมายลงในช่องไม่ลงคะแนน บัตรเสียบางส่วน และบัตรเสีย

(๒) รายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) และประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) อย่างละหนึ่งฉบับ

(๓) แบบกรอกคะแนน (ส.ส. ๒๑) ที่ได้ใช้ในการกรอกคะแนนทั้งหมด

(๔) บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ชุดที่ใช้หมายเหตุในการลงคะแนนเลือกตั้ง

สำหรับกระดาษปิดทับช่องใส่บัตรให้ใช้แบบ ส.ส. ๒๒

ในการเก็บบัตรเลือกตั้งบรรจุลงในหีบบัตร ให้กระทำด้วยความระมัดระวัง อย่าให้บัตรเลือกตั้งชำรุดหรือฉีกขาด และควรจัดวางไว้ในหีบบัตรให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ห้ามมิให้ใช้วิธีเทบัตรลงในหีบบัตรเป็นอันขาด สำหรับบัตรที่ทำเครื่องหมายลงในช่องไม่ลงคะแนนบัตรเสียบางส่วน และบัตรเสีย ให้แยกไว้คนละส่วน และบรรจุซองหรือห่อแล้วให้ผนึกหรือใช้เชือกผูกมัดให้เรียบร้อยด้วย

ข้อ ๘๐ เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนได้ปฏิบัติตามข้อ ๗๓ แล้ว ให้ประกาศผลของการนับคะแนนแก่ประชาชนผู้อยู่ ณ ที่เลือกตั้งนั้น แล้วปิดประกาศไว้ ณ ที่เลือกตั้งหนึ่งฉบับ

(ความใน (๓) ข้อ ๘๐ วรรคแรก ถูกยกเลิกโดยข้อ ๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ.๒๕๓๕ และใช้ความใหม่แทนดังต่อไปนี้)

ข้อ ๘๐ เมื่อคณะกรรมการตรวจคะแนนได้ประกาศผลของการนับคะแนนตามข้อ ๘๐ แล้ว ให้มอบสิ่งต่อไปนี้แก่นายอำเภอโดยเร็ว คือ

(๑) ประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) อย่างละสามฉบับ

(๒) หีบบัตรเลือกตั้งพร้อมด้วยลูกกุญแจ

(๓) บัญชีรายชื่อผู้สมัคร

(๔) บัตรเลือกตั้งที่ยังไม่ได้ใช้

(ความในข้อ ๔ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ.๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นวรรคห้าและวรรคท้ายของข้อ ๘๒ ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๘๒ ให้นายอำเภอรวบรวมประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๔) อย่างละสองฉบับ ของทุกหน่วยเลือกตั้งส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเร็วที่สุด

ในหน่วยเลือกตั้งใดที่การคมนาคมติดต่อกับอำเภอไม่สะดวก ซึ่งถ้าให้คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งนั้นส่งประกาศผลของการนับคะแนนและรายงานแสดงผลของการนับคะแนนไปยังนายอำเภอ และให้นายอำเภอรวบรวมส่งผู้ว่าราชการจังหวัดตามปกติจะทำให้การรวมคะแนนและการประกาศผลการเลือกตั้งล่าช้าจนอาจเสียหายแก่ราชการ ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรจะให้คณะกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งนั้นส่งเฉพาะรายงานดังกล่าวอย่างละสองฉบับตรงไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเลยก็ทำได้ แต่ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องแจ้งให้นายอำเภอทราบล่วงหน้าด้วย ส่วนเอกสารนอกนั้น ให้นายอำเภอรักษาไว้

สำหรับหีบบัตรเลือกตั้ง ให้นายอำเภอดำเนินการตามนัยมาตรา ๗๕ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

ภายหลังเวลาที่ได้ปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อรักษาไว้เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นแล้วและยังไม่พ้นระยะเวลาคัดค้านการเลือกตั้ง ตามมาตรา ๗๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เว้นแต่นายอำเภอแห่งท้องที่นั้นจะเป็นผู้สั่งให้เปิด

การเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง ตามวรรคห้า จะกระทำได้ โดย

๑. มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

๒. ให้นายอำเภอทำบันทึกเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง เสนอขออนุมัติต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

๓. เมื่อได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ให้นายอำเภอมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๓ คน เป็นผู้กระทำการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งและทำบันทึกเป็นหลักฐานในการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งดังกล่าวไว้ด้วย

๔. เมื่อดำเนินการ ตามข้อ ๑-ข้อ ๓ เสร็จสิ้นลงแล้ว ให้ทำการปิดหีบบัตรเลือกตั้ง และนำข้อ ๒๐ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๘๓ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรักษาประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) ไว้อย่างละหนึ่งฉบับ และให้ปิดประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) ไว้ ณ ศาลากลางจังหวัดหนึ่งฉบับ ส่วนรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) ที่เหลือ ให้ดำเนินการตามข้อ ๘๔

(ความในข้อ ๓ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นวรรค สอง วรรค สาม และวรรค สี่ ของข้อ ๘๔ ดังนี้)

ข้อ ๘๔ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับจัดการรวมยอดคะแนนตามที่ปรากฏในประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส. ๕) ของทุกหน่วยเลือกตั้งซึ่งอยู่ในจังหวัดนั้น ตามที่ได้รับมาจากนายอำเภอหรือคณะกรรมการตรวจคะแนนตามข้อ ๘๒ แล้วแต่กรณี ให้ถูกต้องครบถ้วนโดยเร็ว

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นเป็นการสมควรให้การรวมยอดคะแนนเสร็จโดยเร็วและถูกต้อง จะแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจและรวมคะแนนไปรับรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส.๕) และประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส.๕) ของทุกหน่วยเลือกตั้ง ซึ่งอยู่ในอำเภอ แล้วทำการตรวจและรวมยอดคะแนน ณ ที่ว่าการอำเภอซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดนั้นก็ได้

คณะกรรมการตรวจและรวมคะแนนคณะหนึ่ง ๆ จะมีจำนวนเท่าใด ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้ว่าราชการจังหวัดที่จะแต่งตั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและปริมาณงานแห่งภาระหน้าที่อันจะมีในแต่ละอำเภอนั้น

เมื่อคณะกรรมการตรวจและรวมคะแนนทำการรวมยอดคะแนนถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ให้จัดทำรายงานแสดงผลการรวมยอดคะแนนการเลือกตั้ง พร้อมด้วยประกาศผลของการนับคะแนน (ส.ส.๕) และรายงานแสดงผลของการนับคะแนน (ส.ส.๕) อย่างละสองฉบับ ไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดโดยเร็ว

(ความในข้อ ๘๕ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๕ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๘๕ ในกรณีที่มีการจับสลาก ให้ดำเนินการตามข้อในข้อ ๒๒ แห่งกฎกระทรวง (พ.ศ. ๒๕๒๒) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๒๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒

(ความในข้อ ๘๖ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๙ และใช้ความใหม่แทน ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๘๖ เมื่อผลที่สุดแห่งการเลือกตั้งปรากฏว่าผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๗๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๙ แล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศผลการเลือกตั้งตามมาตรา ๗๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ตามแบบ ส.ส. ๒๕ และให้ปิดประกาศ

ดังกล่าวไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอและสำนักงานเทศบาล ทุกแห่งใน จังหวัดนั้น แห่งละหนึ่งฉบับ

ข้อ ๘๗ ในเขตเลือกตั้งจังหวัดใด ถ้ามีผู้สมัครไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะมี การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งจังหวัดนั้น เมื่อพ้นระยะเวลาการรับสมัครแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศว่า ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยใช้แบบ ส.ส. ๒๖ และให้ปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ว่าการกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาลทุกแห่ง และที่สาธารณะที่เห็นได้ง่ายในตำบลตามจำนวนที่เห็นสมควร ทั้งนี้ ต้องกระทำก่อนวันเลือกตั้ง

ข้อ ๘๘ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดออกหนังสือรับรองให้แก่ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามแบบ ส.ส. ๒๗ เพื่อเป็นหลักฐานในการที่ผู้ได้รับเลือกตั้งจะได้นำไปแสดงในคราวเปิดการประชุม สภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดทำทะเบียนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้เป็น หลักฐานด้วยตามแบบ ส.ส. ๒๘

ข้อ ๘๙ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดรวมยอดคะแนนเสร็จแล้ว ให้รีบแจ้งกระทรวงมหาดไทยทราบ ทางโทรศัพท์ทางไกล โทรเลข หรือวิทยุโดยเร็วที่สุดว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งแล้วให้รีบรายงานโดยละเอียด ตามไปภายหลัง โดยให้ส่งประกาศผลการเลือกตั้ง (ส.ส. ๒๕) หนึ่งฉบับและรายงานแสดงผลของการนับ คะแนน (ส.ส. ๔) หน่วยเลือกตั้งละหนึ่งฉบับไปพร้อมกันด้วย

(ความในข้อ ๖ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นวรรคสองและวรรคท้ายของข้อ ๙๐ ดังต่อไปนี้)

ข้อ ๙๐ หากเขตเลือกตั้งจังหวัดใดมีการคัดค้านการเลือกตั้ง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรีบแจ้งให้ กระทรวงมหาดไทยทราบโดยเร็ว แล้วให้ส่งคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งตามไปด้วย

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งายัดหีบบัตรเลือกตั้ง และให้นำส่งต่อศาลก่อนการส่งมอบให้นายอำเภอ แห่งท้องที่ถือปฏิบัติ ดังนี้

๑. ให้นายอำเภอจัดทำบันทึกซึ่งมีข้อความแสดงหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... โดยให้นายอำเภอพร้อมด้วยพยานอย่างน้อยสองคน ลงลายมือชื่อไว้ด้วย แล้วปิดบันทึกดังกล่าวทาบไว้ระหว่างฝาหีบบัตรเลือกตั้งและตัวหีบบัตรเลือกตั้ง
๒. บันทึกนี้ให้ทำขึ้น ๒ ฉบับ มอบให้นายอำเภอเก็บรักษาไว้ ๑ ฉบับ และปิดไว้ที่หีบบัตร ๑ ฉบับ

ส่วนที่ ๖

ค่าธรรมเนียมการสมัครรับเลือกตั้ง

ข้อ ๙๑ ค่าธรรมเนียมการสมัครของผู้สมัครซึ่งตกเป็นของรัฐตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราช บัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ นั้น ให้นำส่งคลังเป็นรายได้ของแผ่นดิน

ส่วนที่ ๗
แบบพิมพ์

ข้อ ๙๒ แบบพิมพ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง ให้ใช้แบบพิมพ์ตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๒

ดำริ น้อยมณี
รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ รักษาราชการแทน
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ต.ต. ๑
(ด้านหน้า)

ใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ใบสมัครเลขที่ ..... (สำหรับเจ้าหน้าที่การออก
ข้าพเจ้า

- (๑) ชื่อ ..... สัญชาติ .....
- (๒) เกิดวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....
- (๓) อายุ ..... ปี
- (๔) เกิดที่บ้านเลขที่ ..... ถนน ..... หมู่ที่ .....
- ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
- (๕) ภูมิลำเนาปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ..... ถนน ..... อำเภอ .....
- หมู่ที่ ..... ตำบล ..... จังหวัด .....
- (๖) บิดาชื่อ ..... สัญชาติ .....
- (๗) มารดาชื่อ ..... สัญชาติ .....
- (๘) สังกัดพรรค .....
- (๙) มีความรู้ .....
- (๑๐) คุณสมบัติอื่น .....

ขอสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด .....

เขตเลือกตั้งที่ ..... โดยข้าพเจ้าขอรับรองว่า ข้าพเจ้ามีคุณสมบัติและมีสิทธิสมัคร
รับเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

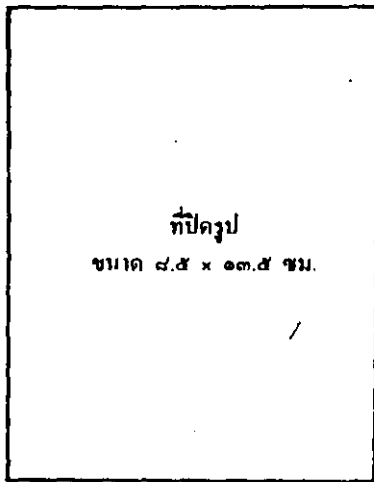
ยื่น ณ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

(ลายมือชื่อ) ..... ผู้สมัคร

ส.ส. ๑
(ด้านหลัง)

คำสั่งผู้ว่าราชการจังหวัด

ได้สอบสวนแล้วเห็นว่า.....
.....
.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

ชื่อผู้สมัคร.....

สังกัดพรรค.....

บันทึก

ได้รับค่าธรรมเนียมการสมัคร จำนวน.....บาท ตามใบสำคัญรับเงินเล่มที่.....
เลขที่.....ลงวันที่.....และรูปถ่ายหรือรูปภาพผู้สมัคร จำนวน.....รูปไว้แล้ว
เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....จึงกำหนดเครื่องหมายประจำตัว
ผู้สมัคร.....ให้แก่ผู้สมัครเพื่อดำเนินการต่อไป

(ลายมือชื่อ).....ผู้บันทึก

(.....)

ข้าพเจ้าได้ทราบข้อความในบันทึกนี้พร้อมทั้งเครื่องหมายประจำตัวแล้ว

(ลายมือชื่อ).....ผู้สมัคร

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ แบบพิมพ์ ส.ส.๒ และ ส.ส.๓ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๕ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.
๒๕๒๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๕๒๒

ส.ส.๕
(ด้านหน้า)

รายงาน

แสดงผลของการนับคะแนน

ตามคำสั่งนายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ดึงให้ข้าพเจ้าเป็นกรรมการ
ตรวจคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่.....
ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
ซึ่งได้ทำการเลือกตั้งเมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... นั้น

บัดนี้ การลงคะแนนเลือกตั้งแห่งหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ในจำนวน
ผู้เลือกตั้งซึ่งปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง จำนวน.....คน นั้น ได้มาแสดงตนขอรับ
บัตรเลือกตั้งเพื่อการลงคะแนน รวมทั้งสิ้น.....คน ได้ลงคะแนน.....คน มาใช้สิทธิ
แต่ไม่ประสงค์จะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครคนใดเลย.....คน เป็นบัตรเสีย.....บัตร ผู้สมัคร
ได้คะแนน ดังนี้

ชื่อผู้สมัคร	เครื่องหมาย ประจำตัว	สังกัดพรรค	ได้คะแนน

พร้อมทั้งรายงานนี้ ได้ส่งประกาศผลของการนับคะแนน ทึบบัตรเลือกตั้งพร้อมด้วยลูกกุญแจ
บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง บัญชีรายชื่อผู้สมัครและบัตรเลือกตั้งที่เหลืออยู่มาด้วยแล้ว.

(ลายมือชื่อ)..... ประธานกรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)
(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)
(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)
(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)

ส.ส.๔
(ด้านหลัง)

บันทึกของคณะกรรมการตรวจคะแนน

วันนี้ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....เวลา.....น.

ประธานกรรมการตรวจคะแนนได้เปิดหีบบัตรเลือกตั้งเห็นว่าเป็นหีบเปล่า และปิดหีบบัตรเลือกตั้ง
ใส่กุญแจประจำครั้งที่บรรจุกุญแจไว้ตามนัยมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๒๒ แล้ว จึงบันทึกไว้

(ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....ผู้เลือกตั้ง
(.....)

(ลายมือชื่อ).....ผู้เลือกตั้ง
(.....)

บันทึกเพิ่มเติม

.....
.....
.....

(ลายมือชื่อ).....ประธานกรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ).....กรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๔ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๖ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๔) ออกตามความ
ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส.๕

ประกาศหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....

เรื่อง ผลของการนับคะแนน

คณะกรรมการตรวจคะแนนประกาศให้ทราบทั่วกันว่า การลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ/กิ่งอำเภอ..... จังหวัด..... เขตเลือกตั้งที่..... ได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ปรากฏว่าผู้สมัครได้คะแนนดังนี้

ชื่อผู้สมัคร	เครื่องหมายประจำตัว	สังกัดพรรค	ได้คะแนน

สำหรับบัตรเลือกตั้งที่มีการทำเครื่องหมายลงในช่องไม่ลงคะแนน มีจำนวน.....บัตร

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ)..... ประธานกรรมการตรวจคะแนน
(.....)

(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน	(ลายมือชื่อ)	กรรมการตรวจคะแนน
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

๗๙

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๕ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๖ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส. ๖

ประกาศจังหวัด.....
เรื่อง วันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัคร

ด้วยบัดนี้ ได้มี.....

.....ออกใช้บังคับแล้ว โดยได้กำหนด
วันเลือกตั้งและระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ไว้ดังต่อไปนี้

(๑) วันเลือกตั้ง วันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....

(๒) ระยะเวลารับสมัคร ตั้งแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ผู้ใดประสงค์จะสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....
ให้ยื่นใบสมัครด้วยตนเอง ณ ศาลากลางจังหวัด.....ภายในระยะเวลาดังกล่าว
ในข้อ (๒)

จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด .....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๖ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๘ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง กำหนดหน่วยเลือกตั้ง

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ประกาศกำหนดหน่วยเลือกตั้งใน หองที่อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....จังหวัด.....ไว้ดังต่อไปนี้

- ๑. หมู่ที่.....ตำบล..... มีหน่วยเลือกตั้ง.....หน่วย คือ
  - ๑) หน่วยเลือกตั้งที่.....บ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่..... ถนน.....
  - ๒) หน่วยเลือกตั้งที่.....บ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่..... ถนน.....

ฯลฯ

- ๒. หมู่ที่.....ตำบล..... มีหน่วยเลือกตั้ง.....หน่วย คือ
  - ๑) หน่วยเลือกตั้งที่.....บ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่..... ถนน.....
  - ๒) หน่วยเลือกตั้งที่.....บ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่..... ถนน.....

๑๑๗

๘.๘.๗

ใบต่อ

ใบท้าย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ) .....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส.๗ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส. ๘

ประกาศจังหวัด.....
เรื่อง เปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้ง

ตามประกาศผู้ว่าราชการจังหวัด..... ลงวันที่.....
 เดือน..... พ.ศ..... กำหนดหน่วยเลือกตั้งในหมู่บ้านต่าง ๆ
 ของท้องที่ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... ไว้แล้วนั้น
 บัดนี้ เห็นเป็นการสมควรเปลี่ยนแปลงหน่วยเลือกตั้งในหมู่ที่.....
 ตำบล..... อำเภอ..... ใหม่เพราะเหตุ.....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้ว่าราชการจังหวัด.....
 จึงประกาศยกเลิกหน่วยเลือกตั้งในหมู่ที่...ตำบล...อำเภอ...จังหวัด...และกำหนดหน่วยเลือกตั้งขึ้นไว้ใหม่ดังต่อไปนี้

๑. หมู่ที่.....ตำบล..... มีหน่วยเลือกตั้ง.....หน่วย คือ
 ๑) หน่วยเลือกตั้งที่.....
 บ้านเลขที่.....ถึงบ้านเลขที่..... ถนน.....

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๘ เดิมถูกยกเลิกโดย ข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ประกาศอำเภอ/กิ่งอำเภอ.....

เรื่อง ระบุที่เลือกตั้ง

ตามพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ..... ลงวันที่.....
 เดือน..... พ.ศ..... กำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....
 ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....และประกาศผู้ว่าราชการจังหวัด.....
 ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....กำหนดหน่วยเลือกตั้งไว้ นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงประกาศระบุที่เลือกตั้งของอำเภอ/กิ่งอำเภอ..... จังหวัด.....ไว้ดังต่อไปนี้

ลำดับ ที่	หมู่ที่	ตำบล	หน่วย เลือกตั้งที่	ที่เลือกตั้ง	หมายเหตุ

ใบต่อ

ลำดับ ที่	หมู่ที่	ตำบล	หน่วย เลือกตั้งที่	ที่เลือกตั้ง	หมายเหตุ

ใบท้าย

ลำดับ ที่	หมู่ที่	ตำบล	หน่วย เลือกตั้งที่	ที่เลือกตั้ง	หมายเหตุ

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๙ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ตัวอย่างหนังสือเชิญชวน

(ด้านหน้า)	ส.ส. ๑๐
ในราชการกระทรวงมหาดไทย	
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....	
เป็นวันเลือกตั้ง	
เรียน	
.....	
.....	
.....	

ส.ส. ๑๐	
(ด้านหลัง)	
ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนี้ ขอเรียนมาเพื่อโปรดทราบดังนี้	
๑. โปรดไปตรวจสอบบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ณ สถานที่เลือกตั้งว่ามีชื่อท่านหรือไม่ ถ้าไม่มีหรือไม่ต้องไปติดต่อนายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ/ที่ว่าการกิ่งอำเภอ ก่อนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....	
๒. ขอเชิญท่านและผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบ้านของท่านทุกคน ไปลงคะแนน ณ ที่.....หน่วยเลือกตั้งที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....	
ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ตรงกับวัน.....ขึ้น.....ค่ำ เดือน.....ซึ่งเป็นวันเลือกตั้ง ระหว่างเวลา ๐๘.๐๐ น. ถึง ๑๕.๐๐ น.	
แรม	
(ลงชื่อ).....	
(.....)	
นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ.....	

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๑๐ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ประกาศอำเภอ/กิ่งอำเภอ.....
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ.....
แต่งตั้งให้ผู้มีชื่อต่อไปนี้เป็นคณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง
ที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....
ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะได้ทำการเลือกตั้งในจังหวัด.....
ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ..... คือ

คณะกรรมการตรวจคะแนน

๑.	๕. ....
๒.	๖. ....
๓.	๗. ....
๔.	๘. ....

ฯลฯ

เจ้าหน้าที่คะแนน

๑.	๓. ....
๒.	๔. ....

ฯลฯ

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ .....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๑๑ เดิมถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่แทน ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส. ๑๒

ที่.....

ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน

เรียน .....

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนน

ตามที่ได้แจ้งรายชื่อบุคคลให้แต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่.....จังหวัด.....นั้น บัดนี้ อำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า.....

เป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามความในมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่ง พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงแต่งตั้ง .....เป็นกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ/กิ่งอำเภอ.....

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่.....จังหวัด..... ตามประกาศแต่งตั้งที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

อนึ่ง ขอเรียนให้ทราบว่า นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนน ถือว่า ผู้ได้รับการแต่งตั้งมีฐานะเป็นเจ้าของพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา จนถึงที่สุดแห่งการงาน ในหน้าที่

ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)

นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ .....

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๑๒ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และโดยข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏ ข้างบนนี้)

ที่.....

ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน

เรียน .....

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจคะแนนและเจ้าหน้าที่คะแนน

โดยที่พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านมีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามความในมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฉะนั้น จึงขอแต่งตั้งให้ท่านเป็น.....
 ประจำหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....
 อำเภอ/กิ่งอำเภอ..... เขตเลือกตั้งที่..... จังหวัด..... ตามประกาศ
 แต่งตั้งที่ได้ส่งมาพร้อมหนังสือนี้

อนึ่ง ขอเรียนให้ทราบว่า นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง ท่านจะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา จนถึงที่สุดแห่งการงานในหน้าที่

ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)

นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ.....

(ข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้เพิ่มแบบพิมพ์ ส.ส. ๑๒/๑ และข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยแต่ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ยกเลิกแบบพิมพ์ ส.ส. ๒๑/๑ และใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส. ๑๒/๒

ที่.....

ที่ว่าการอำเภอ/กิ่งอำเภอ.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

เรื่อง การแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน

เรียน .....

ตามที่ได้แจ้งรายชื่อบุคคลให้แต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่.....จังหวัด.....นั้น บัดนี้ อำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า..... เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามความในมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงไม่สามารถแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนได้

ดังนั้น ขอให้แจ้งรายชื่อบุคคลผู้มีความคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อกำหนดข้างต้น เพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจคะแนนแทนภายใน วันที่.....เดือน..... พ.ศ..... มิฉะนั้น จะแต่งตั้งบุคคลอื่นที่มีความคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายเป็นกรรมการตรวจคะแนนแทนต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

.....
(.....)

นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ .....

(ข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้เพิ่มแบบพิมพ์ ส.ส. ๑๒/๒ และข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้ยกเลิกแบบพิมพ์ ส.ส. ๑๒/๒ และใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ใบท้าย

เลขหมาย ประจำ บ้าน	ชื่อตัว-ชื่อสกุล	ภพศ	ลำดับ ที่	หลักฐานที่ใช้ในการ ลงคะแนน			หมายเหตุ
				เลขหมาย ของบัตรฯ	สถานที่ ออก บัตรฯ	ลายมือชื่อ หรือลายพิมพ์ นิ้วมือ (กรณี ที่ไม่ใช้บัตร ประจำตัว ประชาชน)	

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๑๓ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส.๑๔

ใบรับใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ที่.....

ได้รับใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรของ.....
 .....ซึ่งสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน
 จังหวัด.....เขตเลือกตั้งที่.....ไว้แล้ว เมื่อวันที่
 .....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

(ลายมือชื่อผู้รับ).....

(.....)

หมายเหตุ เย็บเป็นเล่ม ๆ ละ ๕๐ แผ่น ใช้ได้กับผู้สมัคร ๒๕ คน

ส.ส.๑๕

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ด้วย.....อายุ .....ปี อยู่บ้านเลขที่ .....
 ถนน.....หมู่ที่ .....ตำบล.....
 อำเภอ .....จังหวัด .....สังกัดพรรค.....
 ได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....
 เขตเลือกตั้งที่.....

ได้สอบสวนแล้วเห็นว่า ผู้สมัครมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ตาม
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงรับสมัครไว้.

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ส.ส.๑๖

ที่.....

ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

เรื่อง แจ้งการรับสมัครผู้สมัคร

เรียน .....

ตามที่ท่านได้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้
เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .... นั้น

บัดนี้ ได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า ท่านมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้ประกาศรับสมัครไปแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

.....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ที่.....

ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งการรับสมัครผู้สมัคร

เรียน .....

อ้างถึง .....

ตามที่พรรค..... ได้ส่งชื่อ

.....

เข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด.....

เขตเลือกตั้งที่.....ไว้สำหรับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นใน

วันที่.....เดือน..... พ.ศ..... นั้น

บัดนี้ ได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า.....

.....

เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามกฎหมายว่าด้วย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้ประกาศรับสมัครไปแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

.....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

(ข้อ ๒๑ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๔ ให้เพิ่มแบบพิมพ์ ส.ส. ๑๖/๑ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส.๑๗

ศาลากลางจังหวัด .....

ที่ .....

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....

เรื่อง แจ้งการไม่รับสมัครเป็นผู้สมัคร

เรียน .....

ตามที่ท่านได้ยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้
เมื่อวันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....นั้น

บัดนี้ ได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า ท่านไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ/หรือตามกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เพราะ .....

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อทราบ.

ขอแสดงความนับถือ

.....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด .....

ที่.....

ศาลากลางจังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งการไม่รับสมัครผู้สมัคร

เรียน .....

อ้างถึง .....

ตามที่พรรค ..... ได้ส่งชื่อ

เข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัด.....

เขตเลือกตั้งที่.....ไว้สำหรับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นใน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....นั้น

บัดนี้ ได้สอบสวนแล้วปรากฏว่า.....

เป็นผู้ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ/หรือตามกฎหมาย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เพราะ.....

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

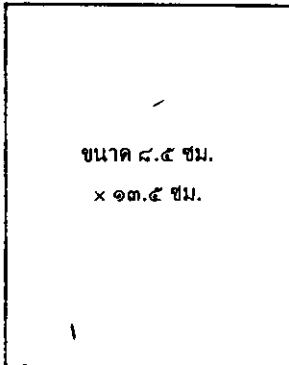
ส.ส.๑๘

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง ชื่อผู้สมัคร

ด้วย.....อายุ.....ปี
 อยู่บ้านเลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 ได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....เขตเลือกตั้งที่.....
 ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนแล้วเห็นว่า ผู้สมัครมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งได้ และผู้สมัคร
 ได้ปฏิบัติตามความในมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒
 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงขอประกาศว่า.....สังกัดพรรค
 .....เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....
 เขตเลือกตั้งที่.....ซึ่งมีรูปถ่ายหรือรูปภาพและเครื่องหมายประจำตัวผู้สมัครดังต่อไปนี้.

รูปถ่ายหรือรูปภาพ

สังกัดพรรค.....

เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

หมายเหตุ แบบพิมพ์ ส.ส.๑๘ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย
 ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖

บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ซึ่งผู้ว่าราชการ.....ได้รับสมัครไว้แล้ว

เขต เลือกตั้งที่	เครื่องหมาย ประจำตัว ผู้สมัคร	ชื่อ	สังกัดพรรค	ที่อยู่	หมายเหตุ

ส.ส.๒๐

ใบต่อ

เขต เลือกตั้งที่	เครื่องหมาย ประจำตัว ผู้สมัคร	ชื่อ	สังกัดพรรค	ที่อยู่	หมายเหตุ

ใบท้าย

เขต เลือกตั้งที่	เครื่องหมาย ประจำตัว ผู้สมัคร	ชื่อ	สังกัดพรรค	ที่อยู่	หมายเหตุ

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

(ลายมือชื่อ) .....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด .....

ป้ายสำหรับปิดช่องใส่บัตรเลือกตั้ง

หน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ/กิ่งอำเภอ..... จังหวัด.....

เลือกตั้งวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ)..... ประธานกรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน

(ลายมือชื่อ)..... กรรมการตรวจคะแนน

๐

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๒๒ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

หมายเหตุ แบบพิมพ์ ส.ส. ๒๓ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๑๗ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๒๙

ส.ส. ๒๔

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง กำหนดวันลงคะแนนเลือกตั้งใหม่

ตามประกาศจังหวัด..... ลงวันที่.....เดือน.....
 พ.ศ..... ได้กำหนดวันที่.....เดือน..... พ.ศ..... เป็นวันเลือกตั้งนั้น

บัดนี้ หน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....
 อำเภอ/กิ่งอำเภอ..... จังหวัด.....
 ไม่สามารถจะนับคะแนนหรือลงคะแนนได้ เนื่องจาก.....
 .....
 .....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงให้ยกเลิกการลงคะแนนหรือการนับคะแนนของหน่วยเลือกตั้งดังกล่าว และให้ลงคะแนนใหม่
 สำหรับหน่วยเลือกตั้งที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ/กิ่งอำเภอ..... จังหวัด.....
 ในวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

จึงประกาศให้ทราบทั่วกัน.

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

(ลงลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

(แบบพิมพ์ ส.ส. ๒๔ เดิม ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๐ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้แบบพิมพ์ใหม่ ดังปรากฏข้างบนนี้)

ส.ส.๒๔

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง ผลการเลือกตั้ง

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ประกาศให้ทราบ
 ทว่ากันว่าได้รวมคะแนนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด.....
 ซึ่งได้ทำการเลือกตั้ง เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 เสร็จสิ้นลงแล้ว ปรากฏว่าผู้สมัครได้คะแนนเรียงตามลำดับดังนี้

เขต เลือกตั้งที่	ลำดับที่	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	เครื่องหมาย ประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

ส.ส.๒๕

ใบต่อ

เขต เลือกตั้งที่	ลำดับที่	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	เครื่องหมาย ประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

ใบท้าย

จึงเป็นอันว่า บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัด.....มีดังนี้

เขต เลือกตั้งที่	ลำดับ ที่	ชื่อผู้สมัคร	สังกัดพรรค	เครื่องหมาย ประจำตัว	ได้คะแนน	หมายเหตุ

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลงลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ส.ส.๒๖

ประกาศจังหวัด.....

เรื่อง ผลการเลือกตั้งในกรณีที่ไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

ตามพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลงวันที่ .....เดือน.....
 พ.ศ. ....กำหนดระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่
 วันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....ถึงวันที่ .....เดือน.....
 พ.ศ. ....นั้น

บัดนี้ พันกำหนดระยะเวลารับสมัครแล้ว ปรากฏว่า จังหวัด.....
 เขตเลือกตั้งที่ .....มีผู้สมัคร .....คน ไม่เกินจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการเลือก
 ตั้งได้

ฉะนั้น จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

๑. ....สังกัดพรรค.....

๒. ....สังกัดพรรค.....

๓. ....สังกัดพรรค.....

ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด .....
 เขตเลือกตั้งที่ .....โดยไม่ต้องทำการลงคะแนนเลือกตั้ง

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลงลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

เรื่อง รับรองการได้รับเลือกตั้ง

หนังสือนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า.....เกิดวันที่ .....

เดือน..... พ.ศ. .... อยู่บ้านเลขที่ ..... ถนน.....

หมู่ที่ ..... ตำบล..... อำเภอ/กิ่งอำเภอ..... จังหวัด.....

ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน

จังหวัด..... เขตเลือกตั้งที่..... เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ศาลากลางจังหวัด.....

ออกให้ ณ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

ประทับตราประจำตำแหน่งมาเป็นสำคัญ

ที่ปิดรูปถ่าย

ลายมือชื่อ.....

สังกัดพรรค.....

ทะเบียนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสำหรับ จังหวัด.....

ส.ส.๒๘

เขตเลือกตั้งที่	ลำดับที่	ชื่อตัว ชื่อสกุล	อายุ	วัน เดือน ปี เกิด	ที่อยู่	วุฒิการศึกษา	อาชีพ	สังกัดพรรค	วัน เดือน ปี ที่ได้รับเลือกตั้ง	จำนวน	หมายเหตุ

หมายเหตุ แบบพิมพ์ ส.ศ.๒๘, ๓๐ และ ๓๑ ถูกยกเลิกโดยข้อ ๒๒ แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๖

**คำร้องขอตรวจสอบและขอสำเนารายการค่าใช้จ่าย
เกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้สมัคร**

วันที่ ..... / ..... ลงวันที่ ..... (สำหรับเจ้าหน้าที่กรอก)

เขียนที่ .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ข้าพเจ้า ..... อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....

ขอຍ ..... ถนน ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... สัญชาติ .....

อาชีพ ..... มีความประสงค์ .....

ขอให้ทางราชการดำเนินการ

ขอตรวจสอบ

ขอสำเนารายการ

ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของ ..... เครื่องหมายประจำตัว

ผู้สมัคร ..... เขตเลือกตั้งที่ ..... จังหวัด .....

ประเภท ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ได้จ่ายไปแล้ว จำนวน ..... ฉบับ

ค่าใช้จ่ายทั้งหมดเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ยังค้างชำระ จำนวน ..... ฉบับ

การขอให้ทางราชการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ข้าพเจ้าขอให้ดำเนินการในฐานะ

ผู้สมัคร

พรรคการเมือง

ลงชื่อ ..... ผู้ยื่นคำร้อง

(.....)

ใบท้าย

ลำดับ ที่	ชื่อตัว ชื่อสกุล	เพศ	วัน เดือน ปี เกิด	สัญ ชาติ	บิดา		มารดา		ภูมิลำเนาที่มีสิทธิเลือกตั้ง					คุณสมบัติเฉพาะ ของ สส. ที่มี บิดาเป็น คนต่างด้าว	ผู้บังคับบัญชา ลงลายมือชื่อ รับรอง
					ชื่อ	สัญ ชาติ	ชื่อ	สัญ ชาติ	บ้าน เลขที่	ต.ออก ชอย ถนน	หมู่ที่	ตำบล/แขวง	อำเภอ/เขต		

ข้าพเจ้าเป็นข้าราชการ (ยศ).....ระดับ.....ตำแหน่ง.....ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพันหรือเทียบเท่าของบุคคลตามบัญชี
รายชื่อนี้ ขอรับรองว่าบุคคลตามบัญชีรายชื่อนี้ทุกคน เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งและได้รับคำสั่ง.....ที่.....ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ให้ปฏิบัติหน้าที่
เกี่ยวกับ.....นอกที่ตั้งปกติที่บุคคลดังกล่าวมีภูมิลำเนา และไม่อาจไปลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่คนมีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรในวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ได้จริง

จึงขอเสนอบัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้งนี้ต่อนายอำเภอ.....เพื่อให้ออกทะเบียนชั่วคราวให้แก่บุคคลเหล่านี้ และเพิ่มชื่อบุคคลเหล่านี้ใน
บัญชีรายชื่อผู้เลือกตั้ง ประจำเขตเลือกตั้งที่.....หน่วยเลือกตั้ง.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
ตามความในมาตรา.....แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.....ด้วย

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

(ตำแหน่ง).....

...../...../.....

หนังสือขอแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน

เขียนที่.....

วันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....

เรื่อง ขอแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน

เรียน นายอำเภอ/ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ .....

ด้วยพรรคการเมือง .....ได้ส่งสมาชิกของพรรคการเมือง
เข้าสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด.....
เขตเลือกตั้งที่.....ได้เครื่องหมายประจำตัวผู้สมัคร .....

ฉะนั้น พรรคการเมือง.....จึงขอแต่งตั้งให้ (ระบุ นาย/
นาง/น.ส.....สัญชาติไทย เกิดวันที่ .....เดือน.....พ.ศ. ....
อยู่บ้านเลขที่ .....ถนน.....หมู่ที่ .....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....ซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม
ตามมาตรา ๔๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็น
กรรมการตรวจคะแนนประจำหน่วยเลือกตั้งที่ .....หมู่ที่ .....ตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ลายมือชื่อ).....

(.....)

หัวหน้าพรรคการเมือง.....

-
- หมายเหตุ ๑. กรณีเป็นผู้รับมอบหมายให้กระทำการแทนหัวหน้าพรรคการเมือง จะต้องเป็นบุคคลที่กำหนด
ตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ และต้องมีหนังสือมอบ
หมายจากหัวหน้าพรรคให้กระทำแทน
๒. ตัวอย่างแบบพิมพ์ตามข้อ ๒๓ วรรคสาม แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๘

**พระราชบัญญัติ
พรการเมือง
พ.ศ. ๒๕๒๔**

(รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม ถึง พ.ศ.๒๕๓๘)*

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
เป็นปีที่ ๓๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยพรการเมือง

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๖ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ.

๒๕๑๙

บรรดาบทกฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้ว ในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

* รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมโดย

๑. พระราชบัญญัติพรการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔

๒. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ พ.ศ.๒๕๓๘

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกพรรคการเมือง

“ที่อยู่” หมายความว่า ที่อยู่ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

“นายทะเบียน” หมายความว่า นายทะเบียนพรรคการเมือง

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

(ความใน มาตรา ๖ วรรคสอง เพิ่มขึ้นใหม่โดย มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๖ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นนายทะเบียนมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

ให้มีสำนักงานนายทะเบียนพรรคการเมืองในสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียน ควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของพรรคการเมือง และปฏิบัติงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

การจัดตั้งและการจดทะเบียนพรรคการเมือง

มาตรา ๗ ผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิดมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์และไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช มีจำนวนตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไป อาจรวมกันเป็นคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งมีแนวนโยบายในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ เพื่อดำเนินการออกหนังสือเชิญชวนผู้อื่นให้สมัครเข้าเป็นสมาชิก เมื่อมีจำนวนผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกรวมกับจำนวนผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองแล้วไม่น้อยกว่าห้าพันคน ย่อมตั้งพรรคการเมืองได้ โดยจดทะเบียนต่อนายทะเบียนที่กระทรวงมหาดไทย

สมาชิกจำนวนห้าพันคนดังกล่าวในวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคไม่น้อยกว่าภาคละห้าจังหวัด ตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดท้ายพระราชบัญญัตินี้ และมีจำนวนสมาชิกจังหวัดละไม่น้อยกว่าห้าสิบคน

ผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ ต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ และไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

มาตรา ๘ ก่อนดำเนินการโฆษณาเชิญชวนผู้อื่นเข้าเป็นสมาชิกให้คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมือง ทำหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดพร้อมกับหนังสือเชิญชวนสามฉบับ ซึ่งคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วยทุกฉบับ

หนังสือเชิญชวนนั้น อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อพรรคการเมือง
- (๒) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- (๓) แนวนโยบายพรรคการเมือง
- (๔) ชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของผู้ซึ่งเป็นคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมือง

มาตรา ๙ เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งตามมาตรา ๘ แล้ว เห็นว่าหนังสือเชิญชวนมีรายการครบถ้วน โดยมีชื่อ ภาพเครื่องหมาย หรือแนวนโยบายของพรรคการเมืองในลักษณะที่ไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติ หรือศาสนาระหว่างชนในชาติ ไม่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ และคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ และชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองไม่ซ้ำหรือพ้อง หรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองอื่นที่ได้แจ้งไว้ตามมาตรา ๘ หรือของพรรคการเมืองอื่นที่ได้จดทะเบียนตามมาตรา ๒๓ ไว้ก่อนแล้ว ให้นายทะเบียนออกหนังสือรับรองการแจ้งให้คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

เมื่อได้รับหนังสือรับรองการแจ้งแล้ว ให้คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองมีสิทธิโฆษณาเชิญชวนผู้อื่นเข้าเป็นสมาชิก และดำเนินการก่อตั้งพรรคการเมืองได้ หนังสือรับรองการแจ้งนั้นให้ใช้ได้หนึ่งปี นับแต่วันที่ยื่นออก

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่า หนังสือเชิญชวนมี ชื่อ ภาพเครื่องหมายหรือแนวนโยบายของพรรคการเมืองในลักษณะที่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกแยกในเรื่องเชื้อชาติหรือศาสนาระหว่างชนในชาติเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ และผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองที่เหลือมีจำนวนไม่ถึงสิบห้าคน หรือชื่อพรรคการเมือง หรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของพรรคการเมืองซ้ำหรือพ้องกับชื่อหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองอื่นที่ได้แจ้งต่อนายทะเบียน หรือจดทะเบียนพรรคการเมืองไว้ก่อนแล้ว ให้นายทะเบียนสั่งไม่รับแจ้ง และบอกกล่าวเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลที่สั่งไม่รับแจ้งไปยังคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าหนังสือเชิญชวนมีรายการไม่ครบตามมาตรา ๘ หรือมีข้อความไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง ให้นายทะเบียนบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมือง

ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับแจ้ง เพื่อให้ดำเนินการแก้ไขภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว เมื่อคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองได้แก้ไขภายในกำหนดเวลาดังกล่าวเป็นการถูกต้องแล้ว ให้นายทะเบียนออกหนังสือรับรองการแจ้งให้แก่คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่แก้ไข ถ้าไม่แก้ไขหรือแก้ไขแล้วยังไม่ถูกต้องภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้สั่งไม่รับแจ้งทันที และบอกกล่าวเป็นหนังสือพร้อมทั้งเหตุผลไปยังคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่สั่งไม่รับแจ้ง

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่นายทะเบียนเห็นว่าชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองตามที่ปรากฏในหนังสือเชิญชวนเข้าหรือห้องหรือมีลักษณะคล้ายคลึงกับชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองของคณะผู้เริ่มจัดตั้งของพรรคการเมืองอื่นที่ได้แจ้งไว้ในวันเดียวกัน ให้นายทะเบียนดำเนินการต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือบอกกล่าวไปยังคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมือง ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อให้ทำความตกลงกันว่า คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดจะเป็นผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้น เมื่อได้ตกลงกันเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนรับแจ้งตามที่ได้ตกลงกัน การตกลงกันดังกล่าวให้กระทำให้เสร็จสิ้นภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว

(๒) ในกรณีที่คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องยืนยันไม่ยอมตกลงกันหรือเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวใน (๑) แล้วยังคงตกลงไม่ได้ ให้นายทะเบียนพิจารณาปรับแจ้งจากคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองที่เห็นว่ามิมีสิทธิที่จะใช้ชื่อหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นดีกว่า โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ดังนี้

(ก) คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดในนามของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อหรือใช้ภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่า

(ข) ในกรณีที่จำนวนผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองตาม (ก) มีจำนวนเท่ากัน คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดมีจำนวนผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดในนามของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองตามหลักฐานใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยใช้ชื่อหรือใช้ภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองนั้นมากกว่า คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองคณะนั้นย่อมมีสิทธิดีกว่า

(ค) ในกรณีที่จำนวนผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองตาม (ข) มีจำนวนเท่ากัน ให้นายทะเบียนดำเนินการจับสลากเพื่อให้ได้ผู้มีสิทธิใช้ชื่อพรรคการเมืองหรือภาพเครื่องหมายพรรคการเมืองโดยเปิดเผย

ให้นายทะเบียนบอกกล่าวการรับแจ้งตาม (๒) เป็นหนังสือไปยังคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองที่เกี่ยวข้องภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับแจ้ง

มาตรา ๑๓ คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองคณะใดไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของนายทะเบียนตามมาตรา ๑๒ มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดโดยยื่นต่อศาลแพ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว

เมื่อศาลแพ่งได้รับคำร้องดังกล่าว ให้ดำเนินการพิจารณาโดยไม่ชักช้า แล้วให้รีบส่งสำนวนและความเห็นไปยังศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดเมื่อศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นประการใดแล้ว ให้นายทะเบียนปฏิบัติไปตามนั้นโดยไม่ชักช้า

ในการพิจารณาของศาล ให้พิจารณาหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๑๒ (๒) ประกอบด้วย

การดำเนินคดีตามมาตรา นี้ ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้ได้รับการยกเว้นการเสียค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่นายทะเบียนสั่งไม่รับแจ้งตามมาตรา ๑๐ หรือมาตรา ๑๑ คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาวินิจฉัย โดยยื่นต่อศาลแพ่งภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือบอกกล่าว และให้นำมาตรา ๑๓ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ เมื่อคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองที่ได้รับหนังสือรับรองการแจ้งจากนายทะเบียนเชิญชวนผู้อื่นให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ครบห้าพันคนซึ่งมีผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิก ซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคไม่น้อยกว่าภาคละห้าจังหวัด และมีจำนวนสมาชิกจังหวัดละไม่น้อยกว่าห้าสิบคนแล้ว ให้คณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองนัดประชุมผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกการประชุมนี้ให้เรียกว่าการประชุมตั้งพรรคการเมือง

มาตรา ๑๖ การเรียกประชุมตั้งพรรคการเมืองต้องแจ้งให้บรรดาผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกทราบก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และคณะผู้เริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองต้องแจ้งระเบียบวาระการประชุมพร้อมทั้งบัญชีรายชื่อผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกทั้งหมดให้ผู้เข้าประชุมทราบด้วย

มาตรา ๑๗ การประชุมตั้งพรรคการเมือง ต้องมีผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน แต่ในจำนวนนี้ต้องมีผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกของแต่ละภาค ภาคละไม่น้อยกว่าห้าจังหวัด มาร่วมประชุมด้วย จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา ๑๘ กิจการอันจะพึงทำในที่ประชุมตั้งพรรคการเมือง คือ

- (๑) การกำหนดนโยบายของพรรคการเมืองซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายและวิธีดำเนินการ
- (๒) การกำหนดข้อบังคับของพรรคการเมือง
- (๓) การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองตามมาตรา ๓๓

มาตรา ๑๙ ให้ที่ประชุมตั้งพรรคการเมืองเลือกผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกที่มาประชุมคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานของที่ประชุม

คำวินิจฉัยของที่ประชุมให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกที่มาประชุมคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๐ การลงคะแนนเสียงในที่ประชุมตั้งพรรคการเมืองให้ลงคะแนนโดยวิธีเปิดเผย เว้นแต่ผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกที่มาประชุมเกินกว่ากึ่งหนึ่งร้องขอให้ลงคะแนนลับ ก็ให้ลงคะแนนลับ

มาตรา ๒๑ ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา ๑๘ (๓) ยื่นคำขอจดทะเบียนพรรคการเมืองตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับหนังสือรับรองการแจ้งพร้อมทั้งส่งร่างนโยบายของพรรคการเมืองและร่างข้อบังคับของพรรคการเมืองอย่างละสามฉบับ ทะเบียนประวัติผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด และสำเนารายงานการประชุมตั้งพรรคการเมือง

แบบคำขอจดทะเบียนพรรคการเมืองนั้น อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อพรรคการเมือง
- (๒) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- (๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง
- (๔) ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองซึ่งในวาระเริ่มแรกนี้ตั้งขึ้นโดยที่ประชุมของผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกตามมาตรา ๑๘ (๓)

(๕) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกอย่างน้อยต้องมีเลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน หรือหลักฐานอื่นที่ทางราชการออกให้ใช้เป็นหลักฐานเช่นเดียวกับบัตรประจำตัวประชาชน ชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกเป็นรายจังหวัด

มาตรา ๒๒ ข้อบังคับของพรรคการเมืองนั้น อย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อพรรคการเมือง
- (๒) ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง
- (๓) ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง
- (๔) การเลือกตั้ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง การสิ้นสุด และการออกตามวาระของหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น การกำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหารแต่ละคนปฏิบัติ
- (๕) การจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองและอำนาจหน้าที่
- (๖) การประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองและการประชุมของสาขาพรรคการเมือง
- (๗) สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
- (๘) ความรับผิดชอบของพรรคการเมืองต่อสมาชิก
- (๙) การรับสมาชิกและการส่งให้สมาชิกออก
- (๑๐) วินัยและจรรยาบรรณของสมาชิก
- (๑๑) วิธีการเลือกสมาชิกเพื่อส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ

(๑๒) การบริหารการคลังและการบัญชีของพรรคการเมืองและสาขาพรรคการเมือง

มาตรา ๒๓ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอจดทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว เห็นว่าคำขอจดทะเบียนพรรคการเมืองถูกต้องตามมาตรา ๒๑ ข้อบังคับมีรายการครบถ้วนตามมาตรา ๒๒ และผู้ลงชื่อเข้าเป็นสมาชิกตามทะเบียนพรรคการเมืองนั้น มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามและจำนวนถูกต้องตาม

มาตรา ๗ ทั้งข้อความในเอกสารดังกล่าวนั้นไม่ขัดต่อความมั่นคงของรัฐหรือกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ให้นายทะเบียนจดทะเบียนพรรคการเมือง และแจ้งเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียน

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่นายทะเบียนไม่รับจดทะเบียนพรรคการเมืองให้นายทะเบียนแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา ๒๑ ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอจดทะเบียน

ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าพรรคการเมืองตามมาตรา ๒๑ มีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดว่าการไม่ยอมรับจดทะเบียนพรรคการเมืองเป็นไปโดยมิชอบ และขอให้สั่งให้รับจดทะเบียน

คำร้องตามวรรคสองให้ยื่นต่อศาลแพ่งภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการไม่รับจดทะเบียนและให้นำมาตรา ๑๓ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕ การจดทะเบียนพรรคการเมืองนั้น ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยระบุชื่อพรรคการเมือง ภาพเครื่องหมายพรรคการเมือง ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมือง นโยบายของพรรคการเมือง และชื่อของหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขานุการพรรคการเมือง รองเลขานุการพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นของพรรคการเมือง

(ความในมาตรา ๒๖ เดิมถูกยกเลิกโดย มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความแทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๖ สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงเมื่อ

- (๑) ดาย
- (๒) ลาออก
- (๓) พรรคการเมืองสั่งให้ออกตามข้อบังคับ
- (๔) พรรคการเมืองที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกสิ้นสภาพเพราะการรวมพรรคการเมือง
- (๕) ศาลมีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก

การสิ้นสุดของสมาชิกภาพตาม (๓) ในกรณีที่สมาชิคนั้นดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย มติของพรรคการเมืองต้องเป็นมติของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น และมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองนั้นทั้งหมด การลงมติดังกล่าวนี้ให้ลงคะแนนเสียงโดยวิธีเปิดเผยเท่านั้น

สภาให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งรายงานหรือเอกสารเกี่ยวกับการมีมติดังกล่าวไปยังนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ

มาตรา ๒๗ พรรคการเมืองใดที่มีจำนวนสมาชิกตั้งแต่หนึ่งร้อยคนขึ้นไปในจังหวัดใดประสงค์ จะจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองขึ้นในจังหวัดนั้น ให้หัวหน้าพรรคการเมืองมีหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขา พรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง

หนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด และอย่างน้อย จะต้องมียุทธศาสตร์ที่จัดตั้งสาขาพรรคการเมือง รายชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของสมาชิกผู้ดำเนินการสาขา พรรคการเมืองนั้น

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมืองแล้วให้บันทึกการจัดตั้งสาขาพรรค การเมืองนั้นลงในทะเบียนการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง และให้ออกหนังสือรับรองการแจ้งการจัดตั้ง สาขาพรรคการเมืองภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับแจ้ง

มาตรา ๒๘ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ นโยบาย หรือรายการตามมาตรา ๒๑ (๔) ที่ยื่นไว้ใน การจดทะเบียน หรือรายละเอียดที่แจ้งไว้ในแบบตามมาตรา ๒๗ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลง นั้นเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้พิจารณาแก้ไข รายละเอียดดังกล่าว

การเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่ง จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับแจ้งการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจาก นายทะเบียน และให้นำมาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่การยอมรับหรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ของนายทะเบียนโดยอนุโลม

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองไม่แจ้งการเปลี่ยนแปลงตามวรรคหนึ่งภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนด การแก้ไขรายการที่เกี่ยวกับที่ได้ประกาศไว้ตามมาตรา ๒๕ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ความในมาตรา ๒๘ ทวิ เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๒๘ ทวิ พรรคการเมืองต้องจัดทำทะเบียนสมาชิกให้ตรงตามความเป็นจริง เก็บรักษาไว้ ณ ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของพรรคการเมืองและพร้อมที่จะให้นายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมาย ตรวจสอบได้

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงในรอบปีที่ผ่านมาพร้อมด้วย รายชื่อ อาชีพ และที่อยู่ของสมาชิกดังกล่าวตามวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด ให้นายทะเบียนทราบภายในเดือนมกราคมของทุกปี

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองไม่แจ้งนายทะเบียนภายในระยะเวลาดังกล่าวตามวรรคสอง ให้นาย ทะเบียนมีอำนาจสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา ๒๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ของนายทะเบียนตามหมวดนี้ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเรียก บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้คำชี้แจง หรือให้ส่งเอกสารเพื่อการตรวจสอบได้

หมวด ๒ การดำเนินงานของพรรคการเมือง

มาตรา ๓๐ ให้พรรคการเมืองที่จดทะเบียนแล้วเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ดำเนินการในทางการเมือง

มาตรา ๓๑ การดำเนินงานต่อไปนี้หลังจากที่จดทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว ให้กระทำโดยที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมือง

- (๑) การเปลี่ยนแปลงนโยบายของพรรคการเมือง
- (๒) การเปลี่ยนแปลงข้อบังคับของพรรคการเมือง
- (๓) การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง รองเลขาธิการพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่น
- (๔) กิจกรรมอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๒ ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองต้องประกอบด้วยสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก ทั้งนี้ให้เป็นไปตามข้อบังคับของพรรคการเมืองแต่ถ้าประกอบด้วยผู้แทนสมาชิกต้องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการเลือกตั้งและจำนวนผู้แทนสมาชิกไว้ด้วย

มาตรา ๓๓ ให้พรรคการเมืองมีคณะกรรมการบริหารคณะหนึ่งประกอบด้วยหัวหน้าพรรคการเมือง รองหัวหน้าพรรคการเมือง เลขาธิการพรรคการเมือง รองเลขาธิการพรรคการเมือง และกรรมการบริหารอื่นอีกไม่น้อยกว่าเจ็ดคน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นจากสมาชิกโดยที่ประชุมใหญ่ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายของพรรคการเมือง

ให้หัวหน้าพรรคการเมืองเป็นผู้แทนของพรรคการเมืองในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้หัวหน้าพรรคการเมืองจะมอบหมายเป็นหนังสือให้กรรมการบริหารคนหนึ่งหรือหลายคนทำการแทนก็ได้

มาตรา ๓๔ เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารหรือกรรมการบริหารจัดให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ฝ่าฝืนนโยบายหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ แต่ลักษณะการกระทำยังไม่รุนแรงจนเป็นสาเหตุให้ต้องยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๘ ให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมืองและคณะกรรมการบริหาร และกรรมการบริหารนั้นระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนดในกรณีที่นายทะเบียนเตือนเป็นหนังสือแก่บุคคลที่ไม่ใช่หัวหน้าพรรคการเมือง ต้องส่งสำเนาหนังสือนั้นให้หัวหน้าพรรคการเมืองทราบโดยเร็ว

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหาร หรือกรรมการบริหารไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือคณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้

คำร้องตามวรรคสองให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำมาตรา ๑๓ วรรคสอง และวรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารทั้งคณะหรือบางคน ออกจากตำแหน่งผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการอีกวันแต่จะพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง

(ความในมาตรา ๓๕ วรรคสาม เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๓๕ หัวหน้าพรรคการเมืองและผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง ต้องจัดให้ทำบัญชีของพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองต่อไปนี้ให้ถูกต้องตามที่เป็นจริง คือ

(๑) บัญชีแสดงจำนวนเงินที่พรรคการเมืองได้รับและได้จ่าย ทั้งรายการอันเป็นเหตุให้รับหรือจ่ายเงินหรือหลักฐานการรับเงินและจ่ายเงินทุกครั้ง

(๒) บัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง

รายได้และทรัพย์สินที่พรรคการเมืองได้รับมาโดยไม่ขัดต่อพระราชบัญญัตินี้ ให้ได้รับยกเว้นการที่จะต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร

ให้หัวหน้าพรรคการเมือง หรือผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมืองจัดส่งสำเนาบัญชีแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมืองที่มีผู้สอบบัญชีรับรองต่อนายทะเบียนเป็นประจำทุกหกเดือน และให้นายทะเบียนเก็บสำเนาบัญชีดังกล่าวไว้ที่สำนักงานนายทะเบียนเพื่อให้ประชาชนตรวจดูได้ และในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองกรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง ผู้ใดได้รับเงินอุดหนุนหรือเงินบำรุงพรรคการเมืองจากบุคคลภายนอก หรือเงินบำรุงพรรคการเมืองโดยวิธีการอื่นใด ผู้นั้นต้องนำเงินนั้นเข้าบัญชีรายรับของพรรคการเมืองนั้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่รับเงินนั้นด้วย

มาตรา ๓๖ หัวหน้าพรรคการเมืองต้องจัดให้ทำบัญชีรายรับรายจ่าย และงบดุลของพรรคการเมือง อย่างน้อยครั้งหนึ่งในรอบสิบสองเดือน งบดุลต้องมีรายการย่อแสดงจำนวนทรัพย์สินและหนี้สินของพรรคการเมือง

งบดุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบแล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันที่ลงในงบดุลนั้น

ให้ส่งสำเนางบดุลไปยังสมาชิกที่มีชื่อในทะเบียนก่อนวันนัดประชุมใหญ่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน และให้มีสำเนางบดุลเปิดเผยไว้ที่สำนักงานใหญ่ของพรรคการเมืองเพื่อให้สมาชิกตรวจดูได้ด้วย

เมื่อที่ประชุมใหญ่รับรองงบดุลแล้ว ให้ส่งงบดุลนั้นต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวัน

มาตรา ๓๗ หัวหน้าพรรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรรคการเมือง สมาชิกหรือบุคคลใด ๆ ในพรรคการเมือง ที่เกี่ยวข้องต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอบบัญชีตามที่จำเป็น

มาตรา ๓๘ ห้ามมิให้ผู้ใดให้เงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองใดหรือสมาชิกผู้ใดเพื่อเป็นการจูงใจให้พรรคการเมืองหรือสมาชิกกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของ

ราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพย์สินของประเทศไทยหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน

มาตรา ๓๙ ห้ามมิให้พรรคการเมืองใดหรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ใด เพื่อกระทำการอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศหรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพย์สินของประเทศไทยหรือเป็นการบั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน

มาตรา ๔๐ ห้ามมิให้พรรคการเมืองใด หรือสมาชิกผู้ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจาก

(๑) บุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(๒) นิติบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจหรือกิจการหรือจดทะเบียนสาขาอยู่ในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทย

(๓) นิติบุคคลที่จดทะเบียนในประเทศไทยซึ่งมีบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยมีทุนหรือเป็นผู้ถือหุ้นเกินร้อยละยี่สิบห้า

(๔) องค์กรหรือนิติบุคคลที่ได้รับทุนจากต่างประเทศซึ่งมีวัตถุประสงค์ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย หรือมีผู้จัดการหรือกรรมการเป็นบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย

(๕) บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด เพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองจากบุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔)

มาตรา ๔๑ ห้ามมิให้พรรคการเมืองได้รับบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมืองหรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง

มาตรา ๔๒ ห้ามมิให้บุคคล องค์กร หรือนิติบุคคลตามมาตรา ๔๐ (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่พรรคการเมืองใด หรือสมาชิกผู้ใดเพื่อดำเนินกิจการพรรคการเมืองหรือเพื่อดำเนินกิจการทางการเมือง

มาตรา ๔๓ ห้ามมิให้ผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือร่วมกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินการของพรรคการเมือง

มาตรา ๔๔ ห้ามมิให้ผู้ใดเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในขณะเดียวกันเกินกว่าหนึ่งพรรคการเมือง

การลาออกจากสมาชิกให้ถือว่าสมบูรณ์เมื่อได้ยื่นใบลาออกต่อหัวหน้าพรรคการเมือง

มาตรา ๔๕ ห้ามมิให้ผู้ใดใช้ชื่อหรือถ้อยคำในประการที่น่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจว่าเป็นพรรคการเมือง หรือใช้ชื่อที่มีอักษรไทยประกอบว่า “พรรคการเมือง” หรืออักษรต่างประเทศ ซึ่งแปลหรืออ่าน

ว่า “พรรคการเมือง” ในดวงตรา ป้าย ชื่อ จดหมาย ใบแจ้งความหรือเอกสารอย่างอื่น โดยมีได้เป็นพรรคการเมือง เว้นแต่ได้ใช้มาก่อนและขอจัดตั้งหรือจดทะเบียนพรรคการเมือง ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

หมวด ๓

การเลิกพรรคการเมือง

(ความใน (๓) ของมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ.๒๕๒๔ พ.ศ.๒๕๓๘ และมาตรา ๔๖ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๘ และให้ใช้ความแทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๔๖ พรรคการเมืองย่อมเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) มีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับของพรรคการเมือง
- (๒) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงห้าพันคนหรือมีสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ จังหวัดละห้าสิบคนไม่ถึงห้าจังหวัดของแต่ละภาค ทั้งนี้ เป็นเวลาติดต่อกันหกเดือน
- (๓) ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปทั้งหมดรวมกันน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น
- (๔) ไม่มีสมาชิกได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป
- (๕) พรรคการเมืองสิ้นสภาพเพราะการรวมพรรคการเมือง
- (๖) มีคำสั่งศาลยุบเลิกพรรคการเมืองตามมาตรา ๔๘
- (๗) ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๓๑ หรือมาตรา ๓๒

เมื่อมีกรณีที่พรรคการเมืองต้องเลิกตามวรรคหนึ่ง นอกจาก (๖) ให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้มีอำนาจทำการแทนหัวหน้าพรรคการเมือง แจ้งเหตุที่พรรคการเมือง ต้องเลิกต่อนายทะเบียนภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเลิก

เมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งตามวรรคสองหรือกรณีปรากฏต่อนายทะเบียน ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนและยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าว

คำร้องตามวรรคสองให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำมาตรา ๑๓ วรรคสองและวรรคสี่มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๔๗ เมื่อพรรคการเมืองกระทำการดังต่อไปนี้ อาจถูกศาลสั่งยุบเลิก

- (๑) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

(๒) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ขัดต่อกฎหมาย หรือ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ

(๓) กระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๓๙ มาตรา ๔๐ หรือมาตรา ๔๑

มาตรา ๔๘ เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๔๗ หรือ ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๔๗ ให้แจ้งต่ออธิบดีกรมอัยการพร้อมด้วยหลักฐาน ถ้าอธิบดีกรมอัยการเห็นสมควรก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลฎีกามีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองดังกล่าว

คำร้องตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อศาลแพ่งและให้นำมาตรา ๑๓ วรรคสอง และวรรคสี่ มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้ยุบเลิกพรรคการเมืองใดแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบเลิกพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษา

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา ๔๗ ให้นายทะเบียนแจ้งต่ออธิบดีกรมอัยการขอให้ศาลฎีกาสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราวด้วยก็ได้

(ความในมาตรา ๔๙ เดิม ถูกยกเลิกโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความแทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่พรรคการเมืองเล็กตามมาตรา ๔๖ นอกจากกรณีตามมาตรา ๔๖ (๕) ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบดุลรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองเล็กและให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าไม่เสร็จให้ขอขยายเวลาได้อีกไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

ในการชำระบัญชีเมื่อได้หักหนี้สินและค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชีแล้วยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใด ให้โอนให้แก่องค์การสาธารณกุศลตามที่ระบุไว้ในข้อบังคับของพรรคการเมือง ถ้าในข้อบังคับไม่ได้ระบุก็ให้ทรัพย์สินที่เหลือนั้นตกเป็นของรัฐ

ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๓ ลักษณะ ๒๒ หมวด ๕ ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัด มาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีพรรคการเมืองโดยอนุโลม

(ความในหมวด ๓ ทวิ การรวมพรรคการเมือง มาตรา ๔๙ ทวิ มาตรา ๔๙ ตริ มาตรา ๔๙ จัตวา มาตรา ๔๙ เบญจ และมาตรา ๔๙ ฉ เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้)

หมวด ๓ ทวิ
การรวมพรรคการเมือง

มาตรา ๔๙ ทวิ การรวมพรรคการเมืองอาจเป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่หรืออาจเป็นการรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักก็ได้

มาตรา ๔๙ ตริ ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมกันเพื่อตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองจำนวนพรรคละสิบคนประชุมร่วมกันเพื่อกระทำการเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่จะตั้งขึ้นใหม่ ดังนี้

- (๑) การกำหนดแนวนโยบายของพรรคการเมืองซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายและวิธีดำเนินการ
- (๒) การกำหนดข้อบังคับของพรรคการเมือง

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคสองแล้ว ให้ดำเนินการจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างสมาชิกของทุกพรรคการเมืองที่จะรวมกันเพื่อประชุมตั้งพรรคการเมือง การเรียกประชุมตั้งพรรคการเมืองต้องแจ้งให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่จะรวมกันทราบก่อนวันประชุมไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งและการจดทะเบียนพรรคการเมือง

มาตรา ๔๙ จัตวา เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนพรรคการเมืองที่ตั้งตามมาตรา ๔๙ ตรินั้นแล้ว ให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากันเป็นอันสิ้นสภาพ โดยให้ถือว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิและความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป

มาตรา ๔๙ เบญจ ให้พรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้นโฆษณาในหนังสือพิมพ์ แห่งท้องที่สามครั้งเป็นอย่างน้อย และส่งคำบอกกล่าวไปยังบรรดาผู้ซึ่งพรรคการเมืองรู้ว่าเป็นเจ้านี่ด้วยจดหมายลงทะเบียนไปรษณีย์เพื่อแจ้งให้ทราบถึงการที่ได้จดทะเบียนตั้งพรรคการเมืองใหม่

มาตรา ๔๙ ฉ ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งเข้าเป็นพรรคเดียวกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ให้สมาชิกพรรคการเมืองที่จะรวมเข้ากับพรรคการเมืองที่เป็นหลักสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่เป็นหลักภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ของพรรคการเมืองของตนเห็นชอบกับการรวมพรรคการเมือง

(๒) เมื่อพ้นกำหนดเวลาตาม (๑) แล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมเข้าเป็นพรรคเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองและหัวหน้าพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่เป็นหลักในการรวมกันร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนในการนี้ ให้ถือว่าพรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นสิ้นสภาพตั้งแต่วันที่มีการแจ้งต่อนายทะเบียน และให้นำมาตรา ๔๙ จัตวา และมาตรา ๔๙ เบญจ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ห้ามมิให้ถือว่าการสมัครเป็นสมาชิกของอีกพรรคการเมืองหนึ่งพร้อมกัน เพื่อดำเนินการรวมพรรคการเมืองตามวรรคสอง เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามให้ต้องขาดจากสมาชิกภาพและไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และถ้าไม่มีการแจ้งการรวมพรรคการเมืองตามวรรคสอง (๒) ให้ถือว่าการสมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นเป็นโมฆะ

ในกรณีมีการแจ้งการรวมพรรคต่อนายทะเบียนตามมาตรานี้แล้ว ให้นายทะเบียนประกาศการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๔ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๕๐ ผู้ใดเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งพรรคการเมือง แจ้งรายนามสมาชิกตามมาตรา ๒๑ โดยรู้ว่าเป็นความเท็จ ประกาศหรือโฆษณาเชิญชวนผู้ใดเข้าเป็นสมาชิกโดยไม่มีหนังสือรับรองการแจ้งหรือประกาศโฆษณาเชิญชวนให้ผิดไปจากรายการในหนังสือเชิญชวนซึ่งข้อความในประกาศหรือข้อความนั้นเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(ความในมาตรา ๕๑ เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความแทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๕๑ หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๖ วรรคสาม มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๒๘ ทวิ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง หรือมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

(ความในมาตรา ๕๒ เดิมถูกยกเลิกโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติพรรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความแทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๕๒ หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนซึ่งสั่งตามมาตรา ๒๘ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๘ ทวิ วรรคสามต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนซึ่งสั่งตามมาตรา ๒๙ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

(ความในมาตรา ๕๔ เดิมถูกยกเลิก โดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติพรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ใช้ความแทนดังต่อไปนี้)

มาตรา ๕๔ หัวหน้าพรคการเมืองหรือผู้ดำเนินกิจการสาขาพรคการเมืองผู้ใดไม่จัดให้ทำบัญชีหรือไม่จัดส่งสำเนาบัญชีให้นายทะเบียนตามมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม หรือไม่จัดให้ทำบัญชีรายรับรายจ่ายและงบดุลตามมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(ความในมาตรา ๕๔ ทวิ เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติพรคการเมือง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังต่อไปนี้)

มาตรา ๕๔ ทวิ หัวหน้าพรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรคการเมือง หรือสมาชิกพรคการเมืองผู้ใดได้รับเงินอุดหนุน หรือเงินบำรุงพรคการเมืองจากบุคคลภายนอกหรือเงินเพื่อบำรุงพรคการเมืองโดยวิธีการอื่นใด และไม่นำเงินดังกล่าวเข้าบัญชีรายรับของพรคการเมืองตามมาตรา ๓๕ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๕ หัวหน้าพรคการเมือง กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรคการเมือง สมาชิกหรือบุคคลใด ไม่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สอบบัญชีตามมาตรา ๓๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๕๖ ผู้ใดมีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีของพรคการเมืองตามมาตรา ๓๕ ละเว้นการลงรายการในบัญชี ลงรายการเท็จในบัญชี แก้ไขบัญชี หรือซ่อนเร้น หรือทำหลักฐานในการลงบัญชีอันจะเป็นผลให้การแสดงที่มาของรายได้และการใช้จ่ายของพรคการเมืองไม่ถูกต้องตามที่จริง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๕๗ หัวหน้าพรคการเมือง หรือผู้ดำเนินกิจการสาขาพรคการเมืองผู้ใดโดยทุจริตไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๕๘ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๕๙ กรรมการบริหาร ผู้ดำเนินกิจการสาขาพรคการเมือง หรือสมาชิกผู้ใดจัดให้พรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๓๙ หรือมาตรา ๔๐ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๐ กรรมการบริหาร หรือผู้ดำเนินกิจการสาขาพรคการเมืองผู้ใดรู้อยู่แล้วแต่จัดให้พรคการเมืองกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๔๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ฝ่าฝืนใดไม่มีสัญชาติไทย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

มาตรา ๖๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๓ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้ฝ่าฝืนใดไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งเพิกถอนสัญชาติไทยและเนรเทศออกจากประเทศไทยด้วย

มาตรา ๖๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๖๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๔๕ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และปรับอีกวันละสองร้อยบาท จนกว่าจะเลิกใช้

มาตรา ๖๕ หัวหน้าพรรคการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๔๖ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๖๖ ผู้ใดโดยเจตนาสมคบกันตั้งแต่สิบห้าคนขึ้นไปดำเนินกิจการเช่นเดียวกับพรรคการเมืองหรือเข้าลักษณะเป็นพรรคการเมือง โดยมีได้จดทะเบียนพรรคการเมือง เว้นแต่ในกรณีดำเนินกิจการเพื่อขอจัดตั้งหรือจดทะเบียนพรรคการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป. ตติยสุตฉานนท์

นายกรัฐมนตรี

“(๓) ไม่ส่งหรือส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปทั้งหมดรวมกันน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา ๑๑๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๕) พุทธศักราช ๒๕๓๘ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่พรรคการเมืองต้องส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปทั้งหมดรวมกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดที่จะพึงมีในการเลือกตั้งครั้งนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๒๔ ในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งสมาชิกของพรรคการเมืองเข้าสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไปให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ และโดยที่เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร
พ.ศ.๒๕๓๕

โดยที่เป็นการสมควรจัดระเบียบการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว รัดกุม ก่อให้เกิดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปโดยเรียบร้อย สุจริต ยุติธรรม เป็นผลโดยตรงต่อความมั่นคงของประเทศชาติเป็นส่วนรวม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกข้อบังคับ ว่าด้วยการระเบียบการสอบสวนคดีอาญาดังต่อไปนี้

๑. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฉบับนี้ ให้ใช้บังคับสำหรับคดีอาญาในความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๒. การสอบสวนคดีอาญาในความผิดหลายบท

ความผิดอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดกรรมเดียว แต่เป็นความผิดหลายบท ถ้าบทใดหรือหลายบทในกรรมนั้นเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติ หรือกฎหมายอื่นนอกจากความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับฉบับนี้

๓. หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวน สถานที่ทำการสอบสวนการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ กับพนักงานสอบสวนอื่น การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวหรือการดำเนินการอื่น ๆ ในทางคดี ให้เป็นไปตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.๒๕๒๓ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๒๓ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๒๓ และ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ.๒๕๒๔

๔. กำหนดระยะเวลาการสอบสวน

ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนให้เสร็จสิ้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ หรือได้รับแจ้งให้ดำเนินการทางคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ถ้าหากไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จภายในกำหนดเวลาดามวรรคหนึ่งให้พนักงานสอบสวนรายงานขอขยายเวลาได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน ดังนี้

ก. ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

ข. ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่ความผิดได้เกิด อ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิด ภายในเขตอำนาจ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย

๕. ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี ได้รับหนังสือร้องเรียนซึ่งยังไม่แน่ชัดว่า เป็นคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้รับดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริง ถ้าปรากฏว่ามีมูลความผิด ให้พิจารณาดำเนินการสอบสวนคดีตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

๖. ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ รับผิดชอบคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ ไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ภายในเวลา ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ

๗. การสอบสวนคดีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ รับผิดชอบเป็นหนังสือให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอแห่งท้องที่ แล้วแต่กรณีทราบภายในเวลา ๔๘ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษเพื่อสั่งให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองร่วมกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดำเนินคดี และถ้าเป็นเรื่องที่เสนอมาอย่างส่วนกลาง หรือเป็นเรื่องที่ส่วนกลางดำเนินการเอง ให้กรรมการปกครองและกรมตำรวจจัดพนักงานสอบสวนของแต่ละฝ่ายร่วมกันสอบสวนดำเนินคดี

๘. การสั่งการและการควบคุมการสอบสวน

๘.๑ ให้ผู้บังคับบัญชาของตำรวจตั้งแต่องค์ผู้กำกับกับการตำรวจขึ้นไปจัดการควบคุม ตรวจสอบ ควบคุม ตรวจสอบ ดำเนินไปตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนโดยเรียบร้อย รวดเร็ว กับให้มีอำนาจตรวจสอบสำนวนและสั่งการปฏิบัติ หากมีเหตุผลอันสมควร เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และรวดเร็ว จะเข้าดำเนินการสอบสวนด้วยตนเองก็ได้

๘.๒ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี มีอำนาจสั่งการในคดีได้โดยเรียกหัวหน้าพนักงานสอบสวนในเขตอำนาจของจังหวัด อำเภอ หรือกิ่งอำเภอ มาชี้แจง แล้วให้คำแนะนำและเร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดีและเป็นไปในทางที่ชอบและเหมาะสมได้ ในการนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ มีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจ เพื่อประกอบการชี้แจงแนะนำได้

ในกรณีนี้ หากผู้บังคับบัญชาของตำรวจตั้งแต่องค์ผู้กำกับกับการตำรวจจังหวัดขึ้นไป เมื่อได้มาสอบถาม เร่งรัด ควบคุม ตรวจสอบ ควบคุม ตรวจสอบ ให้พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดำเนินการใด ๆ ถ้าจะเป็นการขัดแย้งหรือไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ได้สั่งการไว้ ให้หารือเพื่อขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี

๘.๓ เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี พิจารณาเห็นว่า ถ้าดำเนินการตามข้อ ๘.๒ แล้วจะไม่ได้ผล ให้มีอำนาจเข้าควบคุมการสอบสวน โดยสั่งการเข้าควบคุมการสอบสวน เมื่อเข้าควบคุมการสอบสวนแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง และเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ มีอำนาจเกี่ยวกับการสอบสวนความผิดอาญาในเขตอำนาจของจังหวัด หรืออำเภอ หรือกิ่งอำเภอ แล้วแต่กรณี ในการนี้ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ผู้เข้าควบคุมการสอบสวนมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวน มาตรวจพิจารณา และสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามที่เห็นสมควร รวมทั้งการสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือจะสั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนด้วยก็ได้ การที่จะสั่งแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง โดยอำนาจของผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด ผู้บังคับการตำรวจภูธร ผู้บัญชาการตำรวจภูธรให้เป็นอันงดเว้นแต่เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้

ก. ในกรณีผู้ว่าราชการจังหวัดเข้าควบคุมการสอบสวน อธิบดีกรมตำรวจจะมีอำนาจสั่งแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับความเห็นชอบจากปลัดกระทรวงมหาดไทย

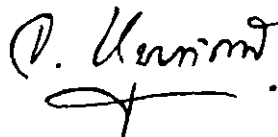
ข. ในกรณีนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เข้าควบคุมการสอบสวน ผู้ว่าราชการจังหวัด หรืออธิบดีกรมตำรวจ มีอำนาจสั่งแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้

๓. การสอบสวนคดีอาญาในความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ยังค้างอยู่กับพนักงานสอบสวนก่อนวันใช้ข้อบังคับนี้ ให้ดำเนินการต่อไปตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยที่ ๑/๒๕๐๙ เรื่องระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ลงวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๑๘ และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๒๓ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๒๓ และ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๒๕

บรรดาคำสั่ง ระเบียบ หรือข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับฉบับนี้ให้ใช้ข้อบังคับฉบับนี้

ข้อบังคับนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศใช้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕

พลเอก

(อิสระพงศ์ หนุนภักดี)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

อธิบดีกรมการปกครอง	ผู้ว่าราชการ	ผู้ว่าราชการ	1. นายชนะศักดิ์
รองอธิบดีกรมการปกครอง	ผู้ช่วยผู้ว่าราชการ	รองอธิบดีกรมการปกครอง	2. นายประสาน
รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองผู้ช่วยผู้ว่าราชการ	รองอธิบดีกรมการปกครอง	3. นายไพโรจน์
รองอธิบดีกรมการปกครอง	อธิบดีกรมการปกครอง	รองอธิบดีกรมการปกครอง	4. นายศักดิ์
รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองอธิบดีกรมการปกครอง	5. นายอนุชา
รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองอธิบดีกรมการปกครอง	6. นายวิบูลย์
อธิบดีกรมการปกครอง	อธิบดีกรมการปกครอง	อธิบดีกรมการปกครอง	

คณะผู้จัดทำ

1. นายวีระวิทย์	วิวัฒน์วานิช	ผู้อำนวยการกองการเลือกตั้ง
2. นายวิเชียร	ปิยะวรการ	หัวหน้าฝ่ายอำนาจการเลือกตั้ง
3. นายสุทธินันท์	บุญมี	หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์และรายงานการเลือกตั้ง
4. นายสถาพร	ชุมอุปการ	หัวหน้าฝ่ายพัฒนาการเมืองการปกครอง
5. นายรังสรรค์	ร่วมวงศ์	หัวหน้างานวิเคราะห์และรายงานการเลือกตั้ง
6. นายศักดิ์ชาย	วงศ์กนิษฐ	หัวหน้างานการเลือกตั้ง
7. นายณัฐวุฒิ	เพ็ชรพรหมศร	หัวหน้างานสถิติและรายงาน
8. นายอมร	แย้มเสรี	เจ้าพนักงานปกครอง 6
9. นายชำนาญวิทย์	เดรัตน์	เจ้าพนักงานปกครอง 5
10. นายประมุล	เบญจพันธ์	เจ้าพนักงานปกครอง 5
11. นายอลงกรณ์	ณ ระนอง	เจ้าพนักงานปกครอง 5
12. นายอาวุธ	วิเชียรฉาย	เจ้าพนักงานปกครอง 5
13. นายเดชา	ทัพวงษ์	เจ้าพนักงานปกครอง 5
14. นายพิศิษฐ์	เจือสวัสดิ์	เจ้าพนักงานปกครอง 4
15. นายสุรัตน์	คงตัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5
16. นางบงกช	ทัพพรหม	เจ้าหน้าที่ปกครอง 4
17. นายเขาวลัักษณ์	คงทอง	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 3
18. นางณอมนวล	ชาวสบาย	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 3
19. นางสาวธนธรม์	สร้อยเสริมสิริ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 3

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ ๑ ๑๐๔๐๐
โทร. ๒๗๕-๕๐๓๔-๖ นายวุฒิชัย จรรย์ยานนท์ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา พ.ศ.๒๕๓๕

Country/City: Thailand

Date: 1996

Description: Veter Ed

0

กรมศิลปากร
กรุงเทพฯ